

EN IDE BLI'R
100 ÅR

Brugsen - idag som dengang - en ven i købet

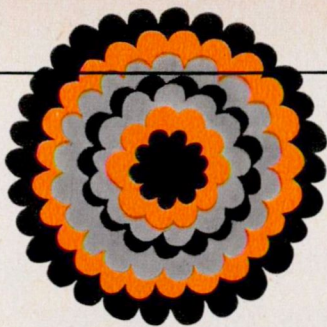
FORÅRS BRUGSEN

1966

23 76 70. Denne klapstol er forsynet med 3 kraftige fjedre i sædet, så den er virkelig god at sidde i. Stellet er af 18 mm elektroforzinkede (rustbeskyttede) stålrør, og stolen har hvidlakerede metalarmen og betræk af stribet, flerfarvet „Coulène“-nylon. Sædehøjde 42 cm, bredde 46 cm kr. **23,85**

TIL HAVEN

23 76 00, med blå snore. 23 76 01, med røde snore. Elegant armstol, som kan stables. Ryg og sæde har plastic-hulsnore i vifteform. Metalrørsstellet er rustbehandlet og har hvid ovnlakering. Sædehøjde 44 cm, bredde 41 cm kr. 23,85

23 76 50, med blå snore. 23 76 51, med røde snore. En behagelig stabel-armstol med flade plastic-snore i ryg og sæde. Rustbehandlet metalrørsstol med hvid ovnlakering. Sædehøjde 44 cm, bredde 45 cm kr. 22,85

23 76 81, blåt betræk. 23 76 82, rødt betræk. Klapstol med kvalitetshærdet aluminiumstel, hvidlakerede metalarmen og betræk af kraftigt, ensfarvet liggestolestof. Sædehøjden er 38 cm, bredden 40 cm kr. 31,00

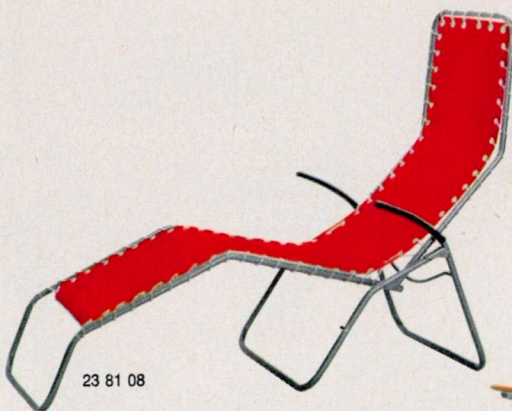
23 78 71, puder til klapstolene er af behageligt skumnylon med bomuldsbetræk. Størrelsen er 43×43×3 cm, og de leveres i blåt eller gult moderne mønster, pr. stk. kr. 6,50

34 01 05, med blå snore. 34 01 06, med røde snore. 34 01 07, med gule snore. Dejlig barnestol i solid udførelse med rustbehandlet metalrørsstel, hvidlakeret. Den rigtige havestol for børn op til 8 år. Sædehøjde 25 cm, bredde 32 cm kr. 15,85

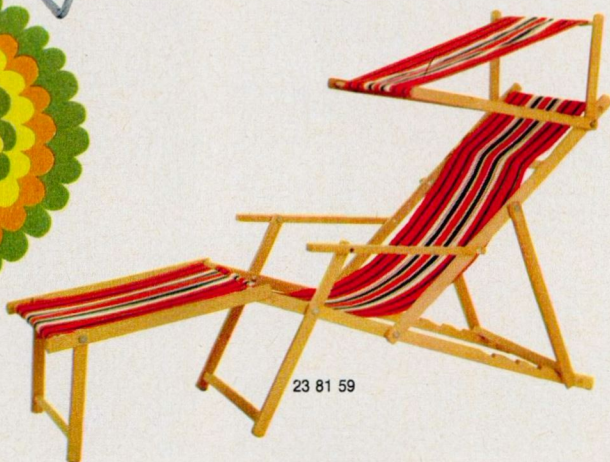
42 32 04. Luxus have-lænestol i højglanspolerede aluminiumrør. Indstillelig i 4 stillinger. Kraftige fjedre i ryg og sæde. Hynder af polyether med vandtæt, lysægte, polyvinylbelagt stof. Sædehøjde 46 cm, bredde 50 cm, ryghøjde 65 cm . kr. 120,00

23 81 08

42 32 05

23 81 59

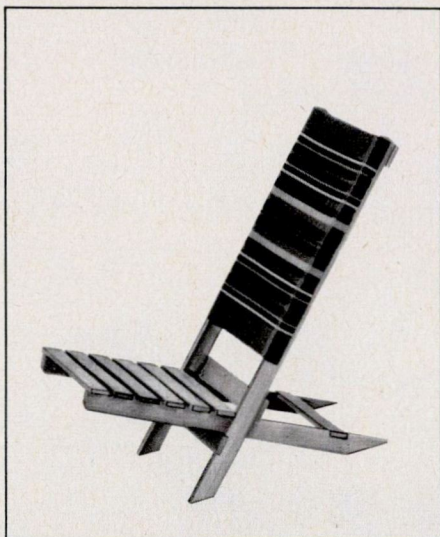
42 32 06

23 81 07. Med blåt betræk. 23 81 08. Med rødt betræk. „Siesta“ liggestol med stel af kraftige stålrør, elektrostatisk sølvgrå lakeret. Ravdugsbetræk påsat med klar plasticsnor. Sædehøjde 35 cm, bredde 52 cm. Sammenklappelig.... **kr. 57,50**

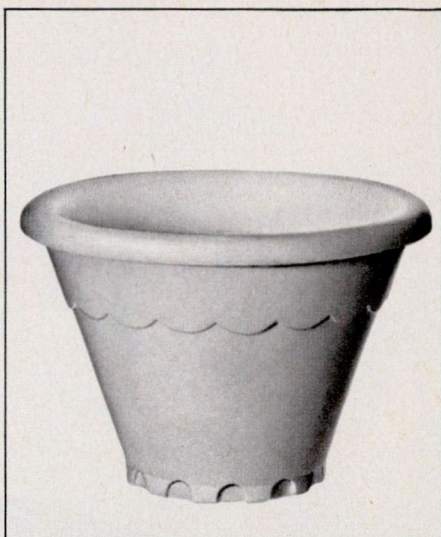
23 81 59. Den populære liggestol med olieret bøgetræsstel har betræk af stribet bomuldsstof. Den har armlæn og indstillelig nakkestøtte. Sammenklappelig – uden baldakin og fodstykke.. **kr. 19,85**
23 81 69. Tilsvarende baldakin **kr. 7,45**
23 81 79. Tilsvarende fodstykke **kr. 7,90**

42 32 05. Den sammenklappelige liggestol „Capri“ har højglanspoleret aluminiumstel og træ-armlæn. Det vandtætte betræk er lys- og farvægte og polstret med polyether. Stolen har kraftige støttegjorde og kan reguleres i 4 stillinger.. **kr. 120,00**

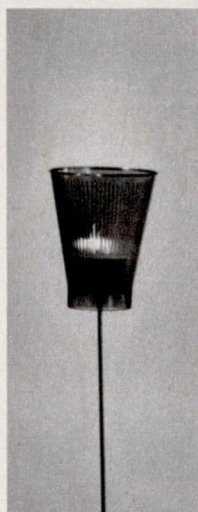
42 32 06. Drømme-liggestolen hedder „Florida“. Den gennemført raffinerede luksus. Den har hjul og højglanspoleret aluminiumstel med kraftige fjedre i ryg og sæde. Hynderne er af polyvinylbelagt liggestolestof, prøvet for farve- og lysæghed. Lak. træ-armlæn, indst. ryg.. **kr. 275,00**

23 76 90. En smart lille strandstol, der er let at transportere. Sædehøjde 24 cm, bredde 36 cm. Pris kr. 9,75

37 03 00. Blomsterkumme, fremstillet af hvid polystyren. Ideel til terrasser - indkørsler og lignende. Diameter 52 cm. Højde 34 cm kr. 12,85

23 75 06. Havelygte af plastic, med spyd af galvaniseret jerntråd. På spyd eller på havebord. Med lys pr. stk. kr. 0,85

23 78 60, blå. 23 78 61, rød. Dug til havebord. Kraftig PVC-belagt nylonvæv. Hvide frynser. Passer til bord-diameter 100 cm kr. 24,75

23 76 07. Moderne havestol, med rød plastichynde, polstret med polyether. Det hvidlakerede stålørstel er forsynet med hvide plastic-armlæn og kan klappes sammen. Sædehøjde 40 cm, bredde 43 cm. Pris kr. 62,75

23 77 43. „Peacock“ armstol med rødakerede træ-lister. Hvidlakeret stålørstel med stærk, termohærdet lak. Sædehøjde 37 cm, br. 45 cm kr. 54,50
23 77 42. „Peacock“ armstol som nr. 23 77 43, men med lister af oliebehandlet mahogni kr. 57,50

23 77 20. Knagende stærkt havebord af uforgængeligt, armeret glasfiber. De aftagelige ben har hvid,

slagfast lakering. Borddiameter 100 cm, højde 66 cm kr. 88,50

23 77 10. Rundt havebord med plade af knastfri, oliebehandlede mahognilister. Diameter: 100 cm. Sammenklappeligt stålørstel kr. 77,50

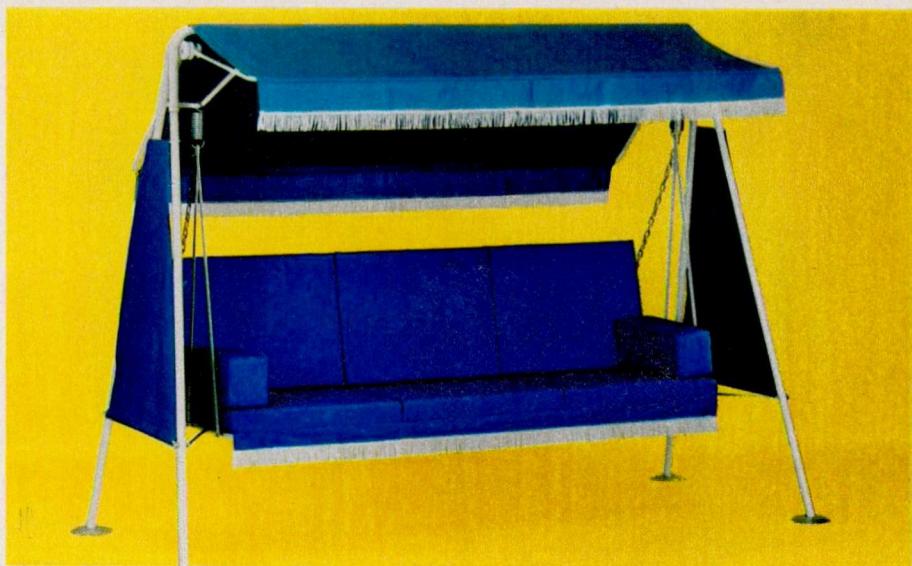
42 32 00. Havegrill. Sort beholder med forkromet grillrist og drejespid. Aftagelige, rød-lakerede ben. Diameter 31,5 cm, højde 45 cm kr. 39,85

23 77 11. Havebord, størrelse 90x60 cm, med bordplade af knastfri, oliebehandlede mahognilister. Stellet af hvidlakerede stålør kan klappes sammen kr. 43,50

23 77 15. Stort havebord, 108x67 cm, med bordplade af knastfri, oliebehandlede mahognilister. Kraftigt, sammenklappeligt stel af hvidlakerede stålør kr. 68,00

23 79 00. Gedigen hængesofa. Det kraftige, hvidlakerede stålørstel har låseanordning. Sofaen er forsynet med sideejl og har 3-delte hynder

betrueket med blåt markisestof i ryg og sæde. Ryglænet kan slås ned. Tag af plastvæv kr. 409,00

23 79 02. Sommerligt blomstret hængesofa i luksus-udførelse. Stellet er af chromatiserede stålør med låseanordning. De 3-delte polyetherhynder

er med rød/rødblomstret nylonplast. Ryggen kan slås ned, og taget er af PVC-belagt nylonvæv kr. 469,00

49 34 50. Ekstra lang hængekøje fremstillet af meget kraftigt stof. Den liver op i haven med sine tiltalende farver. Fuld længde 200 cm. Med metalbøjler kr. 59,50

49 34 75. Ophængen til hængekøjen består af 2 stk. kraftigt manilareb, forsynet med svære, galvaniserede kroge og rebstrammere .. kr. 9,35

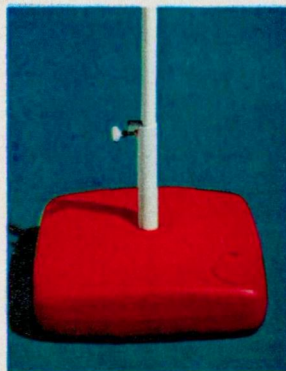
23 82 10. Udvendig ensfarvet blå, undersiden blå- og gulblomstret. 23 82 11. Udvendig ensfarvet rød, undersiden rød- og gulblomstret. En stor dejlig parasol med 10-delt skærm af PVC-belagt nylon-

stof. Stiverne og metalstangen er hvidlakerede med særlig holdbar lak. Skærmen har en diameter på 170 cm..... **kr. 109,50**

23 82 21. Denne smukke parasol har 10-delt skærm af blå, indanthrenfarvet markisesstof med

hvide frynser. Lakeret træstok. Diameter 170 cm..... **kr. 89,50**

42 32 20. Parasolfod i kraftig plastic. Fyldes med vand eller sand. Hvidlakeret stålør til parasolstokke på indtil 35 mm. 47×47×12 cm **kr. 31,75**

23 82 12. En nyhed er denne parasol med firkantet skærm i størrelsen 140×140 cm. Det PVC-belagte nylonstof er ensfarvet blå på oversiden og blå-

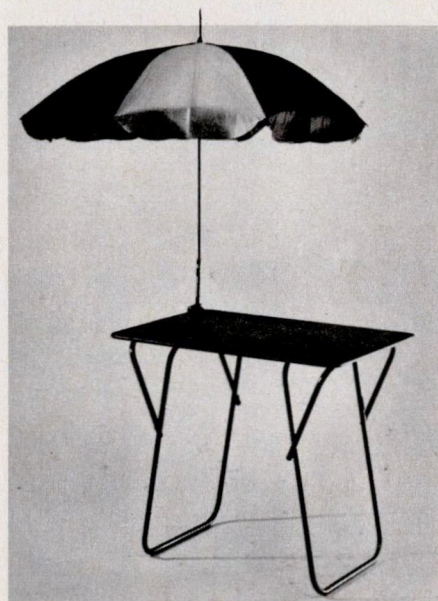
og gulblomstret på undersiden. Stiverne og metalstokken er hvidlakerede med speciel, holdbar lak **kr. 139,50**

23 82 32. En populær parasol med 8-delt skærm af blå, indanthrenfarvet stof og 10 cm lange frynser af silke. Skærmens diameter er 200 cm. Den hvid-lakerede metalstok har patent-knæk **kr. 109,00**

23 82 37. Cementfod. Lakeret stålør med fastspændingsanordning er støbt i cementen. Vægt ca. 34 kg **kr. 11,50**

CAMPINGUDSTYR

23 77 51. Have- og campingbord, størrelse: 73×48 cm. Bordpladen af 9 mm mahognifinér er behandlet med vejrbestandig lak. Stel af polychromatlakerede stålør, indstilleligt i 3 højder.. **kr. 32,75**
23 81 93. En praktisk camping-parasol i grøn/gul/rød/blå. Den er fremstillet af bomuld og har forkromet stålstang med spiralfjeder og galvaniseret bordklemme. Diameter 120 cm **kr. 18,85**

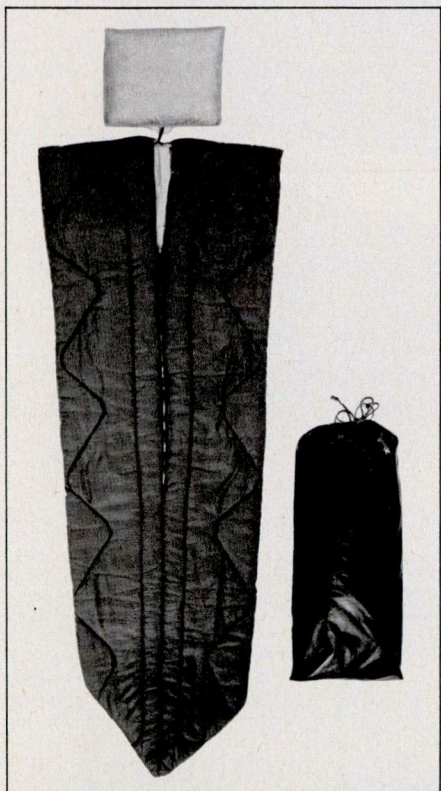

92 01 10. Det praktiske autosæt består af bord med plade af bøgetræsfenér. Udslået mål 92×68 cm, og 4 taburetter med stærkt, rødt stofbetæk.. **kr. 76,50**

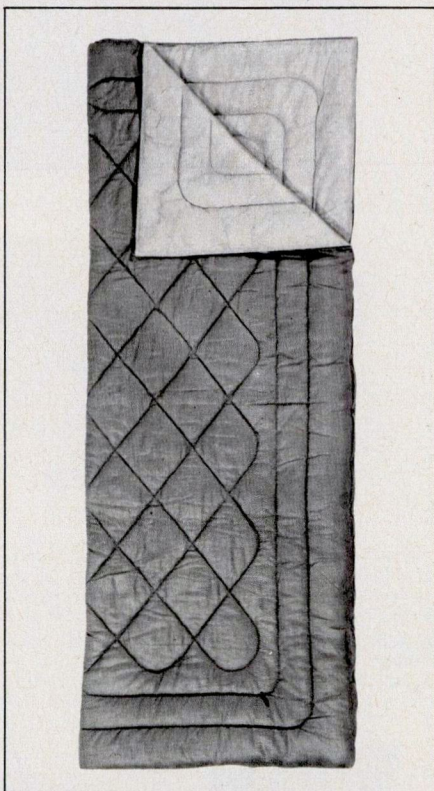

23 81 35. Sovepose i god, kraftig kvalitet, stoppet med krøluld. Betrækket er solid rayon, gult indvendig og grønt udvendig. Voksenstørrelse: 185×75 cm til en fordelagtig pris **kr. 37,50**

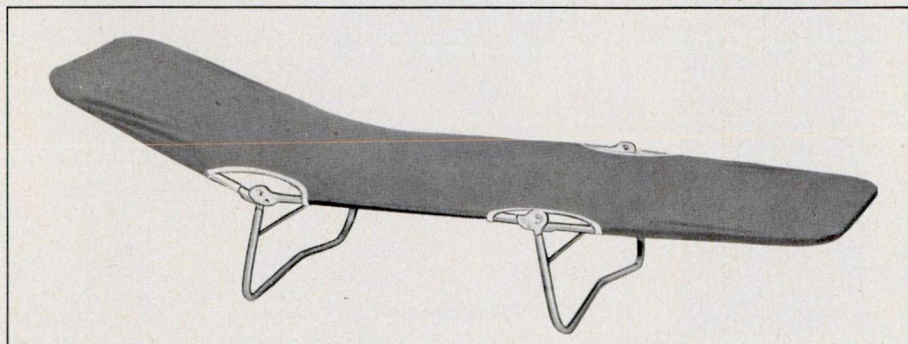
23 81 37. Sovepose i meget fin udførelse. Den er stoppet med let, lunt og meget holdbart janyl. Betrækket er grønt udvendig, gult indvendig, af fin kvalitet cambric. Størrelse 185×75 cm **kr. 84,50**

23 81 36. Sovepose stoppet med elaston – let og lunt kunstfiberprodukt. Betrækket er rayon, grønt udv. og gult indv. 190×80 cm **kr. 54,50**
23 81 50. Et stort, solidt hylster til sove- og tæppeposer. Grøn plastic med snørelukke..... **kr. 7,25**

23 81 46. Tæppepose, ligeledes stoppet med elaston. Det praktiske rayon-betræk er grønt udvendig, gult indvendig. En dejlig tæppepose i størrelsen 205×155 cm **kr. 63,50**

23 81 15, med blåt betræk. 23 81 16, med rødt betræk. „Drømmesengen“ har 3-delt stel af kromatiseret stålør og er betrukket med kraftigt ligge-

stolestof. Den kan klappes sammen og indstilles – også som stol! Størrelse 190×60 cm.. **kr. 48,50**

23 81 25. Luftmadras i festlige farver, rød på den ene, blå på den anden side. Den er sol- og lysægte. 185×76 cm. 1 års garanti **kr. 31,85**
 23 81 26. Stor og meget behagelig 2-delt liggemadras, blå på den ene og rødternet på den anden side. Smitter ikke af og er sol- og lysægte. Størrelse 205×76 cm. 1 års garanti **kr. 47,50**

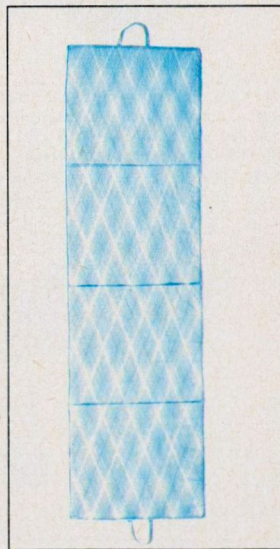
23 81 27. Ekstra stor og meget behagelig 3-delt madras, der også kan anvendes som stol (remme medfølger). Blå på den ene side og rødternet på den anden. Smitter ikke af og er sol- og lysægte. Størrelse 210×76 cm. 1 års garanti **kr. 49,50**
 23 81 33. God og effektiv luftpumpe af kraftig, rød gummi **kr. 5,95**

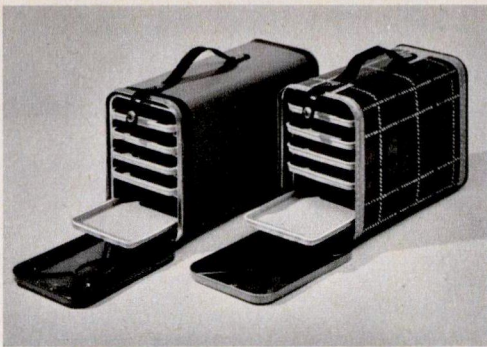
23 81 45. Tæppepose med rayon betræk. Den er stoppet med det lette, lune Elaston. Størrelse: 205×155 cm **kr. 63,50**

23 81 55. Campingpude, polstret med skumnylon. Vælg mellem blå- og rødmonstrede puder i størrelsen 31×40 cm .. **kr. 5,35**

23 81 20. Hynde til camping-senge, fremstillet af skumnylon med betræk. Mål udslået: 190×55 cm, sammenklappet 48×55 cm **18,75**

Auto-madkasser med 5 plasticbakker:
 Dessin 27 00 04 grønternet uden termo-element **kr. 27,00**
 Dessin 27 00 05 rødternet uden termo-element.. **kr. 27,00**
 Dessin 27 00 07 ensf. grøn med termo-element.. **kr. 32,00**
 Dessin 27 00 08 ensf. rød med termo-element.. **kr. 32,00**

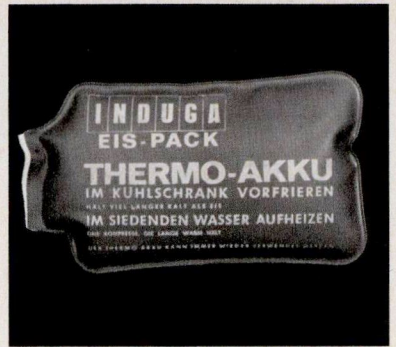
Termotasker til picnic-brug og meget andet. Med termo-element kan indholdet holdes afkølet i ca. 10 timer. Illustrationen viser stribet, men:
 Dessin 45 75 00 er rød-blomstret; rummer 8 liter **kr. 16,85**
 Dessin 45 75 01 er blå-blomstret; rummer 15 liter **kr. 24,75**

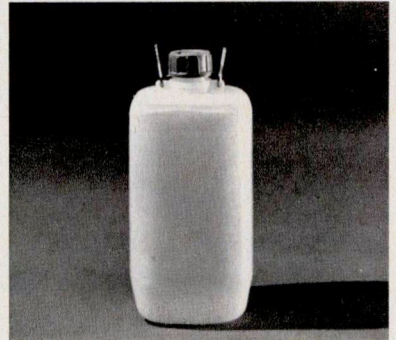
27 06 33. „Mette“ boxe af blød polyæthylen. Ideelle til madvarer på campingturen. Til 1 liter, sæt med 4 boxe **kr. 8,80**
 27 06 34. „Mette“ boxe til 2 liter. Pr. sæt med 4 boxe **kr. 13,00**

Campingtallerkener og -kopper i mepal plastic, i blå, grønne og gule pastelfarver:
 Tallerkener pr. stk. **kr. 3,55**
 Kopper pr. par **kr. 3,00**

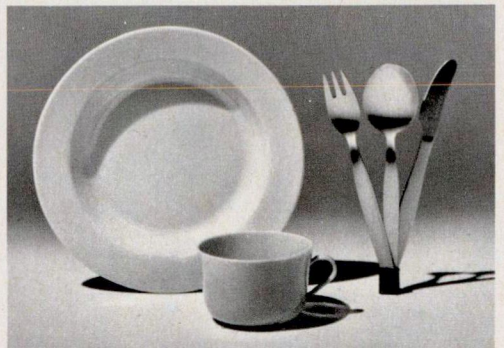
45 75 10. Termo-element. Velegnet til frokostkurven. Som køle-element holdes maden frisk og drikkevarerne kolde. Kan også anvendes som varme-element til f. eks. baby-mad **kr. 1,75**

34 81 17. Campingdunk af polyæthylen. Praktisk og holdbar. Rummer 5 ltr. **kr. 3,45**

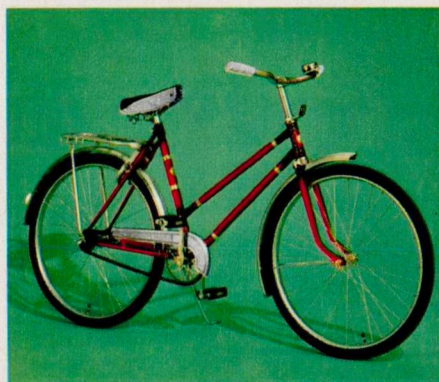

27 15 04. En elegant termokande, forkromet og med kraftig expanderprop. Den rummer garanteret hele 8 kopper (1,1 liter)..... **kr. 32,85**
 27 14 84. Den festlige Cirkel termoflaske. Rummer 1/2 liter **kr. 3,15**

34 82 88. Creme-farvet kop og tallerken i Hostalen-plastic, pr. sæt **kr. 1,95**
 34 82 89. Som nr. 34 82 88, men i grøn plastic.... **kr. 1,95**
 44 86 00. Spejderbestik i rustfrit stål, moderne udførelse, pr. sæt **kr. 6,25**

CYKLER

90 06 18. Pigecykel, rød. Til pigerne er de driftsikre og stærke „Indian“ cykler det helt rigtige. Incl. udstyr og støtteben koster str. 17" (90 06 16) og 19" (90 06 18) **kr. 278,00**
Str. 21" (90 06 20). Juniormodel **kr. 288,00**

90 11 22. Herre-letvægtscyklen „Speed“, blågrøn, er på samme tid letkørende, elegant og solid. Fås også i sort (90 10 22) og bronze (90 12 22). Incl. udstyr og støtteben **kr. 315,00**

90 07 18. Drengencykel, blå. Til drengene er de driftsikre og stærke „Indian“ cykler det helt rigtige. Incl. udstyr og støtteben koster str. 17" (90 07 16) og 19" (90 07 18) **kr. 278,00**
Str. 21" (90 07 20). Juniormodel **kr. 288,00**

90 15 22. Dame-letvægtscyklen „Speed“, bronze, er på samme tid letkørende, elegant og solid. Fås også i sort (90 13 22) og blågrøn (90 14 22). Incl. udstyr og støtteben **kr. 315,00**

70 01 05. De mindstes største ønske er en „Pjevs“ børnecykel. Den er udstyret som en „voksen“ cykel med frihjul, kædeskærm, bagagebærer og katteøjne – og så har den ballondæk! Til børn i alderen 3-6 år **kr. 196,00**

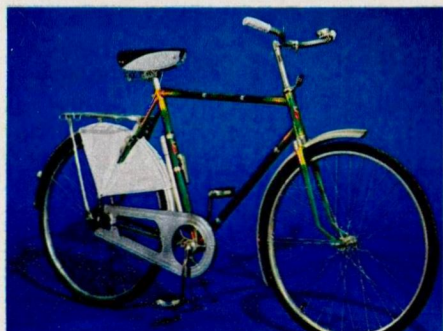

91 09 62. En dynamolygte er rar at have – så behøver man aldrig mere tænke på, om man har fået lygte med. Vi kan anbefale „Lumino“, der til den lave pris ovenikøbet har baglygte, godkendt som katteøjne **kr. 19,85**

90 23 22. Den lækre og raffinerede dame-sports-cykel hedder „Speedy“ de luxe. I whisky/sort farvekombination, incl. alt udstyr, blandt andet

bærehåndtag, støtteben, rørgrebspumpe og faste pumpeholdere. Fås også i sølv/blå (90 22 22) og grøn/bronze (90 21 22) kr. 375,00

90 17 22. Den raffinerede herre-sportscykel hedder „Speedy“ de luxe, i grøn/bronze farvekombination. Fås også i sølv/blå (90 18 22) og whisky/sort (90 19 22). Incl. alt udstyr..... kr. 375,00

90 31 22. Den smukke, letløbende „Lion Club“ er en helårscykel af gedigen kvalitet. Dybsort lakeret koster den, incl. oliebadskasse og udstyr til damer og til herrer (90 30 22)..... kr. 365,00

90 40 22. „Lion“ standardmodellen er fremstillet af de bedste materialer – en cykel, man kan have glæde og gavn af i mange år. Den fås, incl.

udstyr, til herrer og til damer (90 41 22) til en meget overkommelig pris kr. 320,00

AUTOTILBEHØR

70 54 05. Tagbagagebærer. Universalmodel. Galvaniserede, plastovertrukne rør .. kr. 67,50

70 54 10. En god presenning til tagbagagebæreren med 8 snøre huller. Str. 150×130 cm. Pris kr. 26,00

70 54 25. Stropper til fastgøring af bagagen på taget, 8-armet elastisk kr. 9,85

70 41 11, til 6 volt. 70 41 15, til 12 volt. En fjernprojektor er et bil-tilbehør, man kan få megen glæde af, når man kører natkørsel. Med pære kr. 40,50

70 41 25, til 6 volt. 70 41 30, til 12 volt. Tågelampen i forkromet messing oplyser vejen godt i tåget vejr. Med pære kr. 40,50

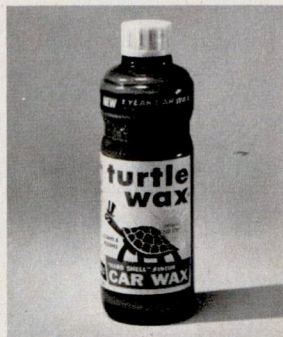
70 36 50. Den moderne 5 liter reservedunk til bilen er af godkendt, svær plastic, nem at transportere, praktisk hældetud kr. 18,65

70 36 91. Bilshampoo med voks. Hurtig og effektiv vask kr. 5,85

70 47 25. Simoniz „Speedwax“. Voks med silicone. Hurtig at arbejde med og giver et strålende resultat kr. 14,30

70 47 55. Turtle Wax polish. Den verdenskendte flydende polish. Pris kr. 15,50

70 36 05. Barnestol i bilen. Den lille sidder godt fast i den helt rigtige sikkerhedssele, der holder barnet fast både over skuldre og mave. Indstilleligt ophæng kr. 38,50

70 43 20. Nakkestøtte – særdeles behagelig til de lange ture. Sporty model i sort/rødstribet perlon. Pris kr. 47,50

major
TRANSISTOR
TR
66

Major transistor TR 66 er en let og handy FM-radio med den store „hjemme“-radios klang og udstyr! Den har LB, MB og FM, så De kan også høre P3, og den har desuden tilslutning for gram-

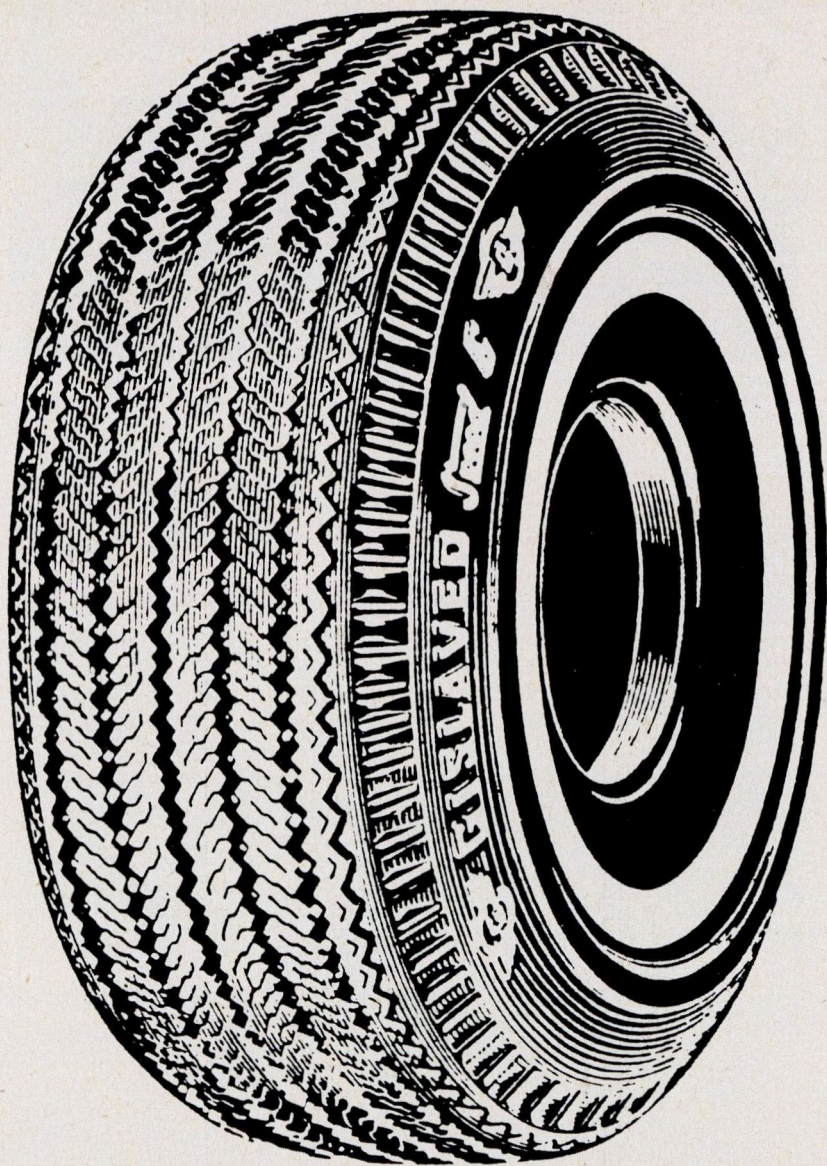
mofon, båndoptager, ekstra højttaler, auto- og udvendig antenne. Separat bas- og diskantkontrol, 9 transistorer, 6 dioder samt AFC-kontrol (automatisk finindstilling). Koster kun..... kr. 475,00

86 23. „Sprint“. Sorte lærredssko med gummisåler. F. eks. størrelse 36-39 koster kr. 17,85

25 28. Brune læderkapsko. Str. 40-43 kr. 33,50
25 61. Hvide trætøfler. Str. 36-39 kr. 26,85
25 62. Brune trætøfler. Str. 40-43 kr. 28,25
25 71. Trætøfler med brunt ruskind. Str. 36-39..... kr. 26,85

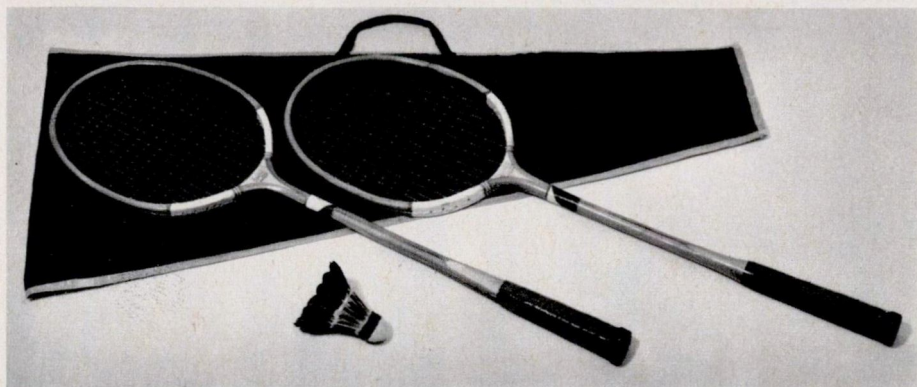
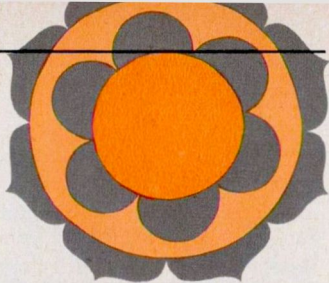

Gislaved

- det kendte svenske kvalitetsmærke i autogummi. Som bekendt er svenske veje dårlige - derfor er Gislaved-dækene så fremragende! De er smidige, enormt slidstærke - og billige!

Til Opel Rekord 560 × 13, til og med årgang 1960 kr. 81,00
Til Opel Rekord 590 × 13, fra og med årgang 1961 kr. 85,50
Til Ford Zephyr 640 × 13 kr. 96,50
Til VW 560 × 15 kr. 91,50

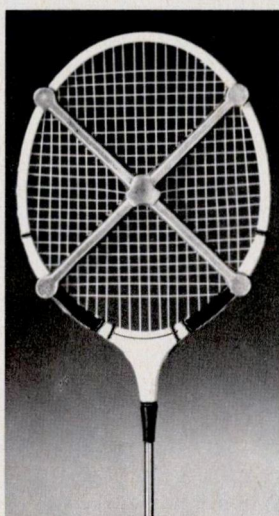
SPORT OG HOBBY

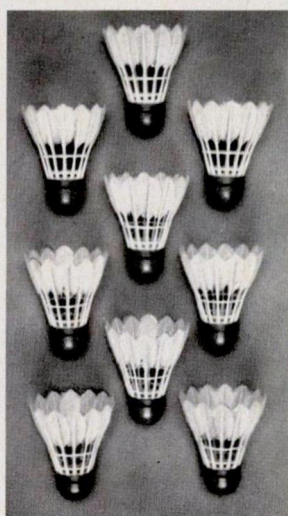
34 00 25. Badmintonsæt består af 2 stk. 26" ketchere med nylonstreng og 1 fjerbold. De leveres i smart plastichylster med tryklåse og bærehåndtag **kr. 6,45**

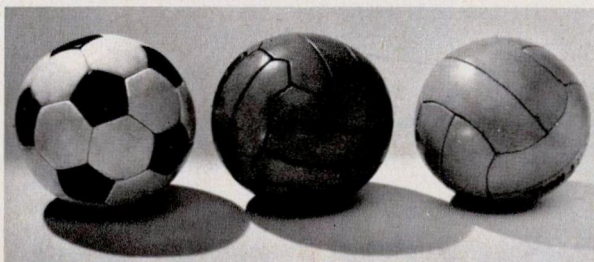
45 69 60. Badmintonketcher med spundne nylonstreng og stålskaft med læderhåndtag. En fin ketcher til sommersport. Pris **kr. 9,85**

45 70 50. Beskyt Deres ketcher med denne kvalitets-presser af aluminium **kr. 11,60**

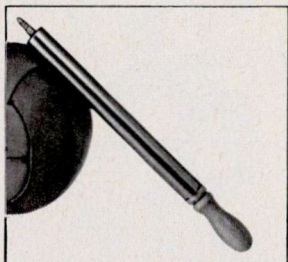

34 00 26. Badmintonbolde af plastic med gummibund **kr. 0,35**

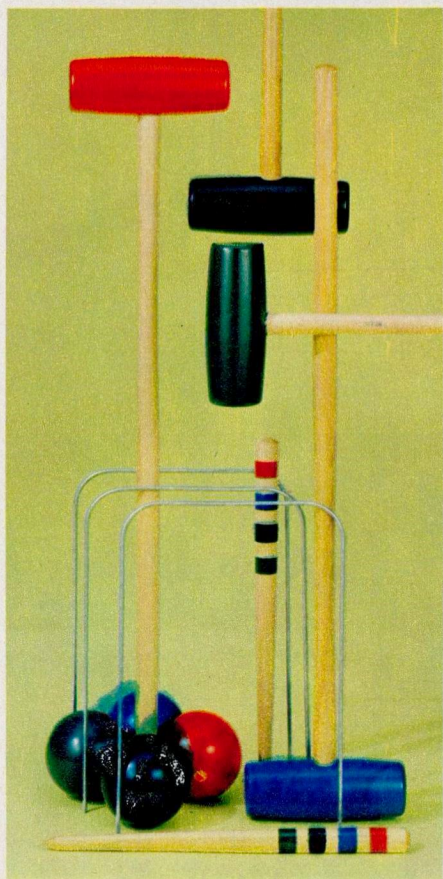
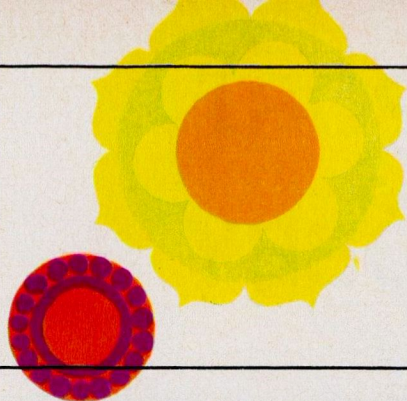
45 72 06. „TV“ modellen har hele 32 sorte og hvide paneler. Str. 5 **kr. 35,50**
45 72 04. „Forward“ med 18 paneler. Den er som de øvrige

fodbolde snøreløs med patentblære. Str. 5 **kr. 21,75**
45 72 02. „Champion“, læderfodbold har 12 paneler og patentblære. Str. 5 **kr. 14,75**

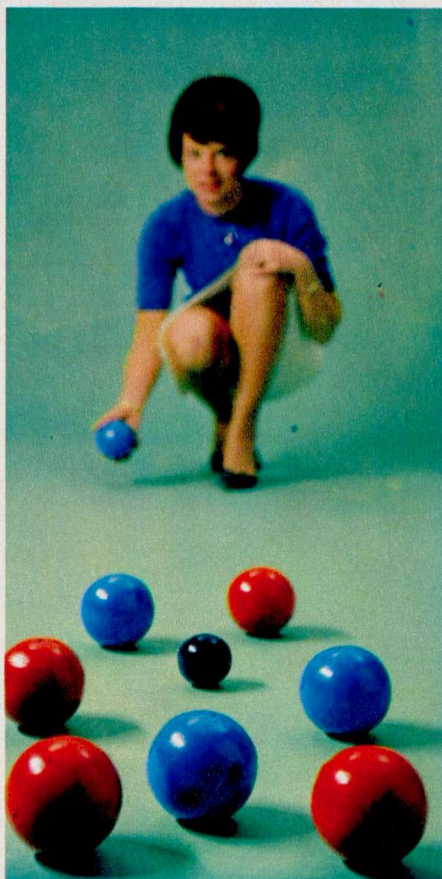

45 72 50. Forniklet fodboldpumpe med nippel. Kraftig og robust **kr. 6,85**

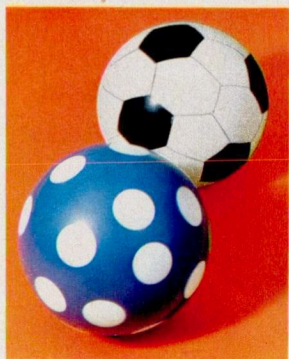
SOMMER LEGETØJ

34 13 20. Kroketspil i ny, moderne udførelse til 4 personer i praktisk emballage. Spilleregler medfølger kr. 29,85

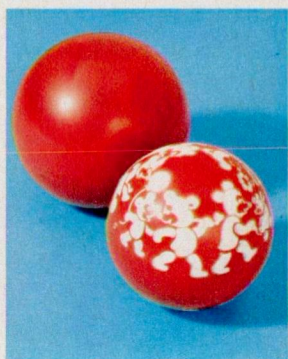
34 13 25. Boccia-spillet består af 8 kugler i 2 farver samt en mindre kugle. Spilleregler medfølger. Pris kr. 19,85

34 04 52. Hvid plastic „TV-bold“ med sorte, sekskantede felter. Diameter 23 cm. kr. 4,60
34 04 53. Plasticbold i farverne blå og rød med hvide „bomber“. Diameter 21 cm.. kr. 5,25

34 04 48. Net à 3 gummibolde. Diameter 6 cm. Pr. net kr. 3,60
34 04 21. Gummibold, gennemfarvet. Diameter 6 cm kr. 1,00
34 04 16. Massiv svampegummi. Diameter 5½ cm kr. 1,80

34 04 06. Rød plasticbold med ventil, „Gymnastikbold“. Diameter 15 cm kr. 4,50
34 04 14. Plasticbold med forskellige motiver. Diameter 15 cm kr. 3,75

34 06 42. Trehjulet cykel med lakeret rørstel, indstillelig plasticsadel, gummipedaler og presset metal-fodplade kr. 52,50

34 06 45. Trehjulet cykel med lad, lakeret rørstel, indstillelig plasticsadel og gummipedaler kr. 63,00

49 57 70. Blå plastic-sejlbåd med hvidt plastsejl. Højde med sejl 70 cm kr. 13,35

49 59 16. Ringspil. Plasticklovn med 5 ringe i assorterede farver. Højde 31 cm kr. 8,25

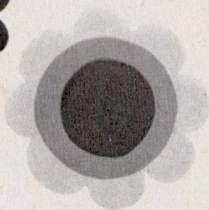
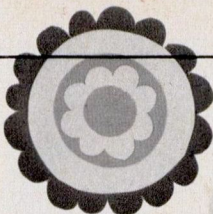

49 55 86. Plastic-lastbil med vipelad. Længde 35 cm.. kr. 8,85

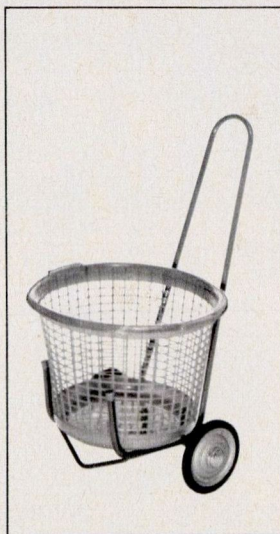

34 17 49. „TIP TOP“ rulleskøjter, justerbare. Gummihjul m. kuglelejer kr. 29,85
34 18 36. Sippetov i flerfarvet plastic. 220 cm kr. 1,15

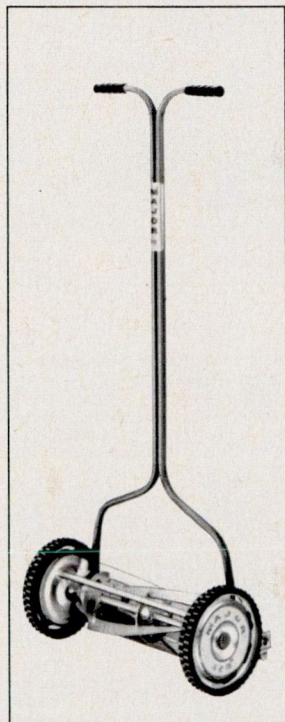
HAVE REDSKABER

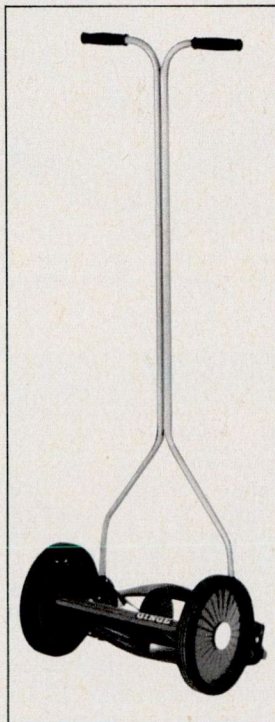
24 11 04. Let og håndterlig have-trillebør med solid, svejset stål-kasse, størr. foroven 82x65 cm. Jernhjul med 29 cm massiv gummiring **kr. 52,00**

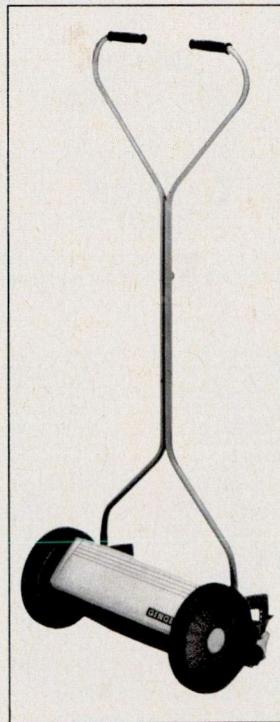
27 07 63. Polyæthylen-kurv pas-sende til havevognen. Rummer ca. 36 liter. Føres i mange far-ver **kr. 6,40**

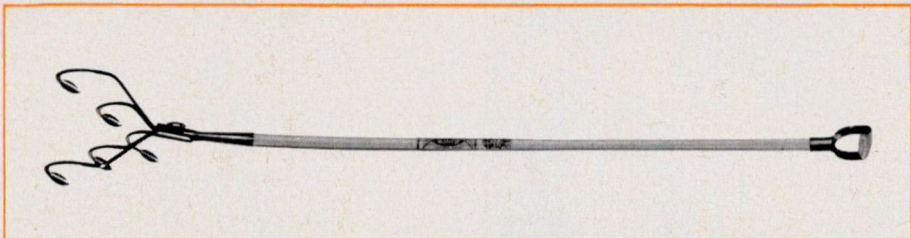
23 85 69. MAJOR kvalitetsplæ-neklipper med 4 knive – skære-bredde 16" (406 mm), 8" driv-hjul med kuglelejer og gummi-ringe. Lakeret stålørsskaft med plastic-håndtag **kr. 99,00**

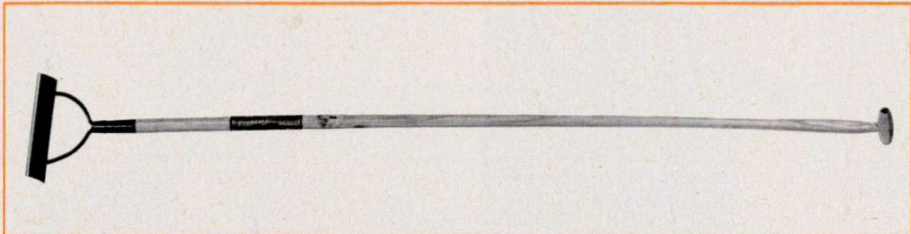
23 85 61. „Ginge Prisma“ plæ-neklipper. Skærebredde 12" (305 mm), 4 knive, 8" drivhjul med kuglelejer og gummiringe. La-keret stålørsskaft med plastic-håndtag **kr. 104,00**

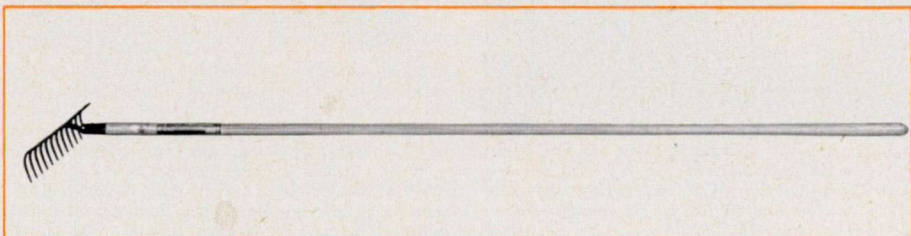
23 85 70. „Ginge Futura“ plæ-neklipper har 4 knive med ind-stillelig snithøjde uden brug af værktøj. Skærebredde 16" (406 mm). Skal ikke smøres. Pris **kr. 138,00**

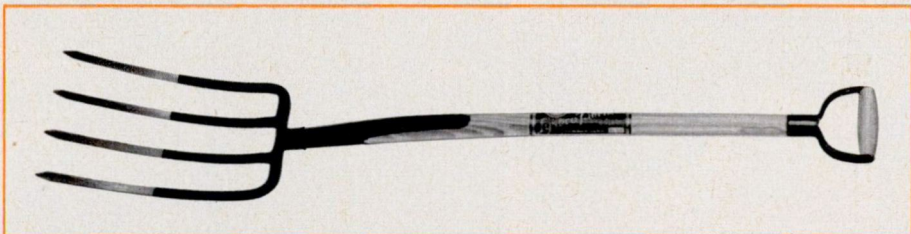
23 62 10. Femgrenet håndkultivator med firk. stålgrene. Kan uden brug af værktøj omstilles til såvel én- som tregrenet kr. 21,45

23 66 21. Skuffejern (trækjern) med 23 cm bredt, tyndt blad af båndstål kr. 13,55

23 63 35. Kraftig haverive med 12 krumme tænder, bredde 30 cm kr. 14,30

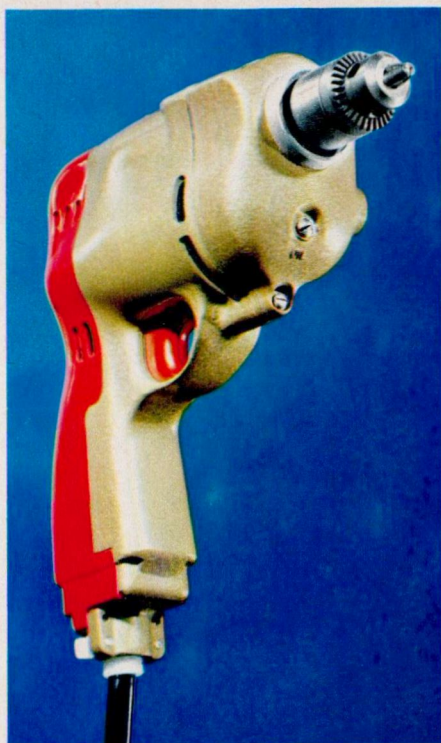
23 61 10. Solid 4-grenet gravegreb med lakeret asketræsskaft i „Lysbro“ fabrikat kr. 21,80

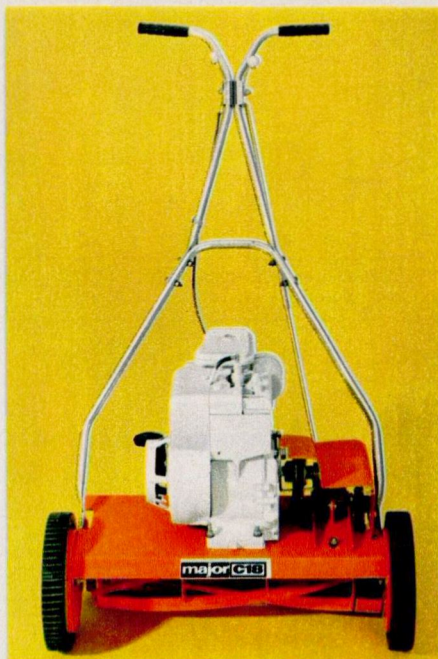
23 64 20. Kvalitetsspade med asketræsskaft i „Lysbro“ fabrikat kr. 20,25

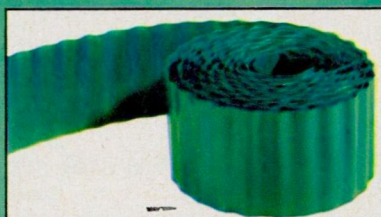
23 64 64. Let og handy spade, beregnet til fru i huset. Med lakeret asketræsskaft i „Zinck“s fabrikat. Pris kr. 17,85

22 02 30. MAJOR el-boremaskinen er et stykke fremragende præcisionsværktøj fra Brugsen. Robust og kraftig motor på 325 watt og borekapacitet på 16 mm ($\frac{5}{8}$ ""). Isolationen – og dermed sikkerheden – er dobbelt!! **kr. 195,00**

23 85 96. MAJOR C 18 hedder denne solide og velkonstruerede cylinder-motorplæneklipper. Den er selvkørende, har 4-taktsmotor med radio-støjdæmper. Gasregulering og kobling betjenes fra håndtaget. Maskinen har 18" skærebredde, 5 knive og indstillelig klippehøjde $\frac{3}{4}$ "–1 $\frac{1}{2}$ ". Kraftige gummibelagte 40 mm hjul og rustbeskyttede håndtag med plastic-overtrukne greb. 0,6 l olie medfølger. 1 års skriftlig garanti .. **kr. 558,00**

23 75 00. Græskanter af holdbart, grønt plastic. Let at anbringe – tåler al slags vejr. Græskanten holder plæner, rabatter og gange skarpt afgrænsede. Rulle à 10 m i 10 cm's bredde **kr. 12,20**

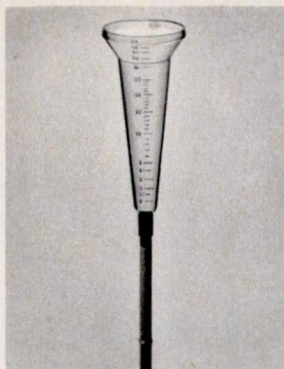

23 85 91. MAJOR 19 rotor-motorplæneklipperen har 3 HK's Briggs & Stratton 4-takts motor. Oliemåler, tændingsafbryder, choker- og hastighedsindstilling. Selvmørende lejer. Svære gummiringe. Den specialhærdede kniv på 19" har indstillelig klippehøjde, og det rustbeskyttede håndtag har plastic-overtrukne greb. 0,6 l olie medfølger. 1 års skriftlig garanti **kr. 352,00**

23 85 92. Rotor-motorplæneklipper TORINO. Samme farve, form og udførelse som nr. 23 85 91, men med 4-takts ASPERA motor på 1 liter, 3 HK. Med hver maskine medfølger førstegangsolie, udførlig brugsanvisning. 1 års skriftlig garanti. Pris **kr. 328,00**

Illustrationen viser TORINO tilvenstre og MAJOR tilhøjre

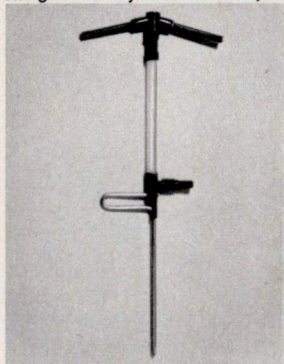

23 87 06. Regnmåler med gennemsigtigt plasticmåleglas, skala til 50 mm. 3-delt plasticstang. Fuld højde 88 cm **kr. 8,00**

23 89 11. Grøn plasticvandkande med aftagelig bruser. Den rum-

mer 10 liter og er 37 cm høj. Pris **kr. 8,25**

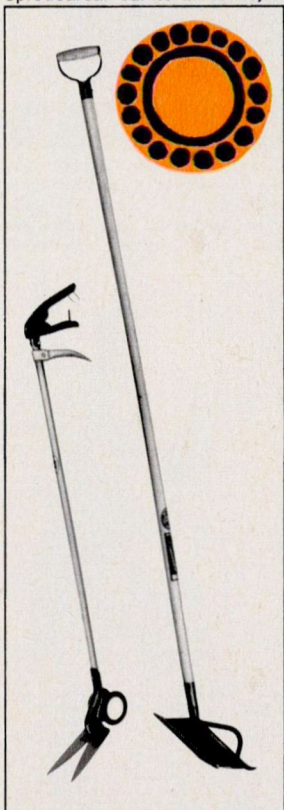
23 86 45. Plænevander i nylon for både 13 og 19 mm slange. Med kraftigt aluminiumsspyd. Spredareal ca. 80 m² **kr. 13,75**

23 82 65. Kuldebestandig have-slange. Velegnet til bilvask og spuleslange m.m. hele året. Pr. m **kr. 1,20**

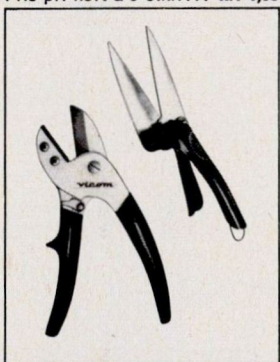
23 86 58. Plænevander „Fontän“ i rødakeret metal for både 13 og 19 mm slange. Spredareal ca. 40 m² **kr. 5,90**

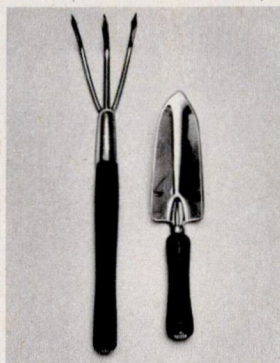
23 88 05. Græssaks med hjul. Pris **kr. 23,85**
23 65 24. Kantskærer til opretning af plæner..... **kr. 18,70**

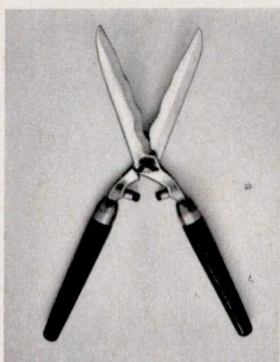
21 31 35. Redskabsholdere af forzinkede metalkroge, giver god orden i redskabsrummet. Pris pr. kort à 5 stk..... **kr. 4,95**

23 87 52. Beskæresaks med forkromede kæber og røde vinylgreb. Længde 21 cm .. **kr. 8,15**
23 88 02. Græssaks af blålakeret metal med polerede stålblade. Længde 30 cm **kr. 10,75**

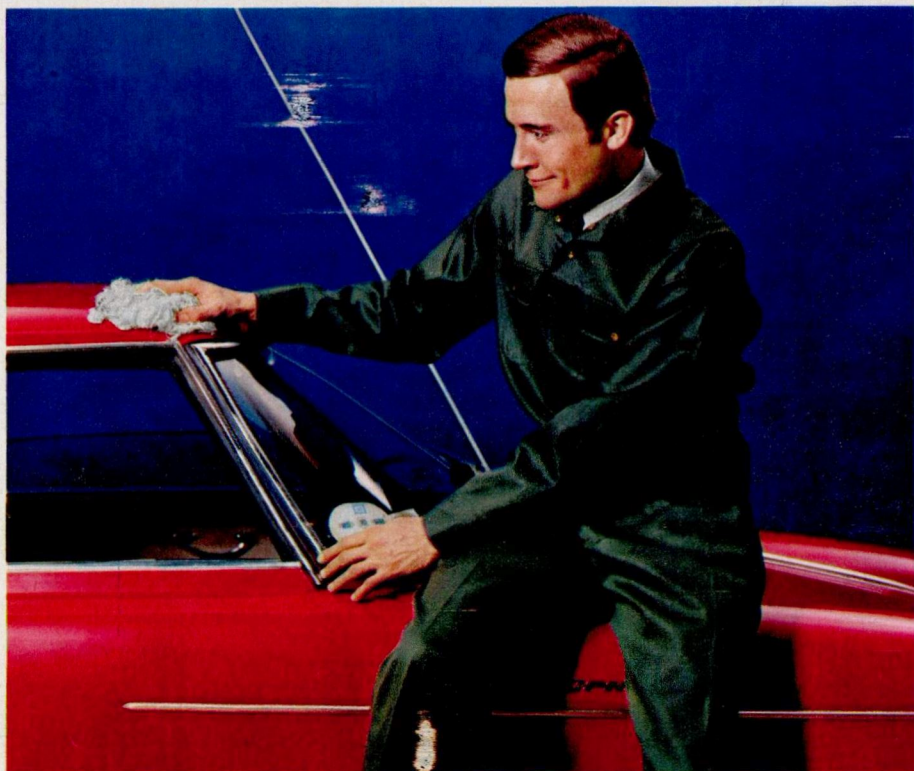
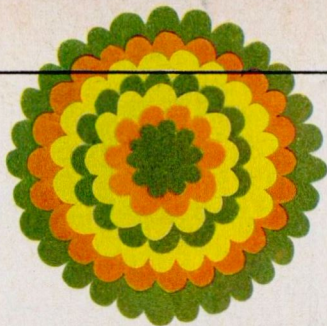

23 84 36. Plantesæt. Forkromet planteske og lugeklo med træskafter. Kun **kr. 4,50**

23 88 52. En dejlig kraftig hækkesaks med bølgeskær, rustbeskyttet. Håndtagene er transparent-lakerede. Fuld længde 53 cm. I plastic-skede **kr. 18,50**

ARBEJDS TØJ

Skal De vaske bil – ordne haven – eller rode i kælderen? Så har De brug for SLIDMAND Indoor, det ideelle hobbytøj. Det er 4 F-mærket, sanforiseret kvalitet, smart – og rart at røre sig i. SLIDMAND købes i BRUGSEN – hvor kvalitet er et krav. De fikse, olivengrønne Battle-

bluser føres i brystvidde 88-112 cm..... kr. 43,50
Slanke, velsiddende benklæder i samme farve findes i livvidde 76-100 cm..... kr. 43,50
De nederste illustrationer viser det populære SLIDMAND arbejdstøj i forskellige variationer og farver.

BRUGSEN

Samvirke

NR. 22, 1966, 15. DECEMBER

Billedkunst i kirkerne har været diskuteret lige siden den allerførste kirke blev bygget – i dag diskuterer man først og fremmest, om den nonfigurative kunst hører hjemme i vore kirker. Bl. a. herom handler en artikel på bladets midtsider. Billedet her viser en nutidig glasmosaik i Bakkendrup kirke ved Kalundborg. Mosaikken er udført i bly og indfarvet glas og er af kunstneren Ingolf Røjbak

KONTAKTEN IMELLEM GENERATIONERNE

*Af domprovst
Jørgen Bøgh*

MAN KAN diskutere, om julen endnu har et kristeligt indhold for moderne mennesker. Men man kan ikke diskutere, at den har et folkeligt indhold. Den er hjemmelivets store årlige forsoningsfest, hvor unge og gamle udveksler gaver og leger tilbage til tiden før bruddet imellem generationerne. Julen synes at blive mere populær, jo større generationsmodsatningen bliver.

Jamen, er modsætningerne virkelig så dybtgående, som det i dag føles i mange familier, hvor der er teenagere? Mit svar bliver både et nej og et ja.

Vi gør modsætningerne større, end de er, når vi generaliserer ud fra enkelte unges udskjelser. Det er så alt for nærliggende for forældre at se en sammenhæng imellem avisernes beretning om unge, der vælter statuer i parkerne, og den utryghed, de selv føler ved deres egne børns alkoholvaner og seksuelle adfærd. Men det er ikke uden videre de samme unge, som afviger fra hjemmets moralbegreber, og som laver balleoptøjer. Afvigelserne i alkohol- og sex-vaner hænger måske mere sammen med velstanden end med et brud med det borgerlige familiemønster.

Og lige så alvorligt, man må se på afvigelserne m. h. t. alkohol og sex, må man erkende, at de fleste unge meget tidligt falder til ro i et solidt familieliv. Det store tal af de unge er, set på et lidt længere sigt, overordentlig loyale over for den ældre generations målsætninger. Spørgsmålet er meget mere, om det ikke er en ny småborgerlighed, som – næret af masseproduktionens ensrettende tendenser – er på vej.

Det er de unges egen stræben efter social placering, som hæver uddannelsesniveaut, så at f. eks. 8., 9. og snart 10. klasse ad frivillighedens vej er blevet minimumsuddannelsen. Og det er de unges egen interesse i et hyggeligt hjem, som har skabt den store ungdomsopsparring. Oprørsperioden bliver kort og hektisk, for ungdomstiden forkortes i den ene ende af uddannelsessamfundets forlængelse af barndommen og afhængigheden af hjemmet, og i den anden ende af den tidlige bosættelse og afhængigheden af ægtefælle og børn.

De unge, som i dag drikker øl og går uvaskede med langt hår, er i morgen med i den lille familie-egoisme, som den københavnske familieundersøgelse skildrede med

ordene: „Man lever i fred med sig selv og sin næste... og man drikker kaffe!“ Tyngdepunktet i danskerens tilværelse forskydes hurtigt fra de uansvarlige til de ansvarlige roller. Man er forældre som 22-årige og bedsteforældre som 40-årige. Det er tankevækkende, at akademikerungdommen, som skulle være mest oprørsk, idag er overvejende konservativ af politisk overbevisning.

Men vi gør måske også modsætningerne mindre, end de er. Selvom det ikke er vore børn, som vælter statuer i parkerne, er de måske ikke så fremmede for tankegangen. Åndeligt set væltes der statuer af mange flere unge. Der er i tiden en uhyggelig trang til at krænke det, som er højtideligt og ædelt for det ældre slægtled. Der er en sygelig dragningskraft imod at håne kærlighed igennem pornografi, religion igennem blasfemi, og fædrelandskærlighed igennem latterliggørelse af fortidens ofre.

Hvorfra stammer denne trang til at træde på overleverede værdier? Løsningen er måske nok så meget at finde hos os forældre som hos vore børn. Børn stjæler fra deres forældre, ikke fordi de har brug for det, de tager, men fordi de må tage noget fra forældrene. Man mangler noget, som de voksne har. Og da man ikke kan få det som sit eget, har man en omvendt tilfredshed i at ødelægge.

For de ældre har jo virkelig noget, som børnene tilsyneladende aldrig kan få: bevidstheden om selv at have tilkæmpet sig det, som man kan overgive sine børn: social tryghed, national uafhængighed og politisk frihed. Og de venter, at de unge skal modtage det altsammen med ærefrygt og taknemmelighed.

Men det er kun resultaterne af en kamp, man kan arve. Oplevelsen af kampen kan ikke arves. Vi skaber måske slet ikke solidaritet ved f. eks. at fortælle de unge om besættelsestiden. Vi skaber måske mindre værdsfølelse eller had mod symbolerne for en kamp, man ikke selv har fået lov at kæmpe. Og derfor knuser man statuer, om

ikke bogstaveligt så dog i åndelig forstand.

Det er blevet sagt, at de unges ulykker er, at der ikke er flere lyngheder at opdyrke i Danmark. Det gælder også i overført betydning. Der er ingen uopdagede og uopdyrkede områder i samfundslivet, hvor man kan overskride en grænse og prøve kræfter med det umulige. Man kan bare være sin faders søn. Jeg læste forleden en bog af en amerikansk pædagog, som gjorde opmærksom på, at store personer ofte er blevet faldet i ryggen af deres egne disciple: Jesus af Judas, Sokrates af Alkibiades, Cæsar af Brutus osv. Disciplen er afhængig af den mester, der har skabt hans verden, og selv kan han øjensynlig kun skabe en verden ved at skifte fortegn i forhold til mesterens værdier. Kan han ikke blive konge i godhedens verden, fordi mesteren allerede er det, så kan han dog blive det i ondskabens verden.

Jeg tror, vi ældre undertiden er med til at gøre vore unge til „statusomstyrtere“, fordi vi i vor opdragelse kræver mere ærbødighed over for vort livs resultater, end vi viser dem alle de opgaver, som vi uløste giver videre til dem.

Det betyder slet ikke, at vi voksne skal svigte vort eget og i en overdreven tolerance prøve at forstå de unge, længere end det er os naturligt. De unge ønsker måske at have deres modsætning i os, så at de i deres søgen efter det nye prøver kræfter med noget gammelt. Ulla Ryum har sagt, at man må have en væg at spille sin røde bold op imod. Der er noget naturgivent i generationsmodsatningen, som ikke skal fjernes. Man svigter de unge, hvis man ikke tør være den væg, som kaster bolden tilbage til den, der venter at gribe den. Så ruller den bare ud i et ubegrænset rum, mister kraften og havner et tilfældigt sted.

Forældres opgave over for deres små børn er at være i Guds sted og give dem tryghed og fasthed, indtil de selv kan skøne. Alt for mange forældre misforstår dette, og tror, at de skal være en Gud for deres voksne børn. Det gør børnene oprør imod. De gør sig selv til en Gud over deres liv. Og så er børn og forældre kommet i et skævt forhold til hverandre og til Gud. Julen siger os, at ingen af os er Gud over vort eget eller over andres liv. Vi er alle, voksne og unge, Guds børn.

Julefallet

AF JEPPE AAKJÆR . TEGNINGER AF WEISCHER

Det har været et Aakjær-år – på mange måder er 100-året for digteren Jeppe Aakjærs fødsel blevet markeret, og der har været mange beviser på, at hans digte og noveller stadig læses af mange mennesker. Da Sambirke skulle bælge årets julenobelle, faldt valget meget hurtigt på en nobelle af årets jubilar, som her har givet en lunerig skildring af den ladede stemning omkring en dyrefødsel på landet i gamle dage.

I en forudgående artikel i Samvirke (nr. 15) om Aakjær som agitator og digter havde desværre indsnæget sig en fejl, som vi her benytter lejligheden til at rette: Aakjær fik ikke Jenle foræret, men købte jorden og byggede gården for egne penge suppleret med lån. Men en halv snes år senere, i 1916, fik han et areal af lyng og krat som gave af taknemmelige læsere og venner.

DET VAR få dage før juleaften, at de i den lille hedegård sønderst i byen sad og vågede ved et følhors, som længe havde truet med at komme med føllet. Forkarlen havde sporet mælk i stælen for over otte dage siden.

Men den bitte sorte trak tiden ud. Nu var det på tredje nat, de sad over hende; det vil sige, de sad jo ikke præcis sådan ude i stalden; hvad skulle de sidde der og glyne efter hele tiden; nej, de fordrev kjedsomheden med at spille skjervinsel og fedtmule inde i dagligstuen, tre-fire fremmede foruden husets egne. Det kunne de godt være tjent med, for de fik en gode levemåde; derfor sørgede husets værtinde, den unge smukke Kirsten Mari, der sad enke efter knap to års ægteskab. De fremmede havde slået sig ned ved nederste bordende for at være nærmere varmen fra den vældige 200-årige bilægger, på hvilken Kirsten Mari for tiden branked sine pebernødder, hvis søde duft kildred kortpillerne i gane og næsebor. Foran enhver i laget stod der en kaffe-knægt, og Kirsten gik stille smilende bagom de brede mandsrygge og fyldte ny kaffe i koppen, om den var rendt tør, eller rykked sukkerskålen eller brændevinsbimpen nærmere den søgendes trøjærme; alt sammen på en egen inderlig, lydløs måde, der skabte både tryghed og velvære.

Luften var let ladet med flirt, som altid hvor så mange mandfolk er i stue med en smuk ung kvinde. Hendes miner og bevægelser fulgtes i smug af en halvsnes årvågne øjne, der vantænkte hinanden indbyrdes, som var det hende, der var spillet indsat. Men Kirsten Mari smilede lige himmelsk overbærende til dem allesammen.

SØREN – forkarlen – havde været et lille trip ude hos hoppen. Han stod just nu indenfor stuetærsklen og gjorde sig tyk i kinderne for at puste lygten ud, som han holdt op i jævnhøjde med sit kraftige, stærkt

stubrede ansigt. Forinden så han hen til Kirsten Mari, som ville han forvisse sig om, at lygtens slukning ikke misbilligedes af hende. Hun læste spørgsmålstegnet på hans stærkt belyste ansigt og sa:

„Der var vel ikke noget i vejen med øget?“

„Nej, sådan hvad jeg vil kalde syg, er hun jo egentlig ikke. Men det er nu alligevel det særeste kreatur. Nu stod hun jo igjen lige så marereden, så sveden ligefrem skummed af hende.“

„Å, det sølle dyr!“ sa Kirsten Mari.

Den nærmeste af kortpillerne, en halvgammel, duknakket fyr med en stor, håret vorte i panden, vendte sig nu omkring og spurgte:

„Hvad er det, du siger om øget?“

„Jeg siger, hun er så plaget af den mare, så hun snart ikke er til at holde kjødet på, og hendes manke, – ja, jeg tror aldrig I har set mage, som den er flettet i hinanden, ud og ind, ud og ind! Ja, om jeg så sled i den med tænder og kløer og tog både negle og strigle til hjælp, ville jeg dog ikke være mand for at rede den op,“ sa Søren.

„Det må du heller ikke prøve på, Søren for det kunne komme til at gjælde øget sit liv,“ sagde manden med vorten. „En må hellere gjøre for lidt end for meget ved den slags.“

„Ja, pas endda på, Søren, at øget ikke skal komme noget til! Nu har hun snart været i gården lige så længe som jeg. Og hun kommer med så meget nogen gode føller.“

Nu blandede en pusling, som de kaldte Bitte Drejs, og som sad i bænkekrogen ved siden af grovkagen, sig i samtalen og sa:

„Jeg kjender så meget vel den mare, der plager mennesken, for det er en usselig bitte dværg.“

„Tho så ligner den jo på en måde dig,“ sa den altid drilllestynte Søren Forkarl.

„Det gjør den vel ikke, når det er en kwindelig skabning! – Pas du dig selv; du

bilder dig vel ikke ind, du kan få min ryg at ride på!“

„Nej, hvad tho, når maren har taget pladsen!“ fortsatte Søren under de andres skogren.

Drejs vedblev:

„Som jeg siger: en usselig bitte kwindelig dværg med en hvid pind i den ene hånd. Kan hun få ham, der sover, til at bide i den pind, så kan hun drive sit spil med ham.“

„Nej, Herre Jøsses!“ sa Ung Jens, der sad yderst på bænken, „det er da godt, at ikke alle kvindfolk kjender det middel, hvad Kirsten Mari?“

„Å,“ svarede hun, „tror du egentlig, Jens, at du ville blive så efterstræbt?“

Jens fortsatte:

„Gud bevare os for harer og marer, for rød myrer og gal tyre! Vend jeres sko avet, før I putter jer under dynen, bitte folkens, så skal I få ro i jer bysselow for både maren og Karen! Men det middel kan en vel ikke forlange, at det sorte øg skulle kjende“, sa Ung Jens.

NU RETTEDE Wolle Bæs, vortemanden sin brede ryg på langskamlen og sa:

„Der er et råd for hoppen, når en vil bruge det.“

„Ja,“ sa bitte Drejs, „jeg kjender også et råd:

En zebedæjsten bunden om dyrets venstre øre i fandennavn, så skal gotten mare nok holde sine kunstner ved sig selv, så længe den er der!“

„Å, noget overtroisk pladder, som en kan bilde tosser ind!“ vrissede vortemanden. „En zebedæj- eller tordensten, som vi kalder den, den kan du lægge i smørkjærnen, om fløden ikke vil blive til smør; mod hestemare hjælper det ikke for en gammel hægte.“

Nej, der er et eneste råd: Skriv et mare-kors over staldøren. Men det skal være i midnattens time, når alt andet er gået til ro.“

Med uhyre alvor tegnede han på det knastede langbord oldtidens femkant, pentagrammet.

„Et marekors! Ja hvem forstår sig på det. Har du, Wolle, så megen videnskab, at du er myndig for at skrive det for os?“ sa Søren ærtende.

„Ræk mig lige kridtet dér!“ Han rakte ud efter kridtstykket, der lå op mod en af hans medspilleres ærme.

Med en uhyre alvor og seighed tegnede han på det knastede langbord oldtidens mystiske femkant, pentagrammet, der har gjort tjeneste i alle tiders trolddom og djævlbesværgelser. Alle havde nu sluppet kortene for med stille gysen at følge kridtets bevægelser under troldmandens rystende fingre. Femkanten lå nu og stangede med sine horn mod enhver i laget. Ole følte den gysende beundring, der fra kammeraterne gik ind imod ham, og fortsatte, mens han plantede sin tunge pegefinger på trolddomstegnet:

„Men den må skrives i eet træk, om det skal få nogen betydning, og sørger du ikke for, at den bliver omhyggelig lukket deroppe i det øverste hjørne, så ville jeg nødig være i dit sted, Søren!“

Hvorfor ikke det?“

„Åh, så kunne hun måske få i sinde at aflægge dig selv et besøg, inden enden tog,“ sa Wolle.

„Det er det samme, Wolle,“ sa Søren, „tør du endnu i aften skrive det krimskrams der over stalddøren, så gir jeg en flaske brændevin.“

Wolle nølede.

„Nå, du er ræd for din trøje! Du stoler ikke på dine egne kunster!“ drillede Søren.

I DET SAMME hørtes en forunderlig støj fra det månebelyste gårdsrum; det lød, som om noget loddet og tungt for i stærkt trav langs muren under vinduerne og forsvandt gennem smugdøren; dets kløer gnislede mod brostenene og dets sider stødte mod hushjørnet.

„Å, Jessu søde navn!“ udåndede Kirsten Mari nærvæd en dånelse. Alle kortspillerne hvidnede i trækkene. Wolle begyndte med bævende læber på den eneste bøn, han vidste:

„I Jesu navn går vi til bords, at æde og drikke på dit ord.“

Men Bitte Drejs mandede sig op til dette udråb:

„Å, Herre Jessu! Sidder da også din Sluri og driver dine kunster og tegner sådan noget forbandet kram, så en kan gå hen og komme galt afsted! Af bordet med det endda, det lede tøj, inden der sker noget ondt!“

Her hævede puslingen sit fuldskjæg så højt over bordet, som han formåede, hældede sig ind over bordskiven og udslettede troldmandens marekors med sit trøjearme; i sin iver væltede han både sin og Wolles kaffekeglet. Wolle fandt sig tavs, næsten lammet, i det ene som det andet.

„Nå, du vil nok ikke tjene brændevinen, såvidt jeg kan forstå,“ sa Søren uforstyrrelig.

„Men Søren, hvad var endda det for en skrusen under vinduerne?“ spurgte Kirsten Mari endnu med hjertet i halsen.

„Nå, blev du også ræd,“ sa Søren. „Jeg tænker, det var den her landstryger, ham ilderjægeren, der var tilfarts. Jeg bilder mig ind, det var hans hund, jeg hørte ta på bag ved laden, da jeg var ude. Den har vel så været efter en af vore katte.“

Ved denne sindige oplysning begyndte ligevægten atter at indfinde sig; den kvælende hjærtebank gav plads for en tør flovhed. Wolle tørred med trøjearmet et par blanke sveddråber af sin vortede skaldepande. Han og Drejs gav sig til at blande en ny kaffekeglet, der fik en ekstraskvæt oven i koppen for at jævne lidt på den ustandne sindsbevægelse.

„Nå, så ilderjægeren er kommet til egen?“ spurgte Wolle for at være rigtig sikker imod overraskelser af værre art.

„Jo, bitte Wolle, du kan godt drikke din punch ud. For det første er der ingen, der vil have kløer i dig.“

I DET SAMME lød der larm af stærkt beslagne støvlers tråd foran indgangen. Døren linnedes og en ladden, sort hund med den røde tunge ud af gabet var straks inde under bordtremmerne for at snuse til de spil-

lendes træskonæser eller finde forborgne måltidsrester; umiddelbart efter hunden fulgte ilderjægeren; med et kort „God aften“ nedlod han sig på den ledige bænkfjæl, mens hans støvler stadig buldrede under ham. Brederne karl havde der sikkert aldrig siddet for Kirsten Maris bordende. Hans skjæg var sort som selve vinternatten, og hans øjne lyste gennem halvmørket som et par tørvegløder.

„Nå, går det godt med jagten?“ spurgte Søren.

„Kommer hunden ikke over flere katte end ildere?“

„Å, sommetider sker det jo, at han tar fejl af husnummeret, tossen“ – her fik hunden et lille elskværdigt spark imod bordbenet, så den kom frem i lyset og satte sig foran sin herre og grinede ham op i skjægget, mens tungen sitrede som en flamme i mundvigen.

„Jeg kom egentlig til døren for at spørge, om ikke jeg kunne ha lånt en lygte et øjeblik, for der var en ilder, der kom fra mig her sønden laden,“ sa jægeren.

„Så var det den, som du og hunden rendte storm efter for et øjeblik siden,“ sa Søren.

„Ja, åja! Jeg tror ikke, den har fundet ind i husene endnu, og jeg ville jo gjerne ha den med mig,“ sa jægeren.

„Hvor meget kan en få for at hjælpe dig?“ sa Bitte Drejs.

„Å, det kommer an på, hvor stor hjælpen er. For at gribe en plejlsagl og svinge den over hovedet og ramme i jorden eller i sin egen planet, det gir jeg ikke meget for,“ svarede jægeren.

„Ja, skal vi rejse os og hjælpe med at fange ilderen,“ sa Ung Jens dådlysten og smed kortene på bordet.

„Å, vent et øjeblik,“ sa Kirsten Mari, hun stod på en stol ved kakkelovnen og rørte i pebernødderne, – med sit lyse hår helt oppe under loftsfjælene. „Jeg ville, den fremmede skulle smage vore pebernødder, så han ikke skulle bære julen ud af stuen,“ sa Kirsten Mari; hun var bleven helt rød i kinderne af den stærke varme oppe over den hede ovnplade; hun steg ned på gulvet med skålen fuld af ristede „nødder“ og gik henimod gjæsten. Der stod en veltugtsbølge af bagværk ud fra hendes skikkelse, der mødtes af en anden duftsbølge fra ilderjægeren, der lugtede vildt og ramt af sin udendørshåndtering.

„Værsgod og smag på vort julegodt,“ sa Kirsten Mari, mens hun stillede skålen foran ham, „så skal jeg se at finde dig en dram til at skylle ned med.“

„Tak,“ sa ilderjægeren og så varmt på den smukke Kirsten Mari.

„Må jeg spørge, om det er datteren i huset, der byder?“

„Nej,“ svarede Kirsten Mari med et vemodigt smil, „det er nok af de dage! Jeg er såmænd enke nu på andet år.“

„Var der mange så smukke enker, så kunne det blive svært nok at klare sig for de unge piger,“ sa jægeren. Kirsten Mari lønnede denne ros med et varmt smil.

Kort efter var hun nede ved de andres bordende for at hente brændevinflasken. Wolle Bæs sad med sin krogede ryg så nær mod den gloende bilægger, at hans vests bagstykke var som et hett strygejern. Kirsten Mari kom til at berøre ham med sin hånd, mens hun halede flasken til sig.

„Å, Wolle, en kan næsten få vabler ved at røre ved dig. Om jeg spytted dig på din ryg, så tror jeg migi den ville snurre.“

„Ja, men det kan du ikke nægne, Kirsten Mari,“ sagde Wolle flirende.

„Nej, det er sandt nok!“ svarede hun og skyndte sig op til jægeren med flasken.

Hun så, at der hang store tøsneklæder i hans sorte skæg, og blodet dryppede fra et åbent sår i den ene hånd, skjunt han skjulte det ved hvert øjeblik at stryge det af på bukseknæet under bænken. Han var vist een, der i mange måder havde det hårdt, tænkte Kirsten Mari.

Han tørrede sig med den friske hånd om munden, før han tog snapsen. „Glædelig jul!“ sa han; det havde ingen af de andre haft belevendhed til at sige; men tho, det var jo også knap nok jul endnu, tænkte Kirsten Mari.

Søren havde påny tændt lygten for at se ud til øget.

„Skal vi ikke gå ud hver kæft og få fat i den ilder!“ sa Ung Jens.

„Jow, værsgod,“ sa ilderjægeren, „hvis I har noget at slå med.“

KORT EFTER stod hele styrken udenfor på stenbroen under nathimlen, bevæbnet med egknippler og vognkæppe.

Månen stod højt over de dryppende stråte. Skyerne gjorde sig brede i lejet; men ind imellem var der klare pletter af stjernebesat nathimmel. Jorden nedenunder månen lignede egentlig himlen med matbelyste tøsneflader afbrudt af mørke troldpletter, hvor sneen var sivet bort.

Ilderjægeren var gået sidst ud af døren; forinden greb han værtindens hånd og førte den op mod sine læber. Kirsten Mari havde aldrig oplevet noget lignende. Hans vilde skjæg kildrede, så det snurrede hende helt op under særkærmet. Da han havde ladet stuen tom bag sig, fik en ubetvingelig magt hende til som en skolepige at lægge sine knæ på lang-bænken og kigge ud i natten; der stod han ensom i månelyst midt på stenbroen; på en gang vendte han sig omkring, så hendes ansigt mod den belyste rude og hodede skælmsk med hånden ind mod hende. Kirsten Mari blev blussende rød i kinderne og trak sig bort fra vinduet.

Hunden havde straks fundet ilderens fært og nu begyndte den vilde jagt omkring de månebelyste husgavle: Spring, brøl, hundeglammene og de jagendes latter!

Ilderen må for sin sædle huds skyld ikke gennemhulles med skud eller spyd; men desmere må den tærskes. Men det er en vanskelig sag at ramme det lille, smidige dyr ved dag, og siden i nattens mulm, når snesmeltningen har givet jorden et udseende som en broget ko.

Alle deltagerne, på ilderjægeren nær, viste en voldsom iver efter at udmærke sig. De stormede frem med løftede våben, indtil snart en, snart en anden gik på hovedet i en kartoffelkule, rendte sig selv fast i en lertrosse eller snublede over en vognstjært. Søren lygte belyste fantastiske grupper af knippelsvingere. Stokkene knaldede mod husvægge og ladeporte. Eder og hyl steg mod nathimlen. På et tidligt tidspunkt af kampen fik hunden et så føleligt slag, at den hylende trak sig ud af ringen. Den stod nu og skjælvede på afstand. Ilderjægeren stod udeltagende ret op og ned ad en husstolpe og lo som et tordenvejr, mens han så på de billeder, der uophørlig oprulledes af Søren troldlygte, i hvis forgjorte skjær skyggerne af de vilde jægere – der snarere fortjente navn af vilde jagere – sprang på ta-

gene, gjorde badutspring over mønningerne og atter kom frem langt oppe på toftens tøsne som små naragtige hoveder på æventyrlig lange halse og vildt forstrakte stylteben. Her i længernes visne burreskov larmede og brødes forvirrede knuder af menneskekroppe, der rammende deres knippletungt i grønjorden uden i nogen mærkbar grad at forulempe ilderen, der som et lille sort garnnøgle trillede trolddomsagtigt afsted langs en månebelyst kalkvæg for om-sider, da den fandt legen lang nok, med et hvæs og et stygt grin mellem de spidse tænder at forsvinde over et løndomsfuldt portlad, hvortil ingen havde tænkt passage mulig.

På dette tidspunkt var kombattanterne indbyrdes så gjennembankede af hinandens knippler, at en våbenhvile var stærkt påkrævet. Wolle Bæs hinkede som helhesten, og måtte sammen med et par andre ind til Kirsten Mari og toes i brøndevin og blyvand.

Ilderjægeren takkede ironisk for al udvist deltagelse, trøstede sin hund med et par klap på snuden og forsvandt så med forkarlen i staldlængen, hvor følhoppene endnu ikke havde fundet det passende at kaste sin livsfrugt. Ilderjægeren, der også her var sagkyndig, forsikrede, at føllet ville indfinde sig før solopgang. Han tilbød alene at afvente begivenheden, hvad der vakte de andres taknemmelighed, da de var trætte af de forrige nætters vågen.

Næste morgen kom kjæmpen bærende med det nysseligste lille renslikkede føl.

NÆSTE morgen, da Kirsten Mari knapt var færdig med at rede sengene og feje i dagligstuen, kom kjæmpen bærende med det nysseligste lille renslikkede føl. Han gik med det, som hyrden bærer et påskelam. Dets smukke røde hoved med de spidse, skjontformede øren lå trygt mod hans bringe. Kirsten Mari opdagede ham først, da han stod midt i stuen.

Her satte han den nyfødte ned mod det gule, sandstrøgede teglstensgulv. Så snart føllet små lyse hove berørte gulvet, rejste det sin stolte nakke og udstødte en lang rimmen, der rislede igennem huset som lyden af et bækkelfald.

Kirsten Mari vendte sig om med et glad skrig.

„Ja, her kommer jeg med en lille en, som gjerne ville ønske glædelig jul!“

Føllet rimmede endnu en gang lyst og skingert.

„Som du hører, kan han nok tale for sig selv. Og så til lykke med ham!“

Kirsten Mari hængte allerede om føllets hals med kys og klap på de fine øjenbuer, den kongeligt krogede næse og den ubeskrivelig bløde, bevægelige overlæbe.

Da ilderjægeren atter med en stolt rejssning bar det nyfødte føl tilbage til moderen, mens Kirsten Mari fulgte hans færd fra dagligstueruden, var det ikke længere beundring, nej, det var uskrømtet forelskelse, der lyste i hendes brune øjenstene.

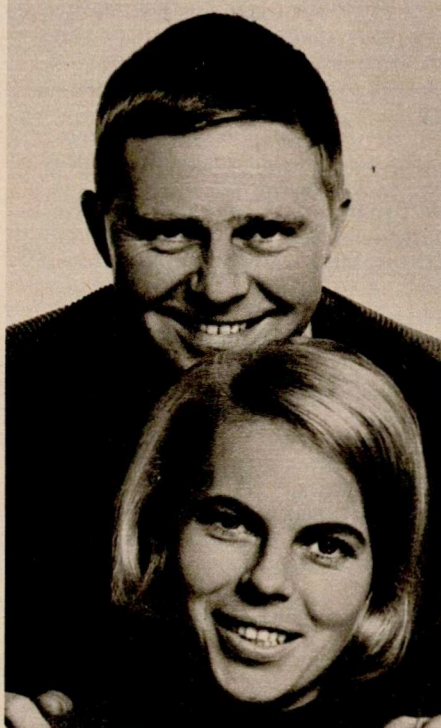
Familiens indtægt kr. 48 000.-
Fradrag ca. kr. 15 000.-
Skattepligtig indkomst ca. kr. 33 000.-

Familiens indtægt kr. 48 000.-
Fradrag ca. kr. 17 000.-
Skattepligtig indkomst ca. kr. 31 000.-

Skat ca. kr. **15 350.-**

Skat ca. kr. **13 500.-**

(kunde i Andelsbanken)

Ned i skat?

Naturligvis er det vigtigste for Dem ikke, hvad „man“ kan trække fra i skat, men hvilke fradrag det bedst kan betale sig for Dem at udnytte! Naturligvis har De brug for grundig orientering om de skattebegünstigede opsparingsformer. – Andelsbanken ved det. Her kan De få alle oplysninger om hvert enkelt fradrags betydning for Dem og Deres familie!

-De kan regne med ANDELSBANKEN

SOMMER

Kredslæge Jens Jensen, Glostrup, der i mange år har haft bjergbestigning som hobby, skildrer i tekst og fotos på denne og de følgende sider en tur, han i sommer foretog til et øde fjeldområde i Østgrønland. Som rejseledsager havde han sin hustru, en søn og tre unge, italienske bjergbestigere.

I FLERE år har jeg taget til Grønland om sommeren. Ligesom Ishmael i *Moby Dick* har jeg fundet ud af, at ophold i fri luft og hårdt legemligt slid er den bedste modgift mod det forgiftede liv i en moderne storby. Og så tilbringer jeg nogle uger med vandringer og klatreture i bjergene. Jeg må indrømme, at jeg tager noget af civilisationen med mig, et godt telt, primusapparat, myggebalsam og barberkniv.

I gamle dage sejlede man gennem storisen til Grønland, men nu flyver man. Det er nemt og hurtigt, selvom man kan synes, det er snyderi at skyde genvej oven over naturens forhindringer.

Men det er smukt, det man ser ud af det lille vindue. Man forlader den atlantiske atmosfære med dens klodeskyer og byger og kommer ud i den arktiske luft, hvor skyerne er jævne og flade; horisonten skjules af brune og violette striber.

På lang afstand ser man Grønlands bjerge, fjerne, blå, med snefelter og bræer; bagved indlandsisen og en kold, gul himmel. Man er så højt, at virkeligheden ikke ligner sig selv; den store, farlige pakis ser ud som en tynd vækst af skimmel på det mørke vand i tættere og tyndere strømme og hvirvler. Nogen steder, især ud mod det åbne vand, ligger der lave plader af fåge.

Bjergene kommer nærmere, utallige tinder, fjorde, dale, bræer. Man prøver at genkende steder, hvor man har været. Glad og stærkt bevæget genser man den klare, arktiske sommer endnu en gang.

I år var jeg på Østgrønland i bjergene bag Angmagssalik sammen med to danske og tre italienske bjergbestigere.

Gustav Holm, som opdagede Angmagssalik på sin berømte konebådsekspedition i 1884, besøgte også den egn, som er målet for vor rejse. Han har givet en meget instruktiv skildring af dens topografi, og til de præcise, tørre oplysninger om dalenes struktur og forbindelseslinjer føjer han en lille kærligheds-erklæring: *Denne egn kaldes Kingorsuak og omgives af et storartet, vildt fjeldlandskab, der i malerisk skønhed står over, hvad jeg har set andre steder.*

Klimaet er måske blevet lidt mildere, og bræerne har trukket sig lidt tilbage; men iøvrigt ser der akkurat sådan ud nu.

Vi får Aron Davidsen, en moderne fanger, til at sejle os ind til Kingorsuak i sin motorbåd. Først er vi i den ydre Angmagssalik fjord mellem havis og høje isbjerge; oven mod øst ligger Kulusukuøen med det mærkelige kraterbjerg, mod vest lave skær og holme foran de

**PERLE I PIBEN GI'R
PERLE*HUMØR**

KR: 4.30

Perle
BLENDED

PÅ ØSTGRØNLAND

spidse tinder inde på Angmagssalik øen. Sollyset er blændende stærkt, men luften er kold, og motorbådens fart frembringer en skarp brise. Vi sidder tæt klempt sammen mellem kasser og rygsække i det lille, åbne lastrum. Man ser en enkelt mallemuk i skarpe sving med stive vinger; den drejer hovedet og ser på os med et koldt øje.

Vi går i land i en lille vig for at få varme i kroppen. Bag klipperne er der en dal, som ender i andre klipper med grønne terrasser. Der er en bæk, der er græs, og der er flere teltringe af flade sten. Her har der ligget grønlandere i sommerlejr. Vi laver te på primussen, her er lunt og mildt. Grønlanderne morer sig med at skyde til skive efter en ubetydelig isknold ude på fjorden.

Vi sejler videre; fjorden bliver snæver, bjergene kommer nærmere, brune og grå, med snefaner og småbræer; vi ser et højt, smalt vandfald, men kan intet høre for motorens banken og vindens larm i ørerne. For enden af fjorden ser vi på lang afstand den lange snævre dal, der af Gustav Holm blev fremhævet som en geologisk mærkværdighed, og det afsluttende pas med det poetiske navn „Solporten“.

Vi lander ved den vestre bred, mens der endnu er vand; motorbåden kan naturligvis ikke komme helt ind til land, og vi må vade. Vi må bære godset ind i flere omgange, med gymnastiksko på for at kunne træde på de skarpe sten. Arons matros ser spinkel ud og har briller på næsen; men som alle unge østgrønlandere er han bomsstærk; med lethed lempes han kasserne op af rummet og lægger dem til rette på vore skuldre, så vi kan vade ind med dem.

Så sejler de og vinker længe, og så er vi alene i det umådeligt store, øde landskab.

Vi lægger vores lejr nær kysten på lyng og rævling mellem store sten. Bagved er der lyngklædte skrænter, terrasser og ur, der går op til et stejlt, sort bjerg med hængebræer og dybe slugter. Nedenfor os er fjorden. Der er stor forskel på flod og ebbe, snart når vandet helt op til græs og lyng, snart er der en bred skråning af fjordbund med sten og slam og tangklumper. Somme tider er vandet gult af smeltevand fra elven og somme tider klart lysegrønt, når flodbølgen kommer ind. Et lille isbjerg driver ind og ud med tidevandet og bliver mindre og mindre i sommerens løb.

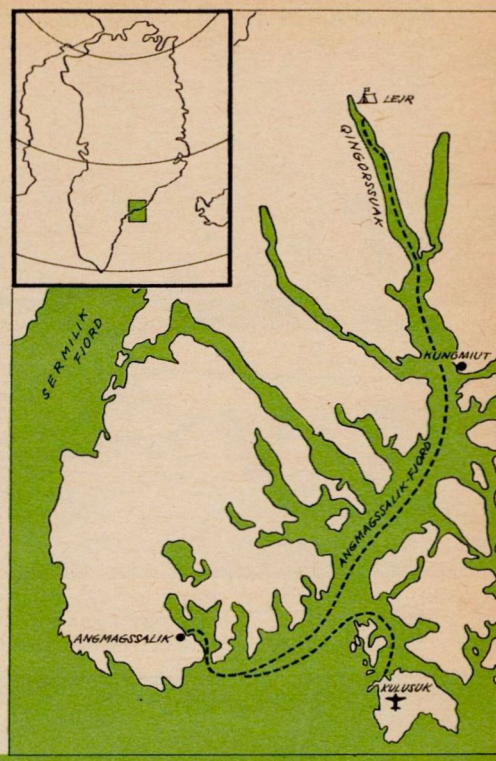
Når vi går ind i dalen langs elven, kommer vi til en sandslette. Og her breder dalen sig ud til en arena, hvor flere dale udmunder, og hvor floderne samles i en sø og et forgrenet delta. Og rundt om os ligger gan-

ske rigtigt et vildt og storartet fjeldlandskab.

Det var målet for vores rejse, og her foretog vi berømmelige bestigninger og fjeldvandring, til nætterne begyndte at blive mørke i august, og til Aron efter aftale kom og hentede os.

Han havde en båd på slæb fuld af venner, der ville benytte lejligheden til en skovtur. Det var en gammel mand fra Kungmiut, Laurits Ningåvan og hans kone og børn. Laurits var vel omkring 70, lille og rynket og forkrøblet af gigt; han haltede voldsomt, støttet til en frynset skistav, det ene knæ var mere krumt og stift end det andet. Men han havde et klogt smil og gik livligt omkring i det uvejsomme terræn. Hans kone var ung og velnæret, og de havde seks små børn, der så ud som om de var omtrent lige gamle.

De rejste deres telte, Aron et fint, orange-

Kortskitse over ekspeditionsområdet. Fra flyvepladsen på Kulusuk-øen gik turen pr. båd først til Angmagssalik og derfra videre til basis-lejren ad den rute, den punkterede linie angiver.

En fire ugers ferie som den, artiklen skildrer, kan gøres for 2500-3000 kr., når man selv har telt og proviant, men man må være selvhjulpne, for Grønland er meget stor, og der er langt til hjælp.

Et blik ind i et gammelt, grønlandsk gravsted.

gult købetelt og Laurits et gammelt, grånet, lappet lærredstelt. Nogle af børnene spredtes i terrænet og samlede bær i blikkrus. Tre andre, som herhjemme ville have været i børnehaven, tog ud i båden og pilkede torsk; båden blev roet af en lille pige med en hestehale ved hvert øre. Moderen satte sig foran sit telt og varmede vand og vaskede kopper op i kogende vand med brun sæbe.

Aron sagde, at Laurits kunne synge trommesange; og senere kom han og sagde, at nu havde Laurits lovet at synge for os om aftenen. Vi fik vores store telt ryddet for rygsække og proviantkasser og satte vand på til te. Vi satte os rundt langs væggene, og Aron og hans matros og Laurits' kone anbragte sig ved gavlen ved døren. Laurits havde ingen tromme, men fik en kasserolle og en splint af en kasse.

Så stillede han sig på sine krumme ben i midten af teltet og begyndte at synge med sprukken, tudende gammelmandsrøst. De italienske bjergbestigere så overbærende og lidt flove ud, kasserollen lød heller ikke for godt. Men så fik han stemmen klaret, den gamle, og sang til med kraft og autoritet. Og nu kendte jeg sangen igen fra den gang, jeg var med ved den store trommedans hos Kårale i Kungmiut for mange år siden. Jeg vidste, hvad

der ville komme: Laurits gik op i sangen, og da han kom til kæbebensstødet, gik han hen til italieneren Pino og sang mod hans ansigt og stødte flere gange hovedet frem mod hans kinder med voldsom, måske lidt rutineret stønnen – aah... aah... aah. Pino fik trækninger i ansigtet, og alle grønlanderne morede sig.

Så gik Aron og Laurits ud, og under umådelig fnisen blev Laurits forklædt; han fik en pind på tværs inde i munden og et bånd under næsen og øjnene for at lave braktud; nu var han forvandlet til sagnfiguren Nalicateq. Sangen, der nu kom, hed „at gøre grin med“, og der var også megen udtryksfuld stønnen. Både den højtidelige sognerådsformand Aron og hans vigtige matros og Laurits' fede kone lo, så de var ganske forpustede.

Det var nemt at forstå, at sangen indeholdt skrækelige uartigheder, og at vi var til grin, hjælpeløse tosser som vi var.

Laurits tog mod ros og tobak og Havanna-cigar, som den, der ved, han har fortjent det.

Imens var det blevet næsten mørkt udenfor; der var et svagt dagskær i Solporten og en efterårsmåne ude over fjordmundingen.

Sommeren var forbi.

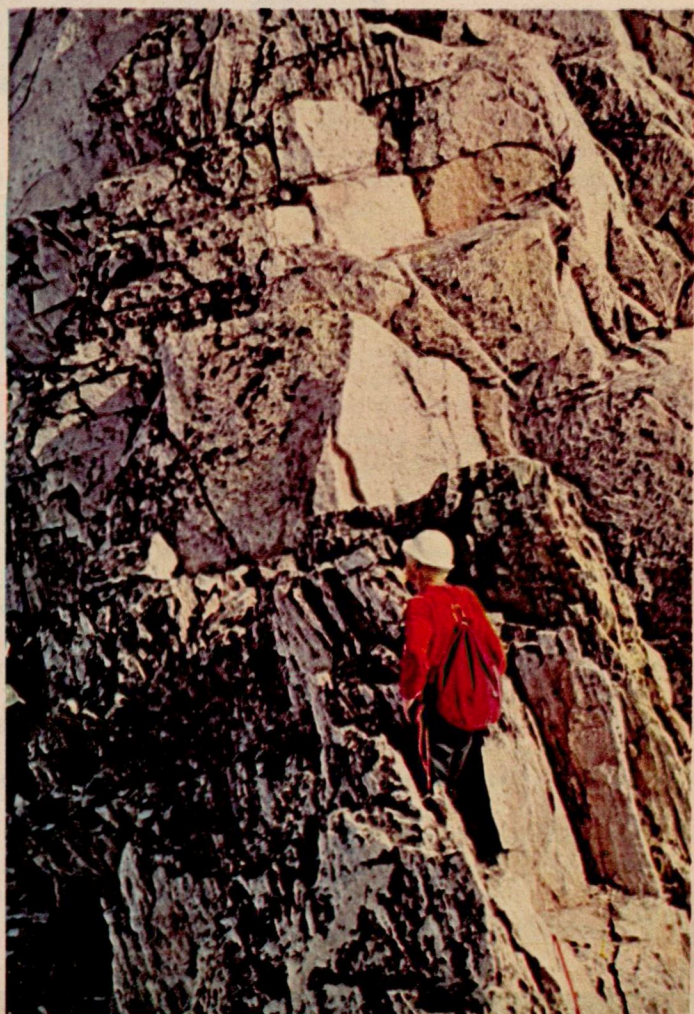
JENS JENSEN

Ti timers motorbådssejls bragte det dansk-italienske hold fra Angmagssalik til lejrpladsen, som var det faste punkt under fire ugers liv i ødemarken. Herunder: Udsigt fra lejrpladsen mens en tidevandsbølge passerer fjorden.

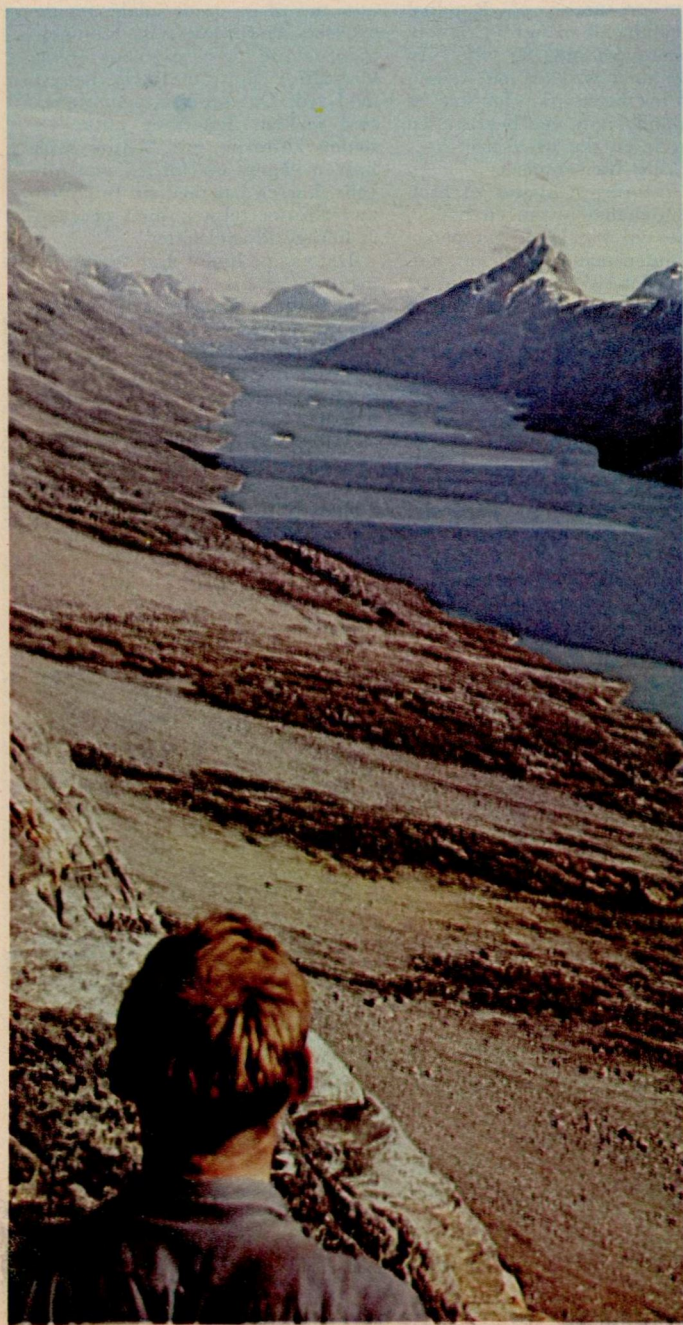

Herunder starter en dagsmarch mod fjerne tinder – eller måske er det en nattevandring. Midnatssolen gav lys nok døgnet rundt. På de to billeder til højre er man nær målet og i gang med virkelig bjergklatring.

Naturindtrykkene skifter til stadighed i den grønlandske fjeldverden. Snart ligger skyerne så lavt, at man kun ser klippespidsene rage op som skær i et tågehav, snart har man frit udsyn milevidt henover et typisk østgrønlandsk landskab som det, der ses på billedet herunder, og som viser den lange, snævre tragtformede dal, Gustav Holm beskriver allerede i 1884 som en geologisk mærkværdighed.

Toppen er nået. Det er måske første gang, et menneske har sat sin fod på denne tinde, og vel er det ikke Mount Everest, men alligevel... Herunder noteres dagens strabadser og triumfer i ekspeditionsdagbogen. Manden bag moskitonetten er kredsløge Jens Jensen, som har taget de andre fotografier og skrevet artiklen på foregående side.

FORELSKET I DANMARK

I DE sidste år af sit liv var forfatteren *Hans Kirk* en flittig og skattet medarbejder ved *Samvirke*. Han bidrog med både noveller og artikler af forskellige slags – ja – han lavede såmænd en af de mest spændende juleopgaver, som *Samvirke* har haft, om en skattejagt på Sejro.

Størstedelen af de artikler, Hans Kirk skrev i *Samvirke* var skildringer af strejftog, han foretog i landets forskellige egne, en serie landskabsindtryk, der på en hjertelig, følsom og humørfyldt måde vævede natur, historie og folkelivsskildringer sammen i et ind-

vokser frem for øjnene af en, og han opnår at få landskabstype, lokalhistorie og folkelivsskildring med i samme penselstrøg.

Hans Kirk havde også evnen til overalt tilfældigt at „falde i snak“ med de rigtige folk – almindelige jævne mennesketyper, hvis tonefald og lokale kommentarer falder så naturligt ind i beretningerne.

De danske kirker havde ikke en bedre og mere ærbødig kender end Hans Kirk. Han var ikke irreligiøs på den måde, at han ikke havde respekt for de kulturværdier, kirken havde skabt, og han var ikke internationalist på den måde, at

Vignet af Alex Secher.

tagende mønster. De fleste af disse artikler blev efter Hans Kirks eget ønske skrevet anonymt, fordi han i den kolde krigs tid ikke ønskede *Samvirke* udsat for smålig kritik, som følge af den skribentvirksomhed, han udfoldede i bladet. Men ingen kunne være i tvivl om, at det var en skribent af karat, der var ophavsmanden til disse små stemningsfulde beretninger.

En af dagbladenes anmeldere (som åbenbart har haft kendskab til Hans Kirks virksomhed ved *Samvirke*), skrev ved en speciel lejlighed, at Hans Kirk som skribent var et mærkeligt tredimensionalt væsen, idet han på én gang var svovlprædikant i Land og Folk, en begavet digter og „hyggeonkel“ ved *Samvirke*. Det var ganske morsomt sagt, men Hans Kirks artikler var så sandelig ikke idylskriveri af den banale slags – tværtimod var digteren nærværende i hver eneste linje, han skrev.

Derfor er det i høj grad påskønnelsesværdigt og fortjenstfuldt, at Chr. Erichsens forlag nu har genoptrykt Hans Kirks artikler i *Samvirke* i en nylig udsendt bog under titlen *Danmarksrejsen*. Det drejer sig om ialt 26 skildringer, som fra „Danmarks Nordspids“ (Skagen) fører læseren ned over „Jyllands Sahara“ (Råbjerg Mile) og „Jyllands Hjørneste“ (Bulbjerg og Hanstholm) til den sønderjyske marsk („Mellem Geest og Havdige“) og derfra over Fyn og Sjælland til Bornholm.

At opleve alt det gennem Hans Kirks øjne og øren er en nydelse. Man ikke blot læser om de skiftende danske egne, man smager, lugter, hører og ser det – lever med i det på stedet. Ingen kunne så jævnt og selvfølgeligt som Hans Kirk fremmane et stemningsbillede med få ord. Hvad han vil beskrive

han ikke var betaget af Danmarks væren og væsen. Han var national på en ærligere måde end de fleste, som bærer nationalismen som en uniform udenpå. Han var national i sit hjerte. Han var forelsket i Danmark. Det vidner artiklerne i den nu udsendte bog om.

På Hans Kirks strejftog rundt i landet fulgte tegneren *Alex Secher* i hans fodspor, og han var mester for de ypperlige illustrationer, som ledsagede artiklerne – et par hundrede stykker ialt. Også disse illustrationer er genoptrykt i bogen og bidrager i høj grad til at fremhæve dens kvalitet.

Forlaget fortjener tak, fordi det sikrede disse artikler og tegninger et længere liv, end de opnår i et blad.

JYLLAND PÅ KRYDS OG TVÆRS

Et par andre omstrejffere af samme kategori som Kirk og Secher var forfatteren *Achton Friis* og maleren *Johs. Larsen* – blot med et langt større virkefelt, eftersom de i en samlet arbejdsperiode på 17 år gennemtravlede hver eneste plet i Danmark – først samtlige små øer, dernæst hele Jylland og til sidst de store øer. Siden det første bind i den genoptrykte bogserie udkom for to år siden er beretningen om odysseen gennem det danske ørige (De danske Øer) forlængst afsluttet, og nu foreligger de to bind i 2. etape, nemlig *De Jyders Land* og så færdigudgivet fra Grafisk Forlag, som har indlagt sig stor fortjeneste ved genudgivelsen af det festlige og imponerende værk – savnet og efterspurgt på det danske bogmarked i mere end 30 år.

Hvis man kan tale om en systematiseret vagabondering, så passer det på dette værk. Aldrig no-

gen sinde før er et så bredt og massivt stof behandlet så levende og livsnært. Ingen bastant påfyldning af en hel mængde kedelig-konkrete oplysninger i leksikale rubriceringer, men et tilsyneladende tilfældigt indsamlet stof – en slentre rundt i de vekslende landskabsområder med øjne og øren opladt for hver egns karakteristiske ejendommeligheder og særpræg. Malende naturbeskrivelser veksler med historiske tilbageblik spredt mellem nutidige iagttagelser og tildragelser på en sådan måde, at selv den fjerneste fortid føles som en levende del af dagen i dag. Typiske lokaltræk, sæd og skik og levemåde fremtræder som en virkelighed man fornemmer. Utallige historier og anekdoter krydrer fremstillingen og bidrager ofte til at give et ramsaltet eller humørfyldt billede af stedligt liv. Fuldt af underfundighed er jydens svar, da han på en københavners spørgsmål, om det er rigtigt, at jyder fødes blinde, svarer: Ja, men når de først får æ own' op, så ka' de lig' straks kjend' et ordentlig mennesk' fra en skiderik!

Af mere makaber art er historien om en mand på Randbøl Hede, som havde hængt sig, og som med konens vidende og vilje blev begravet med strikken om halsen og med træskoene på – for som en bondemand sagde ved begravelsen „te han da ett sku swi si taer lige-straks“. Og fra samme egen er en saftig historie – hvoraf *Achton Friis* kan mange – om en bonde, som ikke vil tage mod tyrepenge fra en anden mand, fordi som han siger „te det ka' vær en liså stuer fånywwels for æ tyr som for æ kow“.

Så broget er stoffet og så åben for alt, hvad der kan give fremstillingen liv er *Achton Friis*, at han giver en øjenvidneskildring af en natlig plantagebrand i nærheden af Randbøl Hede, hvor 500 tønder land brændte, og flammerne sprang frem som fyrværkeri i nattemørket. Ja selv turisternes hærværk i skov og på strand og den omsiggribende vandalisering af naturen – som er blevet meget værre siden hans tid – beskæftiger

han sig med og har bitre kommentarer til. Om en skovejer i Midtjylland, hvis skovareal blev særlig slemt plaget af „skovsvin“, fortæller han, at manden tilsidst satte et skilt op: Pas på hugormene – det hjalp.

Sådan optræder stoffet i *De Jyders Land*: Løst og fast imellem hinanden uden nogen generel rettesnor, men trods alt holdt sammen af en kunstnerisk disciplin, der får alle skildringens facetter til at forenes i en helhedsoplevelse, som ingen leksikonbeskrivelse vil kunne stå mål med.

Et godt eksempel på *Achton Friis'* fortælle-måde er afsnittet om *Randbøl Hede*, som med sin trodsige natur, sin mørke mystik, sine forhistoriske offerpladser, gravhøje og runestene, sine sagn og minder om stimænd, stratenrøvere og andet skarnsfolk langs den dystre del af hærvejen, der passerer dette område, samt alle de spøgerier og djævlerier, egenen er berømt for, fremtræder med en kontrastrigdom af betagende virkning.

Og sådan følger man de skiftende scenerier fra egen til egen op og ned gennem Jylland, fra vildmoserne til de brede ådale, fra de østjyske fjordarme til Himmelsbjerg-søerne og vestkystens golde klithælte, samt marsken længst mod syd. Det samspil, som finder sted mellem den åbne natur og stedets kulturliv, har *Achton Friis* haft et vågent øje for, og maleren *Johs. Larsen* har med sin tuschpen understøttet teksten med et væld af herlige illustrationer.

Det var på høje tid, dette monument for dansk natur og folkløse blev skabt. „Kun et par snese år, så vil alt dette forvandles til ukendelighed,“ siger *Achton Friis* i forordet til „*De Jyders Land*“. Vi må jo indrømme, at denne spådom ikke har tabt i betydning siden.

Tilbage af det store værk resterer nu de to bind om *Danmarks store Øer*, som begynder at udkomme til foråret, omfattende Fyn, Langeland, Sjælland, Lolland-Falster og Bornholm. Det samlede syv-bindsværk vil man fryde sig over at have stående på sine boghylder.

Troldekovn 24 Juni 1932. H.

PÅ JAGT I ***** SALMERNES ***** HISTORIE

DER må være en salmedigter til her i landet, der hedder N. F. S. Grundtvig. Ja, jeg kender ikke manden, men det må være ham, der har fået salmer optaget i konvents-salmebogen. Af mig er de ikke.“

Sådan skal Grundtvig have sagt, da han opdagede, hvilken medfart hans salmetekster havde fået i Roskilde Konvents salmebog af 1855. Det er ikke nogen hemmelighed, at forskellige salmebogskommissioner til forskellige tider har haft forskelligt syn på digternes tekster. Der har ofte fundet en „finkæmning“ sted af såkaldt upassende ord og vendinger, som man ikke har ment var gavnlige for menigheden.

Nogle af disse tekstversioner med forbløffende udeladelser og omarbejdelser støder pastor Anders Malling i Sorø ofte på, når han er optaget af sit speciale: salmehistorie. Han gransker salmerne fra deres allerførste oprindelse – ja, så langt som til digterens allerførste inspiration, der i mange tilfælde ofte har været en middelalderlig Mariavise, og til den form vi kender salmerne i i dag.

For at være en god salmist må man være mere enfoldig end de fleste moderne digtere tør være. Det er nok en af hovedårsagerne til, at der ikke skrives salmer eller fædrelandssange i vore dage. (Enfoldighed er her ikke naivitet, men sindets renhed.) Ordene er ligesom brugt op, hvilket er en af grundene til, at de moderne digtere eksperimenterer så meget med sproget. Tænkte man sig, at de skulle skrive salmer, måtte de først skabe et virkeligt originalt sprog, som samtidig havde folkelig klangbund. Vore store salmister Kingo, Brorson og Grundtvig har ligesom fastlagt et salmesprog. De skabte et sprog fuldt af mærkelige billeder, som nu

er virkeligt folkeeeje – eller i hvert fald en stor del af deres produktion. Skulle vor tids digtere digte videre i samme sprogstil – ja, så ville det lyde hult og fuldt af efterklange.

Selv Ingemann havde svært ved at finde frem til sin egen stil. Hans allerførste pro-

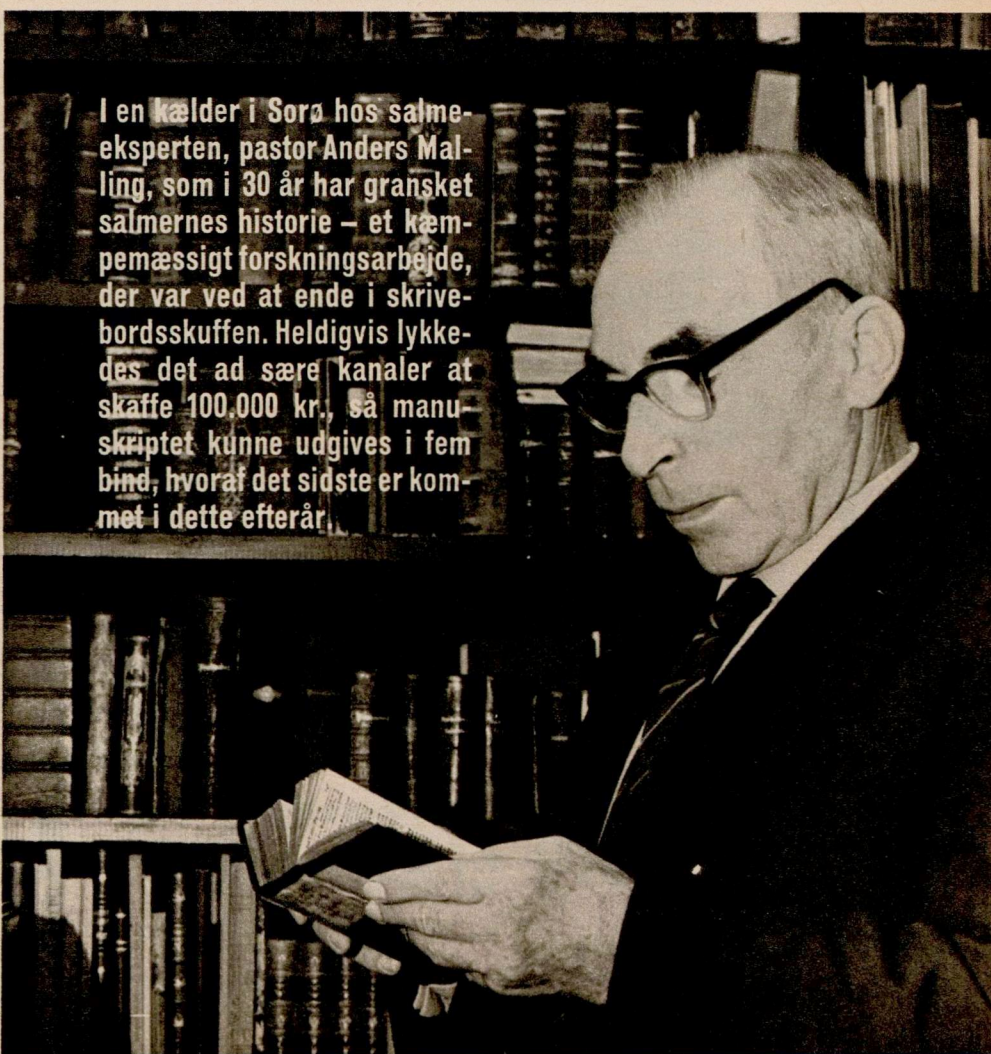
duktion er under stærk indflydelse af de store forgængere, og den side af Ingemanns produktion er også den mindst originale og lidet kendt. Først omkring 1822 finder han sin enkle, inderlige sprogtonen som i salmen „Fred hviler over land og by“.

Men der skal andet end ord til for at blive salmist. Ordene må springe ud af en religiøs inderlighed, for en god salme skal enten rumme forkyndelse, lovsang eller bøn.

SÅDAN karakteriserer Anders Malling det indhold, der efter

hans mening må være til stede i en salme. Det er ikke nok at anslå en lyrisk-romantisk tone med et muligvis godt og jævnt folkeligt livsindhold, sådan som man kan finde det hos f. eks. Blicher i hans „Ud går du nu på livets vej“. At denne salme er taget med i den nye salmebog, mener Malling er et fejlgreb – ikke fordi han vil underkende Blicher som digter – nej, han er bare ikke, hvad man må forstå ved salmist.

Og dermed er det gamle sprængfarlige emne berørt: hvilke tekster kan optages i salmebogen? Hver gang vi skal have en ny udgave, deler landet sig i lejre. Sidste gang havde offentligheden fået det indtryk, at Ingemann skulle ud af salmebogen, at han var for sentimental, men det var tidehvervspræsterne, som ønskede dette, og det skete jo da heldigvis ikke. Man har fået en folkelig alsidig salmebog, der, som Anders Malling

I en kælder i Sorø hos salmeeksperten, pastor Anders Malling, som i 30 år har gransket salmernes historie – et kæmpemæssigt forskningsarbejde, der var ved at ende i skrivebordsskuffen. Heldigvis lykkes det ad sære kanaler at skaffe 100.000 kr., så manuskriptet kunne udgives i fem bind, hvoraf det sidste er kommet i dette efterår.

næsten salmistisk udtrykker det, er: „som en grøn eng, hvor de enkelte lam kan få den slags græs, som smager dem bedst“.

ANDERS Malling har været sognepræst i 42 år i Brøns mellem Ribe

og Tønder og lige fra den tidligste ungdom interesseret i sig for salmer. Han har også selv en lyrisk åre og skrev i sine ungdomsår digtsamlinger med titler som „Lovsang“, „Fra kærlighedens kongerige“, „Mellem salige kyster“ og „Syngende nætter“ – han anmeldte lyrik i „Kristeligt Dagblad“, men først i trediveerne begyndte hans videnskabelige virke med salmerne at tage form, det arbejde, der resulterede i kæmpeværket „Dansk salmehistorie“, et 5 binds værk på flere tusinde sider omfattende en leksikal beskrivelse af over 1000 salmer. Det er spændende læsning, for vejen frem til den nuværende form i salmebogen har ofte været særdeles indviklet, og teksterne har været gennem sære kritiske og digteriske processer.

Arbejdet med salmernes historie kom Anders Malling ind på i det sønderjyske salmebogsudvalg. Man var i Sønderjylland lidt bange for, at man nordpå skulle se bort fra de sønderjyske salmer, og Anders Malling fik til opgave at efterforske og nedskrive alle salmernes originaltekster. Det viste sig hurtigt, at man ikke kunne koncentrere sig alene om de sønderjyske tekster, og det blev til,

at Anders Malling hamrede 2200 salmer ned (med gennemslag) på sin lille gamle maskine, der nærmest må siges at være en museumsgenstand. Den har tjent ham trofast i det kæmpemæssige afskrivningsarbejde, også til „Dansk salmehistorie“, der er på 5000 manuskriptsider.

Det første manuskript beregnet for udvalgsarbejdet blev på 1500 foliosider. En dag, da biskop Noack, der også var i udvalget, stod med sit eksemplar i hånden, udbød han: „Er der en oplysning, jeg mangler, ja, så slår jeg bare op i Mallings salmeværk.“

Idet øjeblik opstod ideen til en salmehistorie hos Malling.

Men det arbejde, som han nu tog bestik af, var beregnet for en større offentlighed, omfattende alle salmer fra „Den sønderjyske salmebog“, „Salmebog for kirke og hjem“ og „Den danske salmebog“ samt de dertil knyttede tillæg.

Det tog ca. 20 år at gennemgå de godt 1000 salmer en for en, og da han endelig var færdig og sad med sit vældige manuskript, meldte sig så den praktiske opgave at få værket trykt. Anders Malling var lige ved at opgive håbet om at se det udgivet. Endelig meddelte Schultz forlag, at det ville påtage sig opgaven, men der skulle skaffes 100.000 kr. Det lykkedes efter flere års ihærdigt arbejde, bl. a. trådte Mads Clausen,

Danfoss, til, og da der til sidst manglede 27.000 kr., lykkedes det kirkeminister Bodil Koch at få finansudvalget til at bevilge pengene. „Dansk salmehistorie“ gik i trykken – det sidste bind udkom i dette efterår – og har som de andre fået en hel folkelig succes.

HVORDAN er det lykkedes for en enkelt mand at holde styr

på et så mægtigt materiale. „Jeg har jo sådan bare haft lidt orden på tingene“, siger Anders Malling, da vi en eftermiddag står i hans studereværelse i kælderen i Sorø-villaen. Langs væggene er reolerne spækkede med gamle bøger, og naturligvis rummer de en stor samling salmebøger fra forskellige tidsaldrer. I et brandsikkert rum, som Anders Malling har indrettet i tilslutning til biblioteket, opbevarer han gamle manuskripter og uerstattelige salmebogsudgaver. Enkelte findes kun i det samme eksemplar og er udlånt på særlige betingelser af Det kgl. bibliotek.

Anders Malling har selvfølgelig haft håndbøger til rådighed ved sit arbejde, men han har ikke ukritisk aflæst de resultater, som andre forskere er kommet til. F. eks. lod han sig ikke nøje med, at begravelsessalmen „Den er slet ikke af Gud forladt“ er skrevet af Klaus Gerding til hans kæreste. Malling sagde sig selv, at Gerding er et stednavn, og han tog dertil. Af folk i byen fik han at vide, at sangen oprindelig var skrevet til en nabopige til Klaus Gerding. Dennes bror levede stadig. Malling opsøgte ham på et lille husmandssted, og dér på væggen i en sort ramme hang Klaus Gerdings originalmanuskript til salmen.

OG Anders Malling har gransket julesalmen „Den yndig-

ste rose er funden“ fra 1732. Malling så længe på det kendte maleri, som Kristen Bang har malet af Brorson siddende ved skrivebordet under inspiration til salmen. Det er et fantasibillede, hvor maleren har indarbejdet en rose i kompositionen. Der ligger en bog på bordet – formentlig en bog af en samtidig digter. Malling gættede på, at det er Elias Nauers „Zions sange og sukke“ fra 1688. I denne samling fandt Malling ganske rigtigt en langfredagssalme, som direkte har inspireret Brorson. Man mærker rytme og billedvalg så nærværende i Brorsons tekst, men Brorson var en meget større digter – hans tekst rangerer på et meget høje plan end Nauers.

Et vist litterært og kulturelt hovmod i hovedstaden er ikke ualmindeligt. København følte på Brorsons tid som en indbilsk enklave. Man kendte og elskede hans salmer ude i landet – i Vestjylland og i Sønderjylland meget, men vidste ikke hvem han var i København. Brorson var blevet præst i et nyt embede i Tønder, og det var iøvrigt her, han begyndte som salmedigter. I 1732 udgav han et lille hæfte med julesalmer, som bl. a. indeholder „I denne søde juletid“ og „Den yndigste rose er funden“. Hertugen af

SERENADE

- den lækre dessertchokolade
- en hel æske fyldt med lutter
himmerigsmundfulde...
Husk den til juledagene
(men gem den godt indtil da!).
Æske à 250 g. **12,00**

- OG SÅ FÅR DE ENDDA DIVIDENDE

BRUGSEN

Nogle Jule-Psalmer/ Til Ære

Og
Christne-Siæle / i sær sin el-
skelige Meenighed til Op-
muntring
Til den forestaaende
Glædelige Jule-Fest
Eensfoldig og i Hast sammen-
skrevne

H. A. B.

Udgivet af
Hos Claus Riebskov og findes hos hannem
Tilfries 1732.

1.
En yndigste Rose er funden
Blant sitveste Torne oprunden/
Vor Jesus den dygtigste Bode
Blant syndige Mennister grode.

2.
Alt siden vi tabte dend Ære/
Guds Billedes Frugter at bære/
Var Verden forvildet og ødet/
Vi alle i Synden bortdøde.

3.
Som Tidsler en mere kænd due /
End kastes i brændende Rue/
Saa tiende en Verden til andet/
End vorde ved Jlden forbandet.

4.
Da lod G U D en Rose opfføde/
Og Sæden omsider frembrøde /
At rense og gandske fo søde
Vor Vertes fordervede Grøde.

ii.
Lad Verden mig alting betage /
Lad Tornene ribe og nage /
Lad Hjertet kun daane og briste /
Min Rose jeg aldrig vil miste.

Titelbladet til Brorsons første salmesamling udgivet i 1732 med den pudsigt-omstændelige titel „Nogle Jule-Psalmer/GUD til Ære! Og! Christil Siæle! især siin elskelige Meenighed til Opmuntring! Til den forestaaende! Glædelige Jule-Fest! Eenfoldig og i Hast sammen! skrevne! Af! H.A.B.! TUN-DÆRN! Hos Claus Kiesbø og findes hos hannem! Tilkiøb! 1732. I denne samling findes „Den yndigste rose er funden“ trykt for første gang – her gives 5 af versene.

Gottorp, under hvem Brorson var ansat, var utilfreds med, at bønderne hellere ville gå i mosen om søndagen end i kirken. Provsten gjorde gældende, at det var fordi, man prædikede på tysk. Brorson blev sat til at prædike på dansk og i det hele gøre disse bønder mere kristeligt vakte. Da det var ind under jul, var det ganske rimeligt, at han startede med at give menigheden nogle gode julesalmer, som hurtigt blev skattet rundt om i landet, men åbenbart forblev ukendt af de toneangivende lærde i København. Grundtvig spurgte således en dag i 1816 professor i litteratur, Knud Lyhne Rahbek: „Hvem har egentlig skrevet denne udmærkede salme: 'Den yndigste rose'?“ Ingen vidste det, og professoren gik hjem og udførte et større forskningsarbejde, hvilket resultat han offentliggjorde i „Tilskueren“. Så lidt kommunikation var der mellem hovedstaden og de åndelige rørelser i provinsen dengang.

Anders Malling har haft en uvurderlig støtte i arbejdet af sin kone – især ved korrekturlæsningen. Det er et ikke uvæsentligt arbejde med de myriader af årstal, vers, latinske og andre citater, som materialet er fyldt med.

„Jeg havde såmænd aldrig troet, at min mands manuskripter skulle komme til at foreligge i bogform,“ siger fru. „Det er et mirakel.“

Og efter denne salmehistoriske succes går Malling videre. Det er hans plan at skrive salmedigternes biografier. Han har allerede et omfattende materiale i sin brandsikre boks i kælderen i Sorø. Hver dag klapper den lille skrivemaskine i Mallingens studereværelse.

SEJLE OP AD ÅEN... men hvor?

Juleopgave med præmier til Samvirkens læsere, store som små

Med små, muntre vignetter illustreres på de to næste sider ti danske vandløb, de seks er ær, de fire er danske sunde, bæltter og fjorde. Opgaven går ud på at fastslå, hvilke vandløb, der er tale om. For at deltage i lodtrækningen om præmierne må læserne udfylde nedenstående løsningskupon og indsende den i lukket kuvert til den angivne postboks-adresse, men ikke til Samvirke's almindelige adresse. Indsendelsesfristen udløber den 5. januar 1967. Præmielisten fremkommer i Samvirke, dateret 15. februar 1967.

LØSNINGSKUPON

adresseres: Samvirkens juleopgave, postboks 95, Albertslund, og skal være poststempelt senest den 5. januar 1967 for at være rettidigt indsendt. Tal i kuponen svarer til tal i billederne på de to næste sider, ud for hvert tal skrives navnet på det vandløb, man mener, billedet forestiller.

1	å	2	bælt
3	sund	4	å
5	sund	6	å
7	å	8	fjorden
9	å	10	å

Indsender

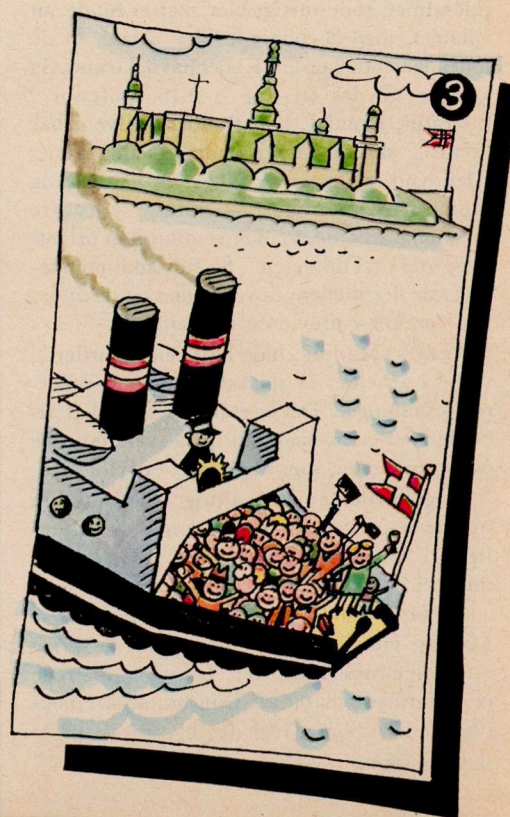
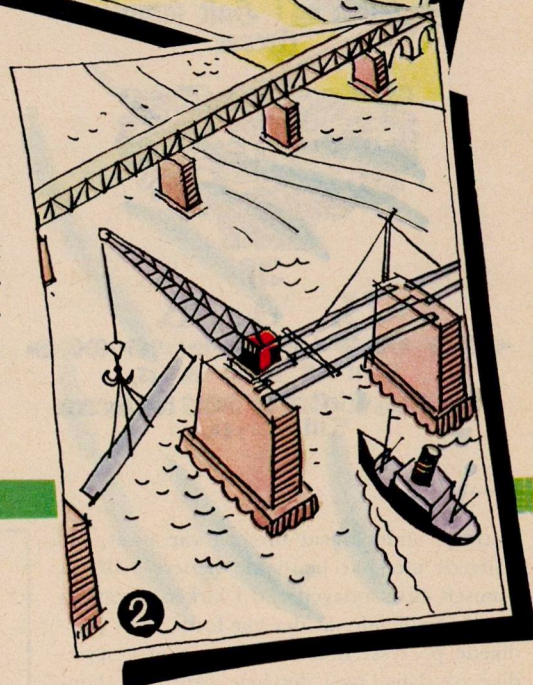
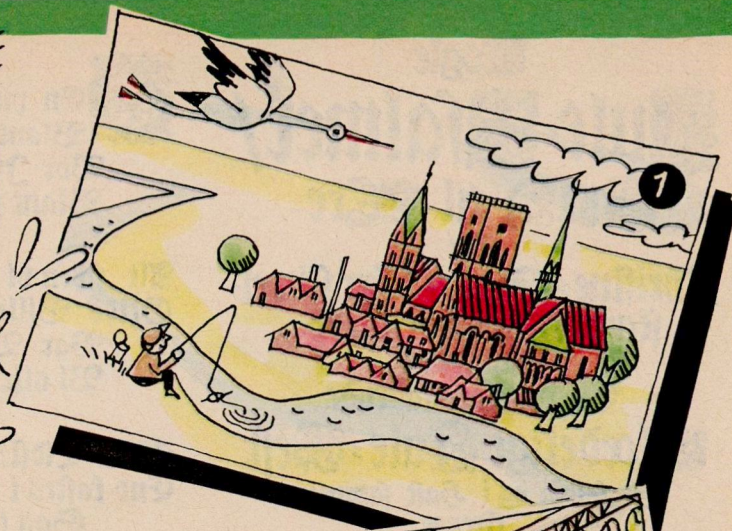
Adresse

Alder: år (skrives når indsenderen er under 16 år. Præmierne for voksne og for børn og unge omtales nederst til højre på næstfølgende side).

SEJLE OP AD ÅEN...

Opgaven hedder *Sejle op ad åen...*, og det er vandløb i hele Danmark, fra øst til vest, fra Nordjylland til Sjællands sydspids, der ses i tegningerne til højre. Seks af dem er åer, men fire af de andre vandløb er dog så smalle, at de egentlig godt *kunne være* brede åer, selv om der er tale om sund, bælt eller fjord. Hver tegning har et nummer. Vandløbets navn skal læseren skrive ud for tilsvarende nummer på løsningskuponen på foranstående side.

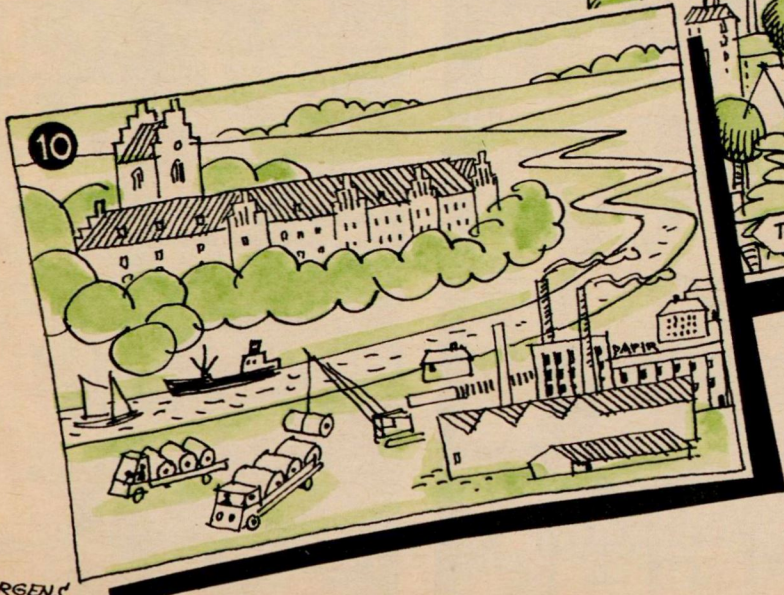
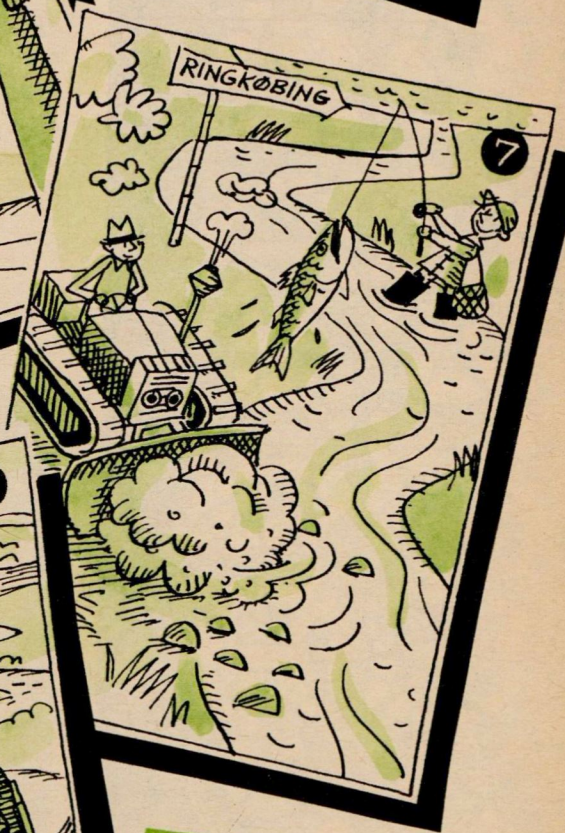
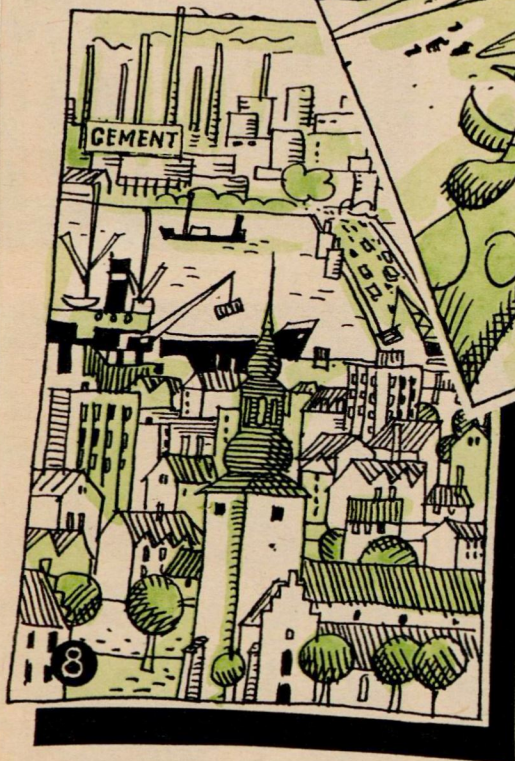
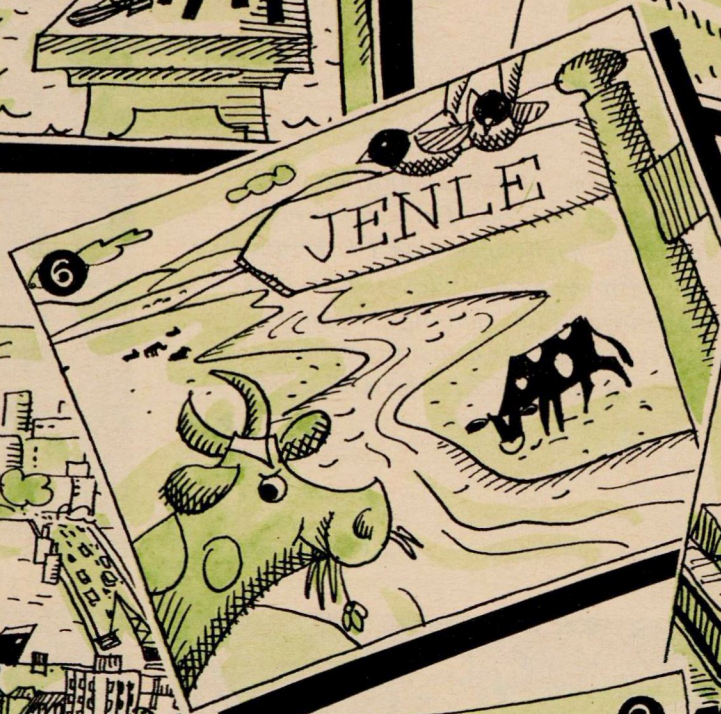
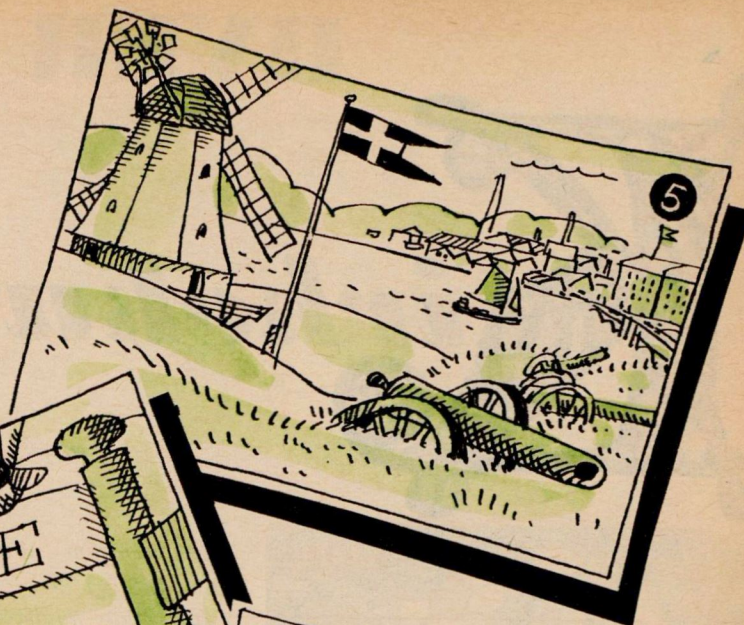
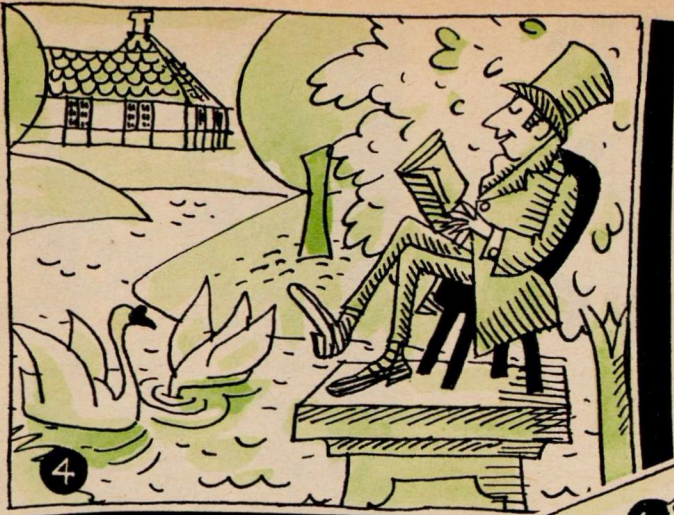

BUKO-BID ved juletid...

— ja, det er BUKO, enten det så er med rejer, hummer, champignons, skinke eller den pikante BUKO GRØN ALPE. (Prøv den på pumpernickel, — ah!) Ved et festbord gør det altid lykke at lade den farveglade æske med 12 lækre, blandede BUKO-BIDDER gå rundt. BUKO fås også i de økonomiske plastbægre — praktiske i køkkenet og præsentable på dagligbordet.

Ta' BUKO
til bords...

PRÆMIERNE

Blandt de rigtigt udfyldte løsningskuponer trækkes lod om en præmieserie for voksne og en præmieserie for børn og unge.

Blandt voksne fordeles en Major vaskemaskine foruden femten gode gavepakker, der hver især med deres indhold fortæller lidt om, hvor mange og hvor dejlige varer, der fremstilles af brugsforeningernes egne fabrikker.

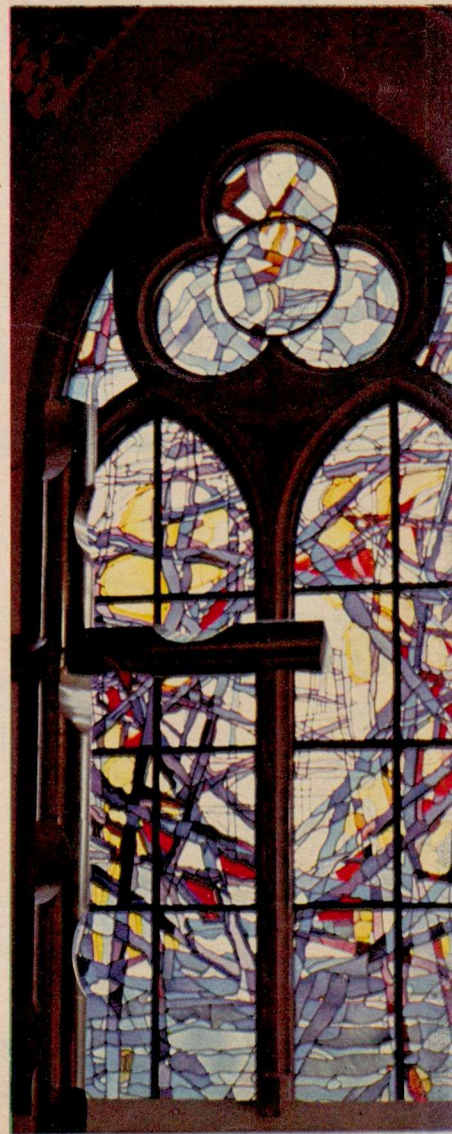
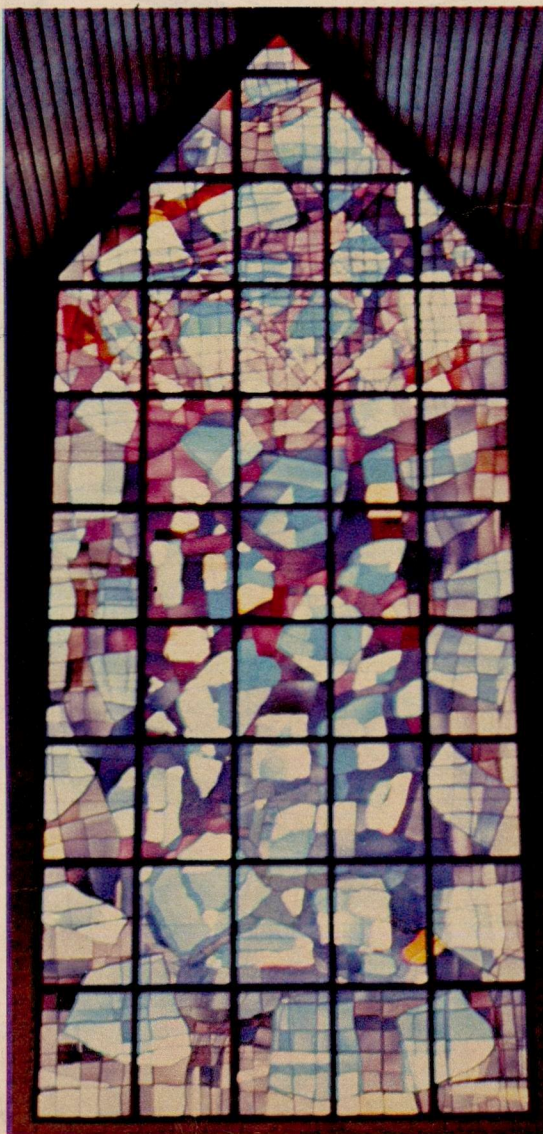
Blandt børn og unge (under 16 år) trækkes lod om 25 stykker sportsudstyr eller legetøj, i hvert tilfælde til en værdi af 25 kroner og tilpasset alderen, der er noteret på løsningskuponen.

HVER TID SIN *Kirkekunst*

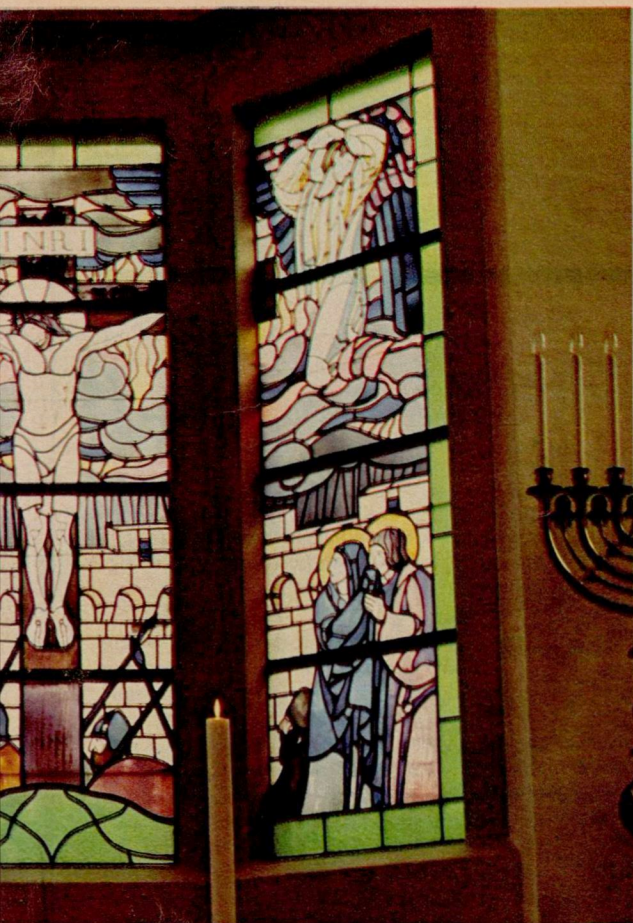

Den moderne, abstrakte kunst har holdt sit indtog i kirkerne. Det vækker modsigelse hos nogle, men også i kirkerummets udsmykning har tidens kunstneriske strømninger altid gjort sig gældende – således som det her demonstreres med et udvalg af kirkeruder fra forskellige tidsaldre.

SE OGSÅ ARTIKLEN PÅ FØLGENDE SIDE.

Glasmosaikken herover findes i Viborg domkirke. Den er udført af Th. Bindsbøll og repræsenterer den fremherskende stil omkring århundredskiftet.

Den romanske glasmosaik til højre herfor sidder i koret i Vurring kirke i Jylland. Den er udført engang i den tidlige middelalder og er måske Nordens ældste, men slægtskabet mellem dette arbejde og de helt moderne kirkeruder, som ses fornedet på siden, er jo påfaldende. Rent kunstnerisk er der et langt større spring til det glasmaleri, som ses til venstre herfor. Det er udført af Joakim Skovgaard for et halvt århundrede siden og findes i Esajaskirken i København.

Som eksempler på nutidens kirkekunst har vi valgt de to ruder til venstre herfor. De er udført af maleren Mogens Jørgensen, som herover er fotograferet under arbejdet med en model til en glasmosaik.

Men hvorfor netop abstrakt kunst? Hvorfor ikke billeder med f. eks. menneskelige og himmelske skikkelser og religiøse symboler? Spørgsmålet behandles nærmere i en artikel på næste side om kirkekunstens udvikling, og den forklaring, der gives, er bl. a. den meget enkle, at vor tids kunstnere ikke synes at kunne male f. eks. vellignende engle, og at kun ganske få af dem, der maler, „så man kan se, hvad det forestiller“ er i stand til at præstere overbevisende religiøs kunst.

Kirkerne er ikke museer men levende huse

DE KOMMER ikke ud af denne kirke, førend De har malet kirkestolen om". En gammel mand kom en dag ind i Gjerrild kirke, da maleren Mogens Jørgensen var i gang med et større stafferingsarbejde af kirkeinventaret. Manden truede med en stok, og det kunne selvfølgelig være alvorligt nok.

„Men han kom jo desværre alligevel først ud – han døde kort tid efter“, fortæller Mogens Jørgensen som afslutning på en lille tildragelse, han var ude for, da han netop havde fået sin første kirkeopgave og til mandens bestyrelse havde „skamferet“ prædikestolen. Der er selvfølgelig mange reaktioner på moderne kunst i kirkerne. Gamle mennesker – som manden i Gjerrild – elsker deres kirke og betragter enhver ændring som en ulykke, en utidig indtrængen på deres område.

Men det er undtagelser – og det viser sig jo, at så snart folk har vænnet sig til det ny islæt i deres kirke, ja, så vil de ikke for nogen pris have det anderledes. De er fulde af lovord om det, der er blevet tilført deres kirke.

Mogens Jørgensen har siden opgaven i Gjerrild kirke haft nogle og tyve frie opgaver i danske og svenske kirker, og han er aldrig siden blevet truet med stok. Tværtimod. Hans arbejder er forlængst gledet ind i de forskellige kirkerum – stille og indtrængende. Han har opnået en position som en af vore fineste kirkekunstnere med glasmosaikken som speciale. Det var en rejse i 1950, hvor han så de franske katedraler, som gav ham lyst til at arbejde med kirkekunst.

LIGE SIDEN den allerførste kirke blev bygget, har man iøvrigt diskuteret, hvorvidt der overhovedet skulle være billeder i kirkerne. Ifølge 2. mosebog eksisterer der et forbud mod at afbilde Gud, og man fandt, at det måtte være imod Moses' bud at have billeder i kirken. Sådan var den jødiske opfattelse – og forresten også den muhamedanske, men den kristne kirke så anderledes på det. De gamle kirkefædre og paver var klare over, at de i billederne havde et stærkt pædagogisk redskab til at påvirke mennesker med. Man må huske på, at på den tid kunne meget få af Jordens befolkninger læse og skrive – i de germanske lande forstod man ikke engang det sprog, der blev talt i kirkerne.

I det 8. og 9. århundrede fandt der et opgør sted mellem den græske, latinske og vestlige del af kirken. Opfattelserne om kirkebillederne kom til udtryk på et stort kirke-møde i 787. Den katolske kirkes indstilling var den, at billedet var en del af kirken og derfor ikke i sig selv helligt. Østkirken så anderledes på billedet, idet man sagde, at det enkelte billede i kirken f. eks. af Jesus, Jomfru Maria eller en helgen repræsenterede selve urbilledet: det oprindelige billede. Urbilledet er på en måde til stede i den sidste kopi. Derfor må det tilbedes. Sådan opstod Ikon-dyrkelsen. Den vestlige kirke betragtede kun billedet i kirken som en tydeliggørelse af teksten, som en funktion – en pædagogisk funktion, kan man sige, men det er ikke helligt i og for sig.

LUTHER fulgte denne linie, og selvom han ikke dyrkede billederne, så var han ikke egentlig billedfjendsk. I den luthersk-evangeliske kirke er det ordets mundtlige udlæggelse, der spiller den store rolle. Kalkmalerierne på væggen havde et pædagogisk sigte – var en slags malet prædiken. Overhvidtningen ved reformationen, som man taler så meget om, skyldes ikke så meget et opgør med billederne som dette, at man simpelthen ændrede indstilling til forkyndelsen. Ordet var det centrale.

Imidlertid havde den katolske kirkes indstilling til billederne ført med sig, også i den danske kirke, at velhavende folk kunne bygge kapeller og skænke store altertavler for på denne måde at opnå salighed. Ofte var de enkelte familiers medlemmer til at begynde med ganske diskret afbildet på altre og epitafier. Efterhånden blev portrætterne større og større, og således udvikledes portrætkunsten. Luther ville dette til-livs, men han sagde nej til billedstorm og plyndring af kirkerne, og derfor kan vi i dag trods alt glæde os over en masse katolsk kunst i vore kirker.

Det kan iøvrigt være ganske hensigtsmæssigt at gøre sig klart, at der faktisk ikke i middelalderen eksisterede et begreb, der hed *kunst*, sådan som vi kender det i vore dage. Det er i virkeligheden et typisk nutids-fænomen fremkaldt af en til det næsten sygelige subjektiv indstilling til tingene. Når folk i gamle dage frembragte billeder skulpturelt eller som maleri, var det den anonyme håndværker, der skabte dem – ikke som en særlig håndhævet personlig indsats, men som et led i helheden, i overensstemmelse med den, der havde bestilt arbejderne,

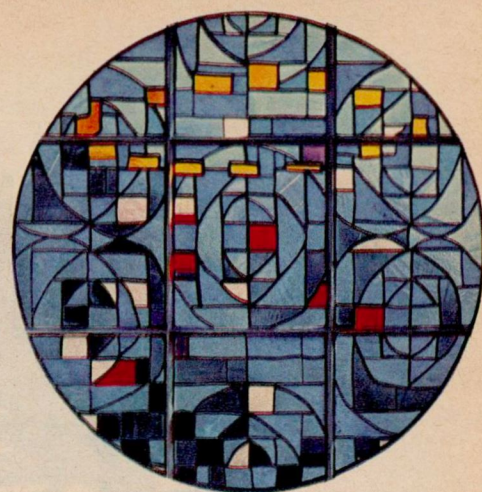
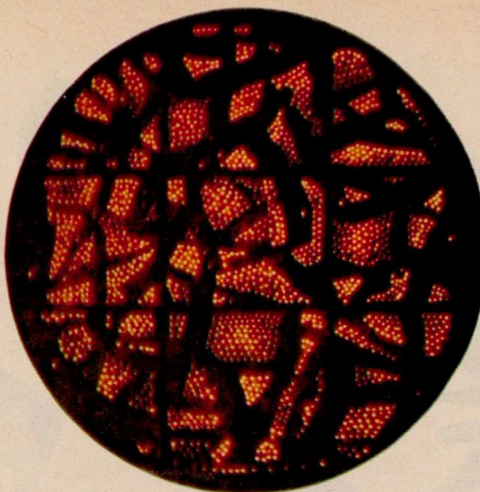
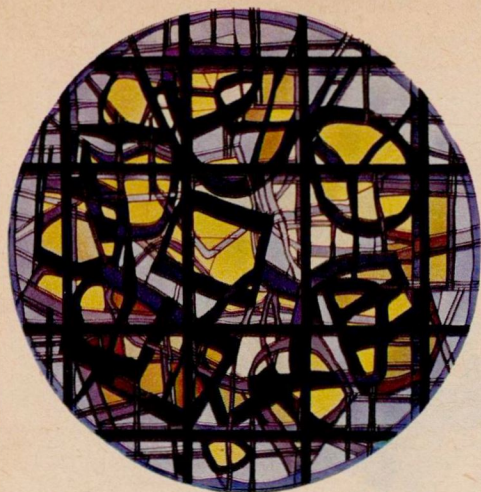
hvadenten det nu var kirken eller privatpersoner, der stod som bestillere eller igangsættere.

LANGSOMT blev forbindelsen mellem kirke og kunst løsere. Renæssancens dyrkelse af „det individualistiske“ på alle områder i samfundet sætter ind, og det aflæses i billedkunsten, f. eks. i den omstændighed, at portrætkunsten udvikles og kommer på mode. Billedkunsten interesserer sig ikke mere så meget for „det kirkelige“. Religionen forandrer sig fra at være et statsanliggende til at blive et personligt anliggende. Der foregår ligesom en *privatisering* af trosforholdet. Romantikken i det 19. århundrede dyrkede naturen, og optages den tids kunstnere af religiøse motiver, bliver det et privat-religiøst maleri. Denne tendens fornemmes også i den pietistiske holdning, praktiseret i missionske kredse, hvor den, der er udenfor kredsen anses som fortabte, og kun for dem, der er indenfor, synes håb. Carl Blochs store dy-stre bibelske motiver er samtidig med pastor Vilh. Bech, Indre Missions grundlægger. Det er faktisk ingen tilfældighed. Carl Blochs kristusbilleder viser Kristus som en forhørsdommer, der afæsker den enkelte et personligt svar.

Helt op til efter 2. verdenskrig var billedkunsten vigende i kirkerne. Bortset fra enkelte store kunstnere som f. eks. brødrene Joakim og Niels Skovgaard, Larsen Stevns, Stefan Viggo Pedersen havde der ikke været nogen, der tilførte kirkerne epokegørende kunst. Præster, institutioner, menigheder interesserede sig faktisk heller ikke for, hvad der kom ind i kirkerne, og den opfattelse, at kirkerne var som afsluttede museer, var almindelig.

EFTER den 2. verdenskrig groede der langsomt en interesse frem for at få kunsten ind i kirkerne. Der kom inspirationer fra andre lande – vel især fra Frankrig – kunstnerne blev interesseret. En af dem, der satte gang i sagerne og formidlede, var museumsinspektør, dr. phil. Otto Norn, Nationalmuseet. Han har den opfattelse, at kirker er levende bygninger. Derfor må hver generation have lov til at præge dem. Tilføje dem sit særpræg – og hvad er mere naturligt end at give vor tids kunstnere opgaver.

– Vi museumsfolk skal nok være med til at bevare kirkerne og deres kulturhistoriske værdier, men vi kan ikke være imod at tilføje dem nyt. Det kommer ikke alene kun-

Det er to kirkeruder på fløjene og i midten verdens eneste altertavle i sin art: en fortinnet messingplade med 2000 elektriske pærer i en abstrakt komposition. Den hænger i Jægersborg kirke. Ruden til venstre er fra Christianskirken i Lyngby (1960). Ruden til højre er fra Kolind kirke (1956). De tre arbejder er af maleren Mogens Jørgensen og ruderne er udført af de to brødre, glarmestrene Mogens og Jørgen Frese.

sten tilgode, men også kirken, siger Otto Norn.

Nonfigurativ kunst i kirkerne? Dette spørgsmål stilles ofte af mange kirkegængere. Skal den udelukkes? Nogle kommer faktisk til den konklusion efter moden overvejelse, at den genstandsløse kunst ikke bør vinde indpas i kirkerne.

Museumsinspektør Otto Norns svar på spørgsmålet lyder:

– Jeg vil personligt foretrække en nonfigurativ glasmosaik fremfor en bombastisk symbolsk. I dag synes ingen i stand til at male vellignende engle og kun ganske få figurative malere kan præstere en overbevisende religiøs kunst.

Den evangelisk-lutherske kirke er i ydre henseende fattig, liturgisk enkel – simpel vil nogle foretrække at sige – den lægger vægten på ordet, og den er uden forståelse for symboler. På denne baggrund må man sige, at også den kunst, der ikke efterligner, ikke beretter – hverken direkte eller ved symboler – har sand berettigelse i kirken, ikke mindst den evangelisk-lutherske. Forkyndelsens form, det være sig i ord eller i billeder, er i større eller mindre grad tidsbestemt. Den nonfigurative kunsts værdi for den kristne gudsdyrkelse beror udelukkende på dens kvalitet som kunst. Det er derfor af betydning, at kirken fortsat stiller kunsten opgaver. I de historiske kirkebygninger vil den kunne føje et nyt vers til en gammel lovsang, i de nye kirker være vor tids hymne.

G KUNSTNERENS svar på spørgsmålet om den nonfigurative kunst passer ind i kirkerne:

– Vi kan måske egentlig ikke rigtig afgøre det, siger Mogens Jørgensen forsigtigt. Kun eftertiden kan dømme, om det virker rigtigt eller forkert, men eftertiden er jo altid den store dommer over vort virke. Vi kan kun tro på, efter bedste overbevisning, at det, vi gør i nutiden, er rigtigt.

– Skal en kirkekunstner være religiøs – kristen?

– Jeg tror, det er svært at skabe noget, som har et kristeligt indhold, hvis man ikke selv tror på det kristne budskab. Det gør jeg. Andre har muligvis en anden indstilling og kan også frembringe ting af stor kunstnerisk værdi.

– og De får dem i BRUGSEN. Vil De være helt sikker på at få smarte sokker og sokletter, der kan holde til noget – så skal De bare forlange STAFET.

STAFET sokker og sokletter findes i et væld af smukke farver og mønstre til fornuftige priser – se selv!

STAFET sokletter, crepe/uld	7,95
STAFET sokletter, uld/nylon	9,00
STAFET sokker, crepe/uld	9,35
STAFET sokker, uld/nylon	10,65

SMARTE SOKKER

STAVES: **STAFET**

BRUGSEN

VI MØDES I BRUGSEN OG FAR DEL I DIVIDENDEN

Elektronisk juledigt

Vi lever i elektronisk tidsalder.
Hvad var mere naturligt end at lade
den træde i funktion, og der skulle af-
gives bestilling på årets juledigt. Den
traditionelle digter-hjerne med dertil
hørende rim- og følelses-register suspen-
deredes. Om det fuld-elektroniske digt
så er ligeså anvendeligt med glimmer
og vedtagen juleromantik, vil vi over-
lade til vore læsere at afgøre.

Læs en gang disse vers:

- 01 I
- 02 HVER SNE ER KOLD
- 03 OG IKKE HVER ENGEL ER HVID
- 04 OG IKKE HVER SNE ER TYST
- 05 OG INGEN FRED ER KOLD
- 06 OG INGEN ENGEL ER HELVEDE
- 07 OG INGEN FRED ER TYST
- 08 II
- 09 INGEN FRED ER HVID
- 10 ELLER ENGELER ER HVID
- 11 ELLER EN TORNEBUSK ER KOLD
- 12 OG IKKE HVER FRED ER SMUK
- 13 OG ET GUDSBARN ER SAGTE
- 14 III
- 15 HVER JULEMAND ER TYST
- 16 ELLER IKKE HVERT BARN ER TYST
- 17 ELLER SKOVEN ER KOLD
- 18 OG INGEN SKOV ER SMUK
- 19 ELLER INGEN ENGEL ER SMUK
- 20 ELLER KANEN ER TYST
- 21 ELLER BARNET ER HVIDT
- 22 IV
- 23 SNEN ER KOLD
- 24 OG HVER FRED ER DYB
- 25 OG INGEN TORNEBUSK ER SAGTE
- 26 ELLER HVER KERTE ER HVID
- 27 ELLER EN FRED ER KOLD
- 28 ELLER IKKE ENHVER KERTE ER REN
- 29 OG EN ENGEL ER REN
- 30 OG HVER FRED ER TYST
- 31 ELLER HVER FRED ER HVID
- 32 ELLER BARNET ER TYST
- 33 EN ENGEL ER OVERALT

Elektronregnemaskinen blev
fodret med julestemning og
ud kom et moderne juledigt

Digtet er hentet fra SÅDAN ARBEJDER ELEKTRONHJERNEN (Grafisk forlag), som er en populær indføring i EDB-systemet. I bogen fortælles om et ungdomstidsskrift, der offentliggjorde digtet i sit julenummer. Det skete, uden at man oplyste noget om ophavet til digtet. Det tør siges, at læsernes meninger var delte.

En del læserbreve udtrykte uforbeholden tak til den avantgardistiske poet, der havde haft mod til at bryde med det almindelige julehaløj og sentimentaliteten. Redaktionen besvarede disse breve ved i sit næste nummer lakonisk at oplyse, at digteren var et elektronregneanlæg af typen „ZUSE Z 22“.

Hvordan man digter på en elektronregnemaskine? Det er såre simpelt. Man vælger en del ord, der knytter sig til julen, søger for en passende mængde tillægs- og bindeord til at binde det hele sammen med i et grammatikalsk system. Derefter kobler man „tilfældighedsgeneratoren“ ind – det er den enhed i maskinen, hvor man muligvis vil sige at „genialiteten“ sidder. Og så går det løs.

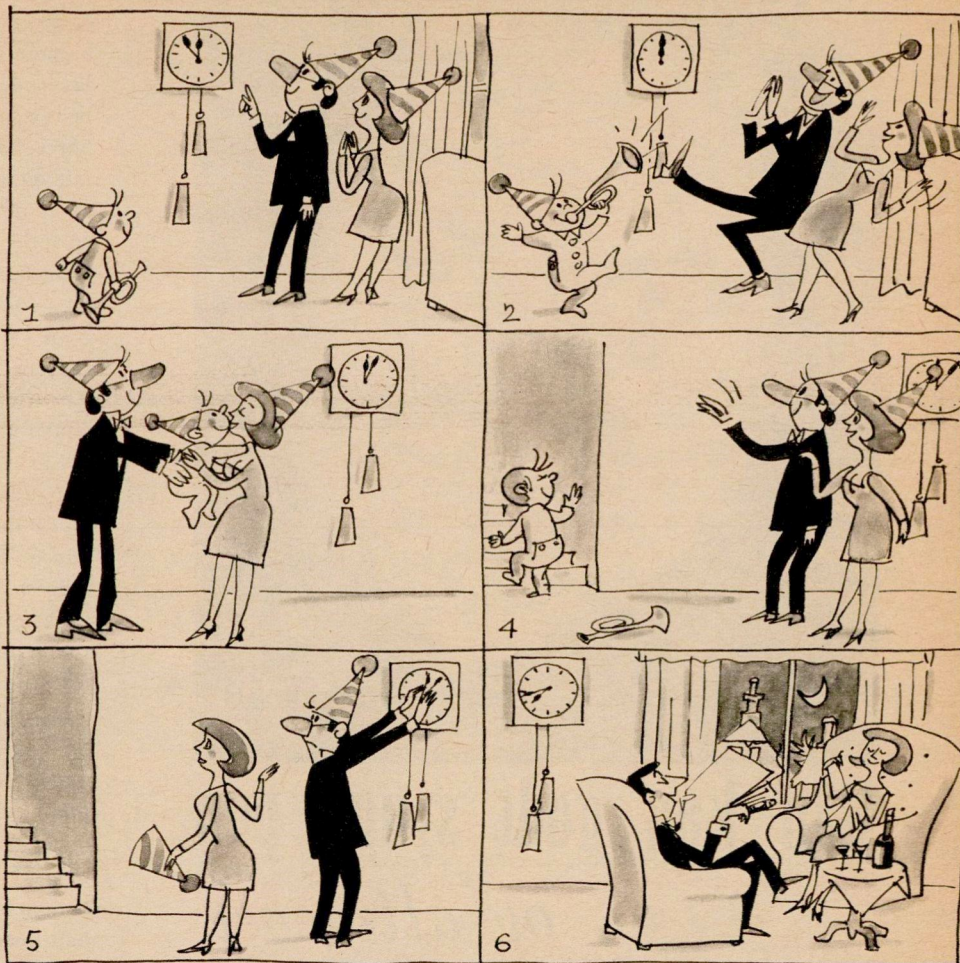
I et andet tilfælde besluttede man at lade en Z 22 elektronhjerne lave et digt med et landligt – næsten Morten Korchsk – motiv. Ord som: „bonde“, „landsby“, „karl“ og „greve“ blev propet ind i maskinen sammen med ord som „åben“, „tyst“, „stærk“, „tynd“ og en mængde andre ting – plus forskellige versioner af „er“ og „være“ og lidt grammatik. Det samlede program kom til at omfatte 500 ordrer, tilfældighedsgeneratoren kom med – og så ventede alle med spænding på resultatet af noget så mærkeligt som en maskine, der selv formulerede sætninger. Følgende dukkede op på skriveenheden:

34 IKKE ALLE HLIKKE ER NÆRVÆRENDE
35 INGEN LANDSBY ER FOR SEN
36 ET SLOD ER FRIT
37 OG HVER BONDE ER FJERN
38 HVER FREMMED ER FJERN
39 OG EN DAG ER SEN
40 ALLE HUSE ER MØRKE
41 EN GREVE ER GRØN

Hvorfor netop „grøn“? „Lallende idioti“ vil den seriøse EDB-mand sige, men for den moderne digter er intet helligt, så hvorfor skulle man ikke også kunne se ham som „indputter“ – en elektronhjerne har jo nemlig ingen hjerne, dens tankevirksomhed skyldes aktiviteter i hjernen hos den, der lægger programmerne. Hvorfor så ikke digte ad elektronisk vej. Det skabende element afhænger af *hvor* poetisk programmeringen foretages.

Men hjerne skal der helst være et sted!

GLÆDELIG NYTÅR

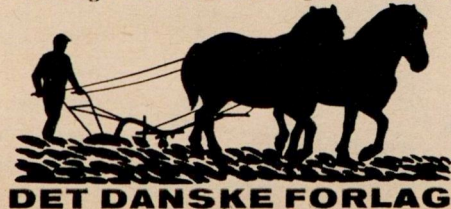
AT VÆRE UNG IDAG

Som tilføjelse til den række af Det danske Forlags børnebøger, Samvirke for nyligt omtalte, har forlaget også udgivet en ung pige-bog: *Stella*. Forudsætningen er til stede for at bogen vil få en god modtagelse, for den er skrevet af *Inger Brattström*, der sidste år vandt sig mange læsere med *Annabella*.

Stella er en bog om teenagere. I kraft af sit kønne ydre er hun gymnasieklassemidtpunkt, centrum i de unges grupper, men to lader sig ikke spise af med gruppens glatte uforpligtende kammeratskab. Den ene er Niklas, han er handicappet, den anden er Niklas eneste ven, Krister, der er oversidder og også uden for kammeratskabsgrupperne. Niklas kommer ulykkeligt af dage, og da det overfladiske kammeratskabsliv dermed sprænges, bliver det Krister, som hjælper og støtter Stella, så hun lærer at indse, at enhver, også en som Niklas, har noget at give alle. (110 sider, kartonneret, 12,00).

ANDERS NIELSENS LOMMEBOG FOR LANDMÆND 1967

Skrevet af fagfolk for fagfolk. Bogen er i den rigtige størrelse, der passer til lommen og har praktisk plasticbind, der skyr snavs. Se den hos Deres boghandler eller i Brugsen. Udgivet af Andelsudvalget . . . kr. 8,50

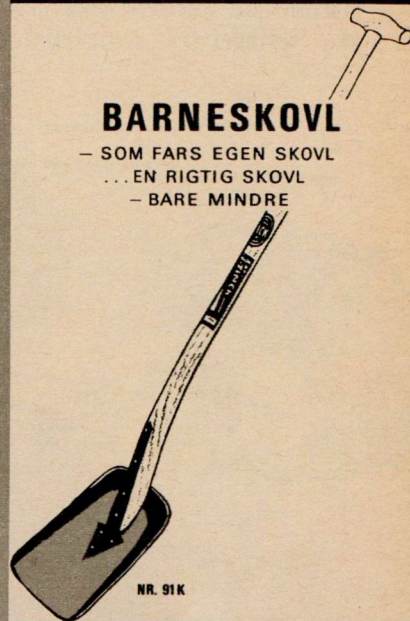

DET DANSKE FORLAG

MODERNE HAVEREDSKABER
DER LIGGER GODT I HAANDEN

BARNESKOVL

— SOM FARS EGEN SKOVL
... EN RIGTIG SKOVL
— BARE MINDRE

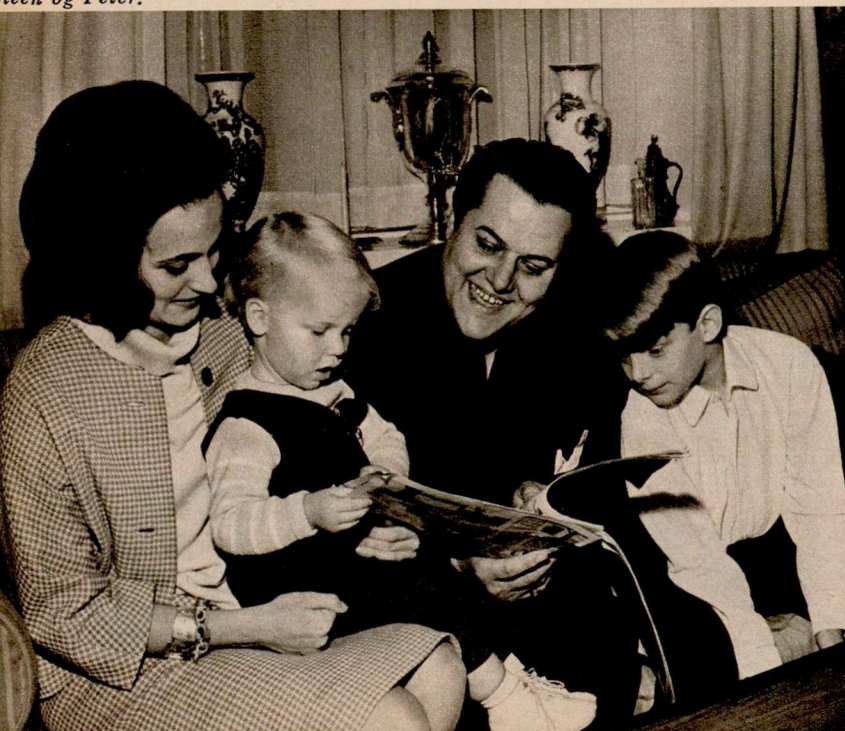
ZINCK
GODTHAAB

Man kan godt synge pop og alligevel være en god tenor

Skuespilleren og sangeren ved Det kgl. Teater, Poul Bundgaard, startede sin karriere i en brugs og har nu med stort held gjort springet fra „almindelig“ sanger til karakterskuespiller

familiescenen ses til venstre solodanserinde Kirsten Bundgaard og to af børnene, teen og Peter.

Om Poul Bundgaard kan man i alt fald med sikkerhed sige, at han er et menneske, alle kan lide. Af naturen er han vennelsk, altfavnende, glad og i ordets bedste forstand *hyggelig*. Man hører ham så at sige aldrig tale ondt om andre, og han er et af de få mennesker, der i en alder af kun 43 har nået, hvad han ville uden at bruge de spidse albuer eller komme frem ved at træde andre ned for fode. Ægteskabet med solodanserinde *Kirsten Bundgaard* stråler af fred og harmoni, og det er ikke bare en tom frase, når disse to mennesker siger, at de ikke kan undvære hinanden. Tre pragtfulde børn i alderen 9, 6 og et halvt år fuldender billedet af den runde familiefader og myreflittige kunstner.

Poul Bundgaard er en af de mest efterspurgte skuespillere inden for radio, TV og film idag, og det forunderlige ved ham er, at det er lykkedes ham at blive anerkendt som karakterskuespiller, efter at han først har placeret sig som en udmærket tenorsanger. Det er et spring fra en verden over i en anden, og han er selv fuld af forbløffelse over, at det har kunnet lade sig gøre.

Vi sidder og snakker sammen i hans garderobe på Det kongelige Teater. Bundgaard trækker stole frem, smiler og hans runde korpus stråler af velvilje.

– Min mormor var en meget klog gammel dame, begynder han. Da jeg var kommet ud af realklassen i 1939, kom hun til mine forældre og sagde, at der kun var én ting, jeg kunne du til, og det var at ekspe- dere kunder. Altså måtte jeg ind et godt, solidt sted, og det blev såmænd brugsen – først på Amager senere både på Blåmunkevej og i Vigerslev Allé.

Det var måske ikke det, jeg havde *allermest* lyst til, men dengang gjorde man ganske simpelt, hvad de ældre sagde, man skulle gøre. Min mor er københavner og min far er jyde, og det tror jeg er en

glimrende kombination af et forældrepar.

Jeg adlød altså og solgte sukker og mel og gud ved hvad i et forrygende tempo over disken. Men allerede dengang var jeg skør med at synge, og somme tider gik jeg ned i kælderen og lod stemmen gjalde, så flaskerne klirrede på hylderne. Så blev der råbt ned til mig, at jeg hellere skulle bestille noget end at stå der og vræle! Idag kan jeg faktisk godt se, at det var en udmærket læretid. Jeg fandt nemlig ud af, hvordan man skal omgås mennesker, og der var en god og sund disciplin i de forretninger, hvor jeg var i lære. Også det kom mig til gode senere.

MEN så kom krigen... og så begyndte det for alvor at krible i mig. Jeg havde mange gange gået over Kongens Nytorv og skævet op til det vidunderlige teater. Kunne man bare få lov til at *snuse* lidt til alt det derinde, tænkte jeg, men lidt efter mumlede jeg: Poul, du er ikke rigtig klog. – Nå, men der var nu en anden, der havde hvisket til mig, at jeg havde lidt stemme, og så begyndte jeg at gå til sang hos *Marius Jacobsen* fra Det kongelige. Men en dag fandt jeg pludselig mig selv hos *Ib Schønberg* i Cirkus Ib, hvor jeg sad og akkompagnerede. Ib kom hen og kiggede lidt på mig. Så bad han mig synge lidt, og den næste aften var jeg engageret i koret! Jeg styrtede hjem og fortalte min far det, og han rynkede lidt på næsen, fordi han selv var elev af gamle Herold, og han syntes ikke, Cirkus Ib rigtigt var noget for *hans* søn. Men jeg fik da lov til at fortsætte.

Senere kom den tid, hvor man søgte herrer til operetten Flagermusen på Nørrebro Teater. Jeg kom igen ind i koret og gik hjem med suflerbogen og lærte *alle* rollerne udenad. Dengang troede jeg på mirakler, og miraklet skete virkelig. På grund af sygdom blev rollen som dr. Falke pludselig ledig, og jeg sprang ind og spillede sammen med *Poul Reichardt*.

Han sagde altid til mig, at jeg var for alvorlig, og at jeg skulle *smile* noget mere. Det glemmer jeg aldrig, for jeg syntes, det så åndssvagt ud både at smile og synge på én

gang. Men han havde jo nok ret.

– Hvorlænge blev De på Nørrebro?

– En halv snes år, tror jeg. Senere var jeg med i den første musical herhjemme, nemlig Oklahoma, og bagefter var jeg sammen med *Grethe Thordahl* i Annie get your gun. Det var herlige tider dengang... *Aage Stentoft* var en glimrende teaterleder, og han gav mig chancen til at spille sammen med *Lily Broberg* i Can-can.

MEN det skal ingen hemmelighed være, at bag i min hjerne lå tanken om Det kongelige Teater hele tiden og lurede. Jeg ville derind, men jeg var klar over, at jeg måtte lære noget mere, og derfor brød jeg med ét slag af herhjemme og rejste til Rom med hele familien for at videreuddanne min stemme. Det varede over et år og var en vidunderlig tid. Jeg elsker den by, og den gav mig et helt nyt og friskt livssyn. I 1958 skete så mirakel nummer to i mit liv: jeg aflagde prøve på Det kongelige og blev antaget! Jeg tror aldrig, at jeg vil forlade dette teater, og alene i denne sæson er jeg med i Den fiffige ræv, *Rigoletto* og *Madame Butterfly* – alle store partier med kød på!

Så kom fjernsynet og gav mig *sin* store chance i operaen *Farinelli* og senere kom hørespil og film i rask rækkefølge. Det var *Erik Balling* på Nordisk Film, der fandt ud af, at der måske var mere end en „almindelig“ sanger i mig. Jeg havde måske stof i mig som karakterskuespiller og komiker, og derfor lod han mig spille med i filmen *Slå først, Frede*, der skaffede mig en *Bodil*. Bagefter fulgte De tre små piger, og nu har jeg lige skrevet kontrakt på, at jeg skal være med i *Rifbjergs* musical. Jeg er sgu' min egen, hvor jeg skal spille en indremissionsk bager! Hva'be'ha'r? Kan man ønske sig mere?

– Grammofonpladerne?

– Ja, jeg har indsundet over hundrede grammofonplader, og jeg indrømmer gerne, at meget af det er ren *pop*, men efter min mening kan man godt synge pop og alligevel være en god tenor. Jeg ser i alt fald ikke ned på nogen af delene.

Vi undgår vel næppe at snakke lidt om afmagring...

– Det er et af mine meget ømme punkter, men jeg har ikke noget imod at snakke om det. Og her vil jeg gerne komme med et lille hjertesuk: hvorfor er det herhjemme altid *komisk*, når en mand er for tyk, og *tragisk*, når en mand er for tynd?

Jeg kan forsikre Dem for, at det også kan være tragisk at være for tyk. Det har været et problem for mig – næsten en neurose – i mange, mange år. Da jeg kom hjem fra Rom vejede jeg 232 pund! Men nu er jeg på vej ned til de 94 kilo, som jeg skal ned på ifølge min nye kontrakt i *Rifbjergs* musical. Og hvis De anede, hvor det er svært! Naturligvis spiser jeg for meget og i utide, men min overvægt har nu også noget at gøre med mit stofskifte. Afmagringen i øjeblikket foregår på den måde, at jeg *kun* spiser tørstegt kød og drikker almindeligt postevand. Det er noget, der batter. Men naturligvis bliver man let irriteret og pirrelig i sådan en periode. Og man får de frygteligste madhallucinationer.

For jeg elsker jo italiensk mad. Min kone laver en pragtfuld spaghettrret med ostsauce og små skinketerninger. Jeg kunne næsten begå et mord for at sætte sådan et måltid til livs lige nu. Eller hvad mener De om en rigtig god gammeldags dansk flæsketsteg med brune kartofler og sauce og hele molevitten! Og bagefter karamelrand. – Nej, vi må holde op. Min mave vrider sig. Men jeg vil gennemføre kuren denne gang, og efterhånden går der jo også sport i en.

Apropos sport, så har jeg da været en ganske habil håndboldspiller i mine unge dage og cykelrytter. Nu nøjes jeg med at gå lange ture. Jeg glæder mig over livet og er taknemmelig over alt det, jeg har fået lov til at være med i. Jeg elsker min kone, mine børn og mit hjem. Vi dyrker ikke megen selskabelighed. Det er der simpelthen ikke tid til. Men der er masser af opgaver, der venter ud i fremtiden, og livet er ved gud pragtfuldt. Det må De godt sætte på tryk med store typer for min skyld.

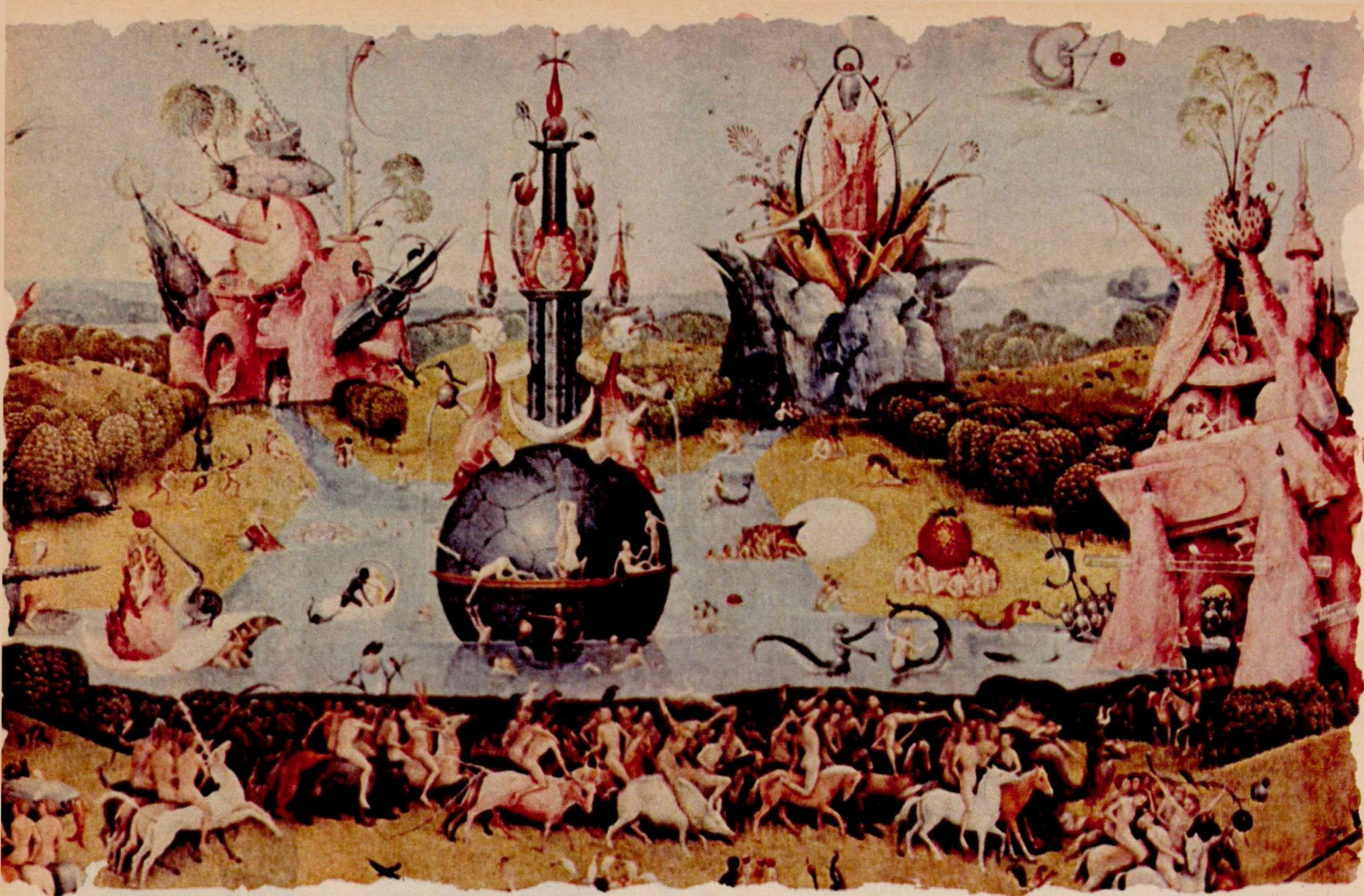
JOHANNES ALLEN

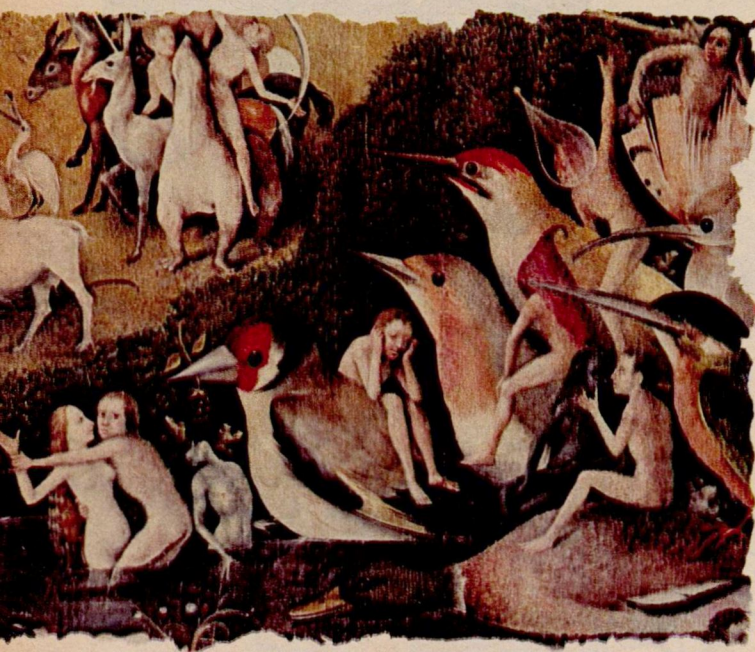
Der er bud efter Poul Bundgaard fra mange kanter – dagen veksler mellem prøver, filmoptagelser og optræden – hver dag har sit stramme program, men familien er hjælpsom, hvis tiden er kneben en morgen.

Nederst: Poul Bundgaard i sin ungdoms rolle som brugs-kommis.

Middelalderlig surrealisme

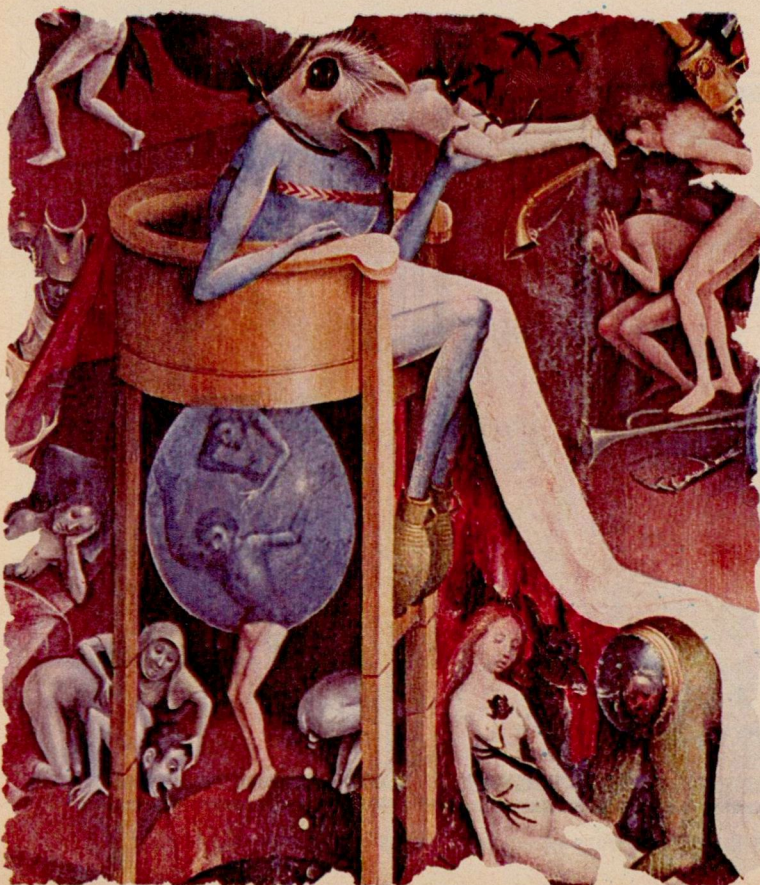
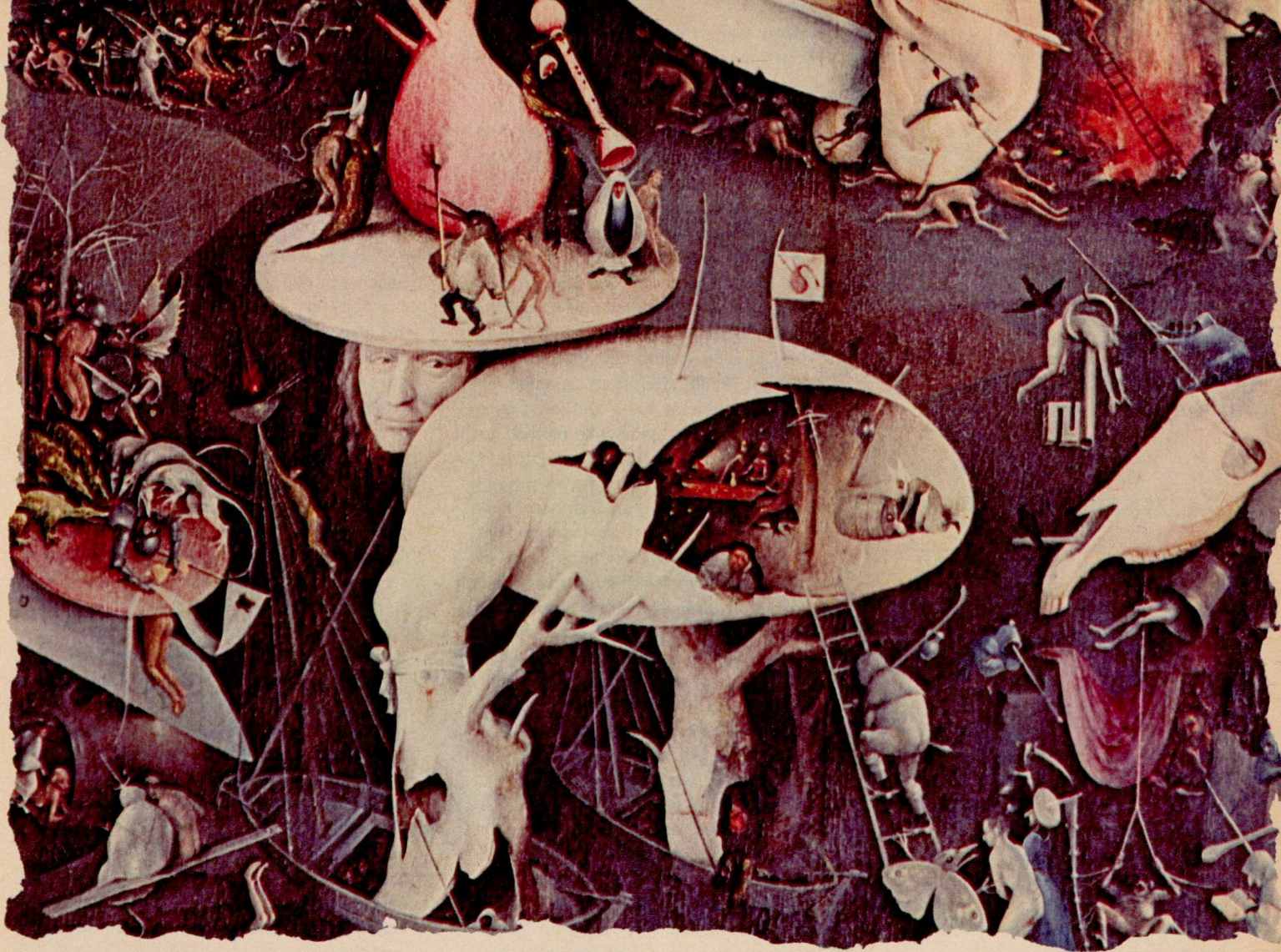

Billederne på disse sider er detaljer fra Hieronymus Bosch' store altertavle „Lysternes have“, som findes i Pradomuseet i Madrid og gengives i sin helhed på næste side. Den østrigske hertug Philip den Smukke,

Karl den Vs fader, der 1504-06 under navnet Philip den I var Spaniens og Nederlandenes hersker, var samler af Bosch' kunst. Resultatet er, at de betydeligste af hans arbejder befinder sig i Spanien og Portugal.

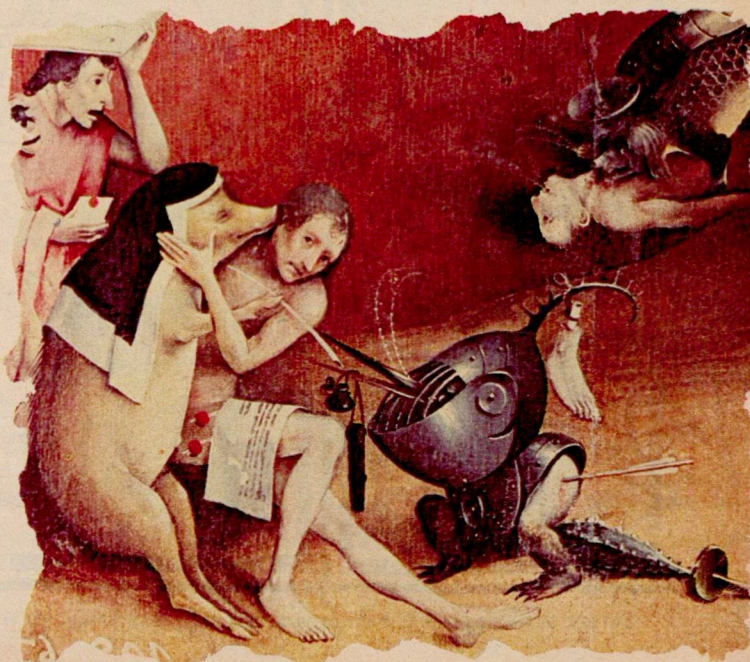
Mon nogen tænker på, at nutidens abstrakte kunst i mange tilfælde har sine rødder langt tilbage i tiden — f. eks. den hollandske middelaldermaler Bosch, der overgår vor tids surrealistere i uhygge

Det myldrer med bizarre scener i Hieronymus Bosch' billeder – middelalderlig dæmoni og rædsel er det første indtryk, beskueren får, men ved nærmere eftersyn spiller også

humoren en rolle for Bosch, hvis kunst har hensat et middelalderligt men også et moderne publikum forundring. Læs mere om ham på næste side.

HIERONYMUS B O S C H

SURREALIST I MIDDELALDEREN

SE FORANSTÅENDE BILLEDER

Biblens forestilling om himmel og helvede har inspireret mange kunstnere, men ingen overgår vist den hollandske maler *Hieronymus Bosch*, der især hvad angår sidstnævnte sted har udfoldet en utrolig fantasi – så meget, at man skulle tro, han havde gjort studier på stedet. Hans fantasi overgår selv nutidens surrealist, som øser af samme underbevidsthedens ressourcer.

Man ved yderst lidt personligt om ham, men han er født ved Hertogenbosch, hvor han virkede til sin død i 1516. Hans fødselsår kendes ikke nøjagtigt, men han er muligvis blevet over 50 – i 1488 nedsatte han sig som mester.

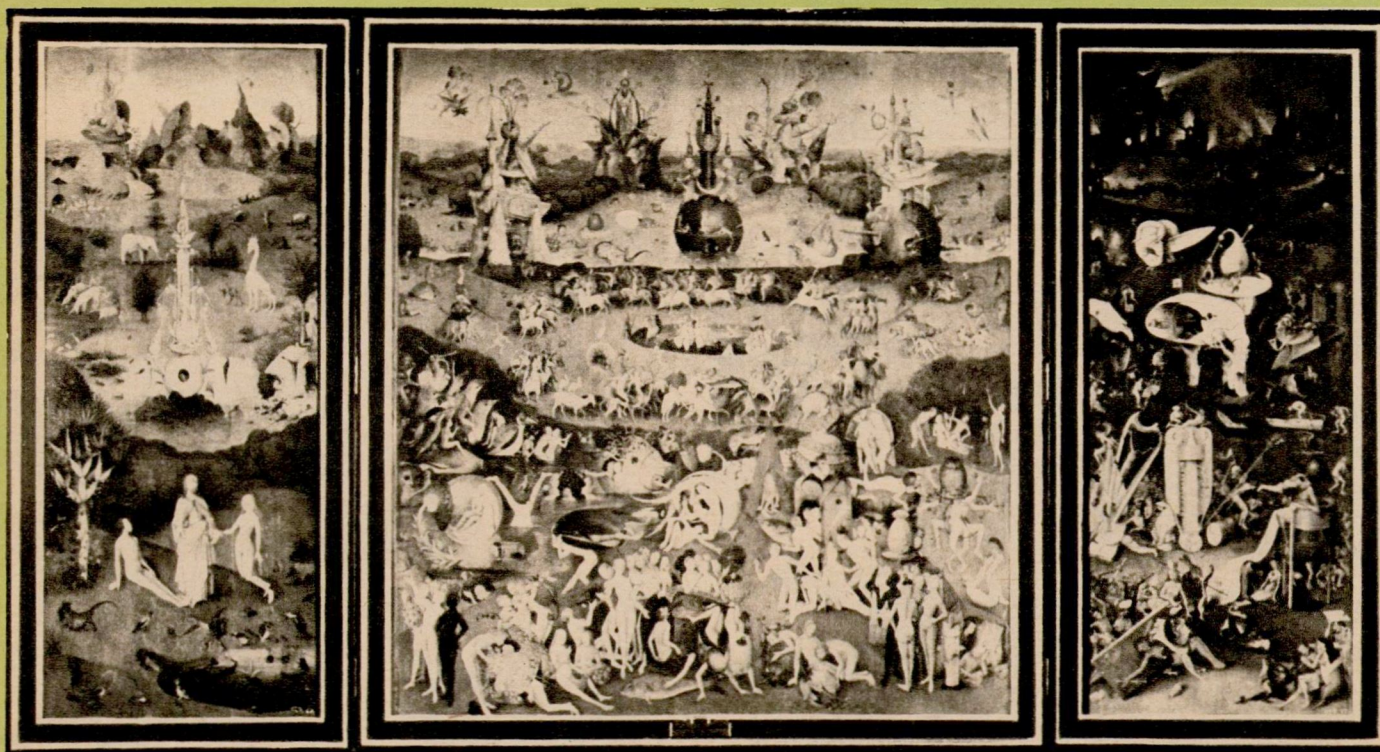
En del af Bosch' billeder, således en smuk trefløjet altertavle med de hellige tre konger, adskilte sig ikke meget fra den ældre nederlandske kunst, men snart blev hans produktion af en ganske særlig dæmonisk-fantastisk art, der skaffede ham overordentlig berømmelse. Endogså Philip den II af Spanien erhvervede flere af hans værker. Bosch dyrkede de mest fantastiske motiver fra den senere middelalders kunst og penslede dem ud med en udtømmelig opfindsomhed samtidig med, at han i hver detalje holdt sig til en naturalistisk gengivelse, hvilket giver hans kunst en forstærket uhyggevirkning. Bosch' billeder er myldrende fulde af figurer i det vildeste mareridt, fabeldyr sammensat af alle mulige bestanddele, alle slags genstande såsom musikinstrumenter, husgeråd og våben blandet med indvolde i kæmpestørrelse.

I „Lysternes have“ ser man brændende huse, mennesker, der ædes op af frygtelige dyr, en mand kærtegner et svin med nonneslør, maddikehvide legemer torteres mellem store giftigt udseende pragtblomster. Mus er så store som elefanter. Motiverne sammenblandes – sådan som surrealistene senere har taget ved lære – et væsen er dels

tøffel, dels skib, dels fisk. Det er onde, lystne drømme, disse billeder, men intet siges rent ud, alt er underforstået, underfundigt og djævelsk, kommende fra underbevidsthedens farlige dybder.

I første omgang bliver man grebet af uhyggestemningen, men studerer man detaljerne, er det ofte humoren, den sorte humor, der med groteske virkninger virker forløsende på beskueren. Bosch var den fødte iagttager, kold og skarp. Uanset hans billeders indhold er de altid udført med en fremragende teknik, hans farve er lige så beundringsværdig som hans evne til at sammenkomponere de urolige og mangartede enkeltheder.

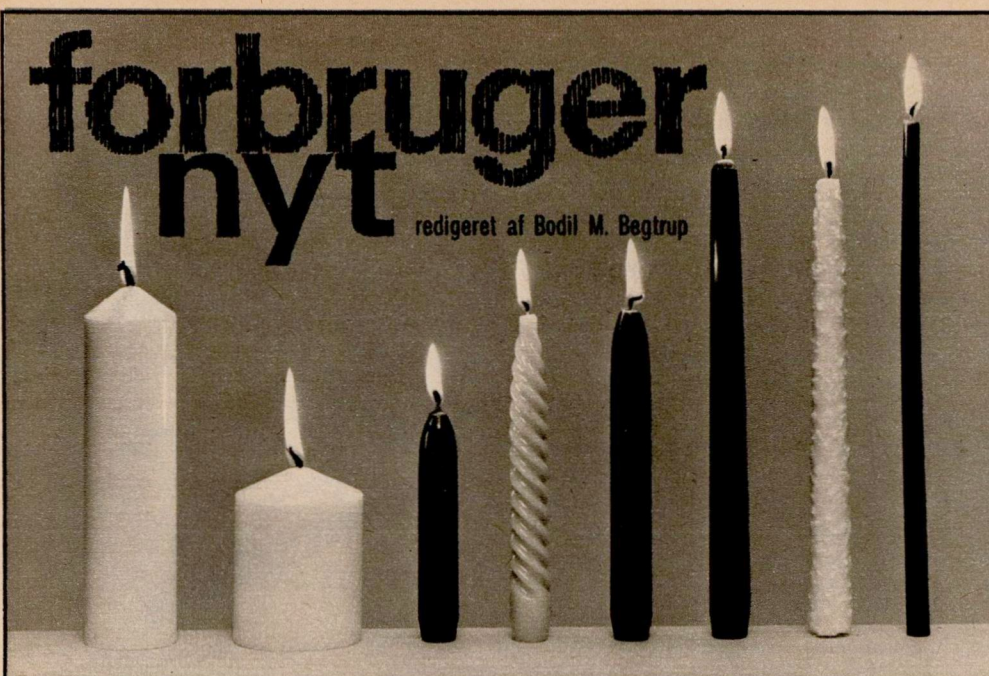
Bosch gav udtryk for det, intet øje ser, og det uhyggelige har haft prioritet i hans fantasi – paradiset er ikke gengivet med nær så mange detaljer som de fordømtes pine i helvede, hvor rædsel er dynget på rædsel. Bosch giver på overbevisende måde udtryk for middelalderens frygt og mareredne fantasi. Hans billeder var helt forskellig fra tidens pæne forfinede hofkunst. Det er hans fortjeneste at føre det bizzare, eventyrlige element med ind i sine hverdagsbilleder, thi på den måde fik han stor betydning for de nederlandske malere i det 16. århundrede, bl. a. Pieter Brueghel – ja, og man skal ikke være nogen stor kunstekspert for at kunne se, at der går en lige linie op til vore dage, til folk som Salvador Dali, René Magritte, Max Ernst, Giorgio de Chirico med flere.

Og her ses hele Bosch' trefløjede altertavle (også kaldet en triptychon) „Lysternes have“, som findes i Pradomuseet i Madrid.

forbruger nyt

redigeret af Bodil M. Begtrup

LEVENDE LYS I JULEN

Jul og levende lys hører sammen. Det er ikke alene på juletræet, lysene stråler, nej, overalt i hjemmet tændes levende lys julen igennem. Deres milde og varme skær udstråler den særlige hygge og stemning, der er egen for vor jul.

Vi bruger mange lys her i landet. At de danske lys almindeligvis er af god kvalitet, viser en undersøgelse, som Statens Husholdningsråd foretog sidste år (refereret i *Råd og Resultater*, nr. 7/1965) af dekorationslys, kerter og julelys.

LYS FREMSTILLES af enten ren stearin, paraffin og stearin (kompositionslys), eller af ren paraffin. Undersøgelsen slår en pæl gennem den gængse opfattelse, at paraffinlys eller lys, fremstillet af paraffin og stearin skulle være

af dårlig kvalitet. Rene paraffinlys kan være udmærkede og behøver ikke at dryppe, blot der er anvendt paraffin med et tilstrækkeligt højt smeltepunkt. Håndstøbte lys er næsten altid fremstillet af ren paraffin.

Undersøgelsens mest bemærkelsesværdige resultat var, at der blev konstateret meget store prisforskelle på lys, og at der ikke var en generel sammenhæng mellem prisen og lysenes kvalitet.

Selv om husholdningsrådets undersøgelse viste gode eller nogenlunde tilfredsstillende resultater, er undersøgelsen ingen garanti for, at der ikke kan komme ringere kvaliteter lys på markedet. Rådet finder det derfor ønskeligt, at lys bliver varedeklareret med DVN-varefakta, så forbrugerne kan orientere sig om kvaliteten – ikke mindst fordi undersøgelsen viste, at en høj pris ikke altid er en garanti for høj kvalitet.

For julelysenes vedkommen- de viste undersøgelsen en meget lille forskel i seks undersøgte mærkers brændetid. Den varierede fra 1 time og 21 minutter til 1 time og 12 minutter. Med hensyn til dryp og skævhed under brændetiden viste alle prøver forbavsende gode resultater. Selv når lysene brændte i meget skråtliggende stilling (35 graders hældning) var der kun ubetydelig eller ingen tendens til, at de dryppede eller bøjede.

Skønne og gode lys i brugsen

I år har brugsen et meget fint udvalg af lys i mange smukke farver. Nye er de hvide tælleprålslys med en sjov nupret overflade (til højre næstyderst i lysrækken øverst på siden). De ligger i æsker med fire lys til 2,75 og er allerede blevet me-

get populære. Nye er også de lange, håndstøbte blomsterlys, som kan anbringes i skråstilling i stager eller blomsterdekorationer (ses på billedet forned til venstre). De er gennemprøvet ved normal stuetemperatur (ikke i træk) og de hverken drypper eller bøjer sig. Husholdningsrådets undersøgelse i fjor har sikkert været medvirkende til, at disse håndstøbte lys nu fremstilles af de bedste paraffinkvaliteter. Blomsterlysene fås gule, røde, mørkeblå, mørkegrønne eller orange, 6 for 4,75.

Foruden de to ovennævnte lys har brugsen gotiske lys med tilspidsede hoveder (nr. 3 og 5 fra venstre i lysrækken). 3 stk. 18 cm lange koster 1,08, og det samme koster 4 stk. 12 cm lange.

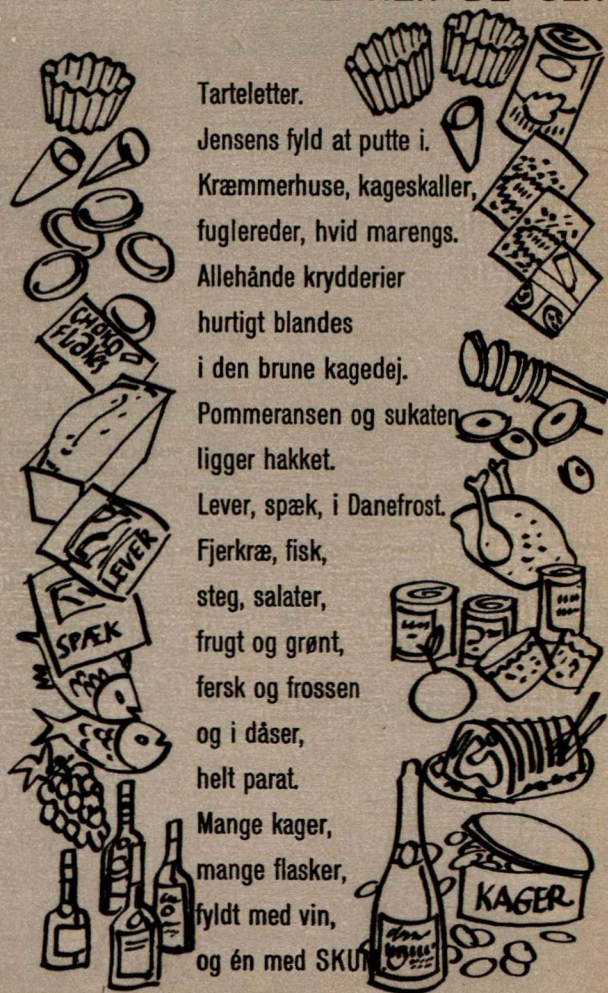
Antik lys er 24 cm lange og koster 1,08 for to. Glatte kerter, som nu er de foretrukne, koster 1,05 for seks, der er 28 cm lange.

Alle de nævnte lys fås hvide og i mange farver. Brugsen har endnu flere slags lys: krone-lys, snoede lys – og julelysene ikke at forglemme. De fås kun i bedste kvalitet, hvide eller røde, til 1,48 for 20 stk.

Servietter og lys i samme farver

Det er en vældig fin ting, at de fine cellstofservietter nu kan fås i brugsen indfarvet efter farverne i lys, kerter eller blomsterlys. Tilmed fås de i tre størrelser: middags-servietter, frokost-servietter, cocktail-servietter. De sidste er glimrende til kaffe- eller tebord. Servietterne ligger i plastposer med 20 i hver. De hvide er de billigste, men de farvede er jo de festligste. Netop i julen er det en stor fordel at bruge cellstofservietter. De sparer vask og ser dekorative ud på bordet, når de er valgt rigtigt efter dugens farve, service og lys.

ALT DET NEMME HER DE SER

Tarteletter.

Jensens fyld at putte i.

Kræmmerhuse, kageskaller, fuglereder, hvid marengs.

Allehånde krydderier

hurtigt blandes

i den brune kagedej.

Pommeransen og sukaten ligger hakket.

Lever, spæk, i Danefrost.

Fjerkræ, fisk,

steg, salater,

frugt og grønt,

fersk og frossen

og i dåser,

helt parat.

Mange kager,

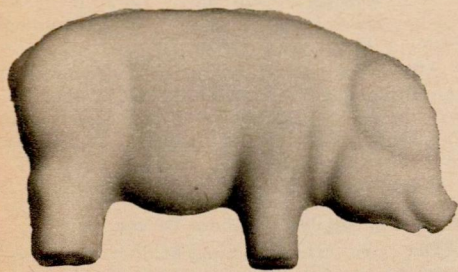
mange flasker,

fyldt med vin,

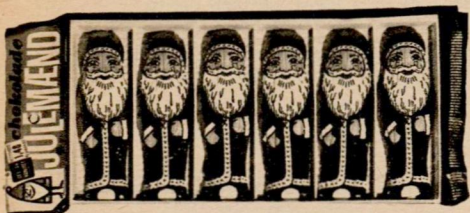
og én med SKUM

forbruger nyt

erindrer
om, hvad der er at få
i brugsen af konfekt
og chokolade til julen

Til juletræets kræmmerhuse egner dragevarer som franske linser, pariserlinser og lakridspinde sig godt. De klister ikke sammen. Det gør lakridskonfekt og Koldingfabrikkernes julekonfekt i store poser heller ikke. Kom også lidt rosiner og nødder i

kræmmerhusene. Det er altid spændende, hvis indholdet i kræmmerhusene er rigtigt forskelligt.

På juletræets grene skal der også hænge noget godt. Her passer de herlige, gammeldags julemænd (6 for 1,48) rigtigt i stilen. De er af virkelig god flødechokolade og er klædt i høj rød, strålende folie.

Marcipangrise er der to af. *Gris Mathis* bor i en fin æske og er vel nærmest tænkt som mandelgave. Hans lillebror må nøjes med at være i en pose, men han skal også op at hænge på træet – med en rød snor om maven.

Til hjemmelavet konfekt fås god konfektmarcipanmasse i ruller, 200 gram til 2,95 og 500 gram til 7,28. Marcipanmassen kan æltes op med indtil en fjerdedel flormelis, eller bruges som den er. Til overtræk er Koldingfabrikkernes overtrækschokolade noget af det bedste, og der er en fortrinlig brugsanvisning på emballagen.

Den nemmeste og hurtigste hjemmelavede konfekt er de chokoladeovertrukne marcipanbrød, som mange iøvrigt også synes, smager bedst. Hertil æltes marcipanmassen – med eller uden sukker – med hakkede figner, hakkede, stenfri dadler, cocktailbær og nødder. Den formes som en pølse og overtrækkes.

Stenfri dadler med en lille rulle marcipan på stenens plads trillet i groft krystalsukker er også nem konfekt. Det tager heller ikke megen tid at lægge en fladtrykt marcipankugle mellem to kvarte chokoladecirkler.

Til kagepynt. Chokoladecirkler skal have et par gode ord med på vejen. De er utroligt brugbare. De er så viseligt formet, at cirklen kan deles med et let knæk i fire dele, og med stykkerne kan der laves de nydeligste mønstre på kager og lagkager.

Til kager har vi jo både de gode Karen Koks kageskaller og marengsrederne. Der kan fyldes med frugtmos eller henkogte frugter, pyntet med en flødeskumstop og så en kvart cirkel chokolade. Halve eller kvarte cirkler kan anbringes på isdesserter og i fromager. Hele cirkler pynter på runde, smørsmurte kiks.

Nu, vi er ved „pynten“, erindrer vi også om *choko-flakes*, fremstillet af småhakked, fin kogechokolade. Det er lige til at drysse på kager, på isanretninger, over fromager og buddinger og i flødeskumsdessert.

Verdens bedste flødeskumsdessert består af flødeskum blandet med hakket chokolade, rosiner, hakket sukat. Det kan man nøjes med, men desserten kan rumme meget mere, f. eks. hakkede nødder, hakkede cocktailbær, syltede pærer, ananas osv. Den gør altid lykke.

Til pyntetingerne hører også strochokolade og kulørte sukkerkrummer – det er godt, også til at pynte hjemmelavet konfekt med.

Chokolade-gaverne. En æske med rene eller fyldte chokolader er altid en velkommen gave. Koldingfabrikkernes gode chokolade er anbragt i den smukkeste emballage,

og man får både noget for øjet og for ganen.

Se rigtigt på æsken med *kattetunger*, hvor tre muntre missekatte-hoveder troner på en gylden baggrund. Missekattene med røde sløjfer om halsen byder på flødechokolade, og de med blå sløjfer på bitter chokolade. Tre kroner koster en æske med 125 gram.

Så er der alle æskerne med musikmotiver og fint afstemte farver. De fås både med rene og med fyldte chokolader. *Spinet*-æsken til 9 kr. indeholder såvel ren bitter som flødechokolade. *Serenade*-æsken til 12,00 og *Fagot*-æsken til 16 kr. er med fine, fyldte chokolader. Det er muligt, at de to sidste æsker må bestilles, da brugsen ikke holder af at have fyldte chokolader for længe på lager.

Til slut skal nævnes Koldingfabrikkernes specialitet: *Kirsebær i rom*. De er helt super og købes enten i de fine perlegrå dekorerede metalæsker til 6,50 eller i en lidt mindre portion og i karton til 4,75. I metalæsker holder fyldt chokolade sig særligt godt, og de er så nydelige, at ingen nænner at smide dem bort. I metalæske med rosenmotiv fås blandede fyldte chokolader (også kirsebær i rom) til 6,00.

GLØGG VARMER OG HYGGER

Nu kan vi hygge os med et glas varm gløgg – ligesom svenskerne har gjort det i umindelige tider – for vi kan få *Svea Gløgg* ekstrakt i brugsen. Svendborg Vinkompagni har gjort gløggstudier i Sverige og fundet ud af, hvordan en god gløggekstrakt skal laves. En flaske *Svea Gløgg* ekstrakt blandes med lige dele vand og en eller to flasker rødvin. Til gløgg egner sig den let søde, portugisiske *Palanza* sig fortrinligt. Gløgg ekstrakten koster 3,85, så man får mange glas gløgg for en billig penge. Med ekstrakten er gløgg lavet på få minutter, blot skal man have mandler og rosiner i huset. Opskrift står på flasken.

*Ekstrakten kan også bruges til alkoholfri gløgg med rød druesaft, ribs- eller solbærsaft.

Brugsen har også Gløgg-krydderier i Koge-med-pøse til 98 øre til rødvingløg eller en alkoholfri saft-gløgg. Bag på posen er der brugsanvisning på begge slags gløgg. Til gløgg kan gives ristede kastanier, æbleskiver, krydrede kager, franske kartofler m. m., men den kan også drikkes uden noget til.

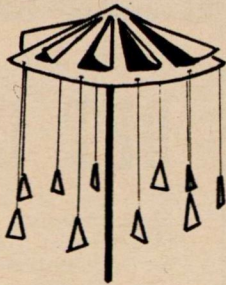
FRA RODEKASSE TIL JULEPYNT

ORLA BRØNDERSLEV

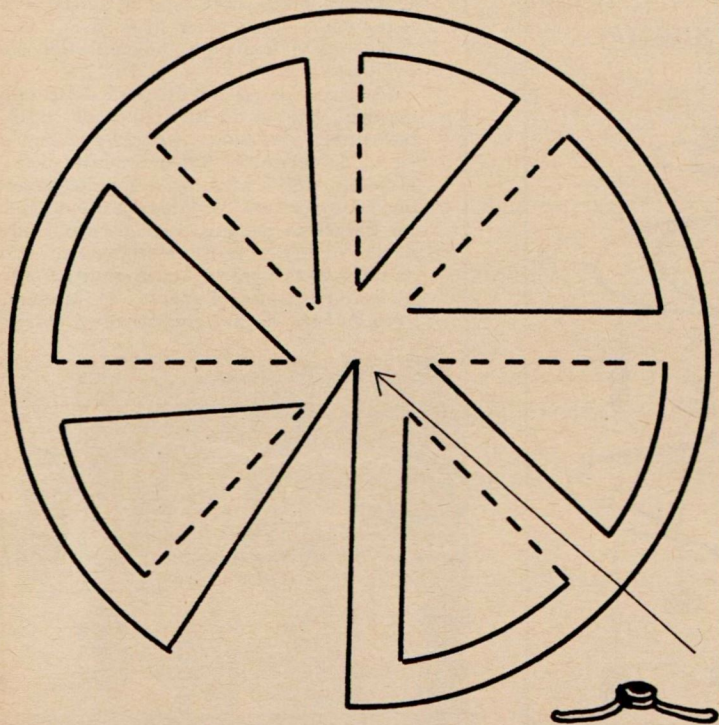
Man behøver ikke altid at købe arkvis skinnende glanspapir eller meterlange glinsende glimmertråde, før man går i gang med at forny julepynten til træet eller julestuens dekorationer. Med lim, farver, tråd, en portion fantasi og en god rodekuffe eller rodekasse kan der laves meget julepynt, der virker langt morsommere og mere personligt end det mere traditionelle. Her vises nogle eksempler, men mulighederne er uendelige, hvis man bruger fantasien.

KARRUSEL-URO MED GLITTERSTADS

Sølv- og guldpapir, glitterstads og andet glinsende, som ligger i rodekuffen, kan klippes ud i figurer og anbringes i en uro, der anbragt over varmeapparatet drejer rundt. Karrusellen klippes ud af tyndt karton efter nedenstående skabelon i den ønskede størrelse. Trekkanterne

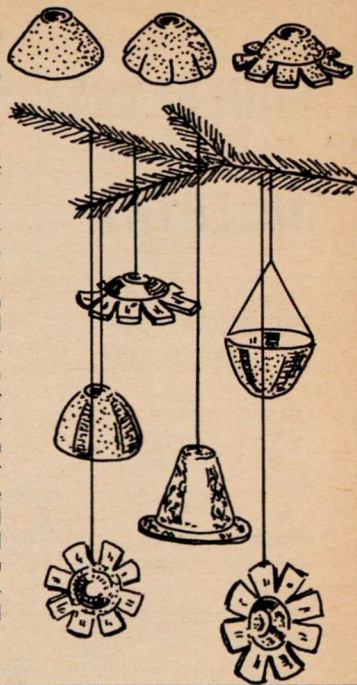

skæres ud efter de fuldt optrukne linier, ridses efter de stiplede linier og bøjes op. Hjulet limes sammen og anbringes på en blomsterpind med en knappenål i. For at knappenålen ikke skal gnave sig gennem det flade kræmmerhus, kan man anbringe en "paper binder" i toppen.

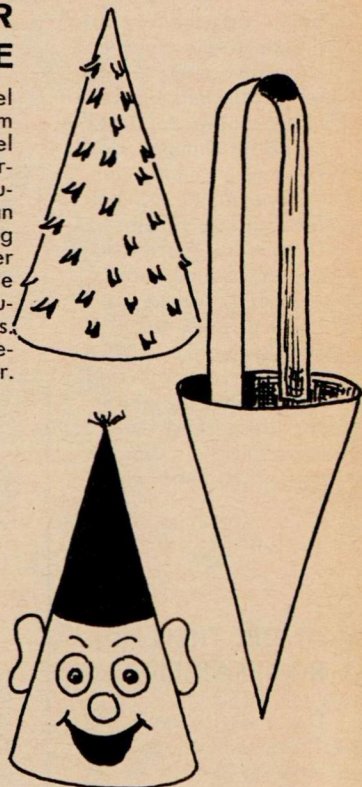
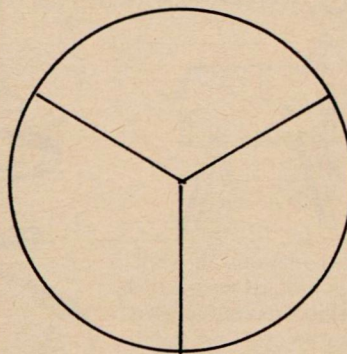
FRA ÆGGEBAKKER TIL JULEKLOKKER

I enhver husholdning eller rodekasse findes papmachekartoner, som har været brugt til forsendelse af æg. Disse æggebakker er fortrinlige til at "lave ting af". Det er sikkert velkendt, at de udklippede bægre kan limes sammen til figurer, og dermed også til nisser. Men hvorfor ikke også bruge dem til juletræspynt. På tegningen vises eksempler på, hvorledes bægrene kan hænges op. Bægret kan eventuelt klippes halvt op på siden, som vist på øverste tegning, og fligene kan derefter bøjes ud, så bægret får form som en blomst. De udklippede og ombøjede bægre farves med bronzefarver eller smøres ind med tapetklister, og mens klistret endnu er vådt, drysses glimmer på. Derefter tråd i - og pynten er klar til træet.

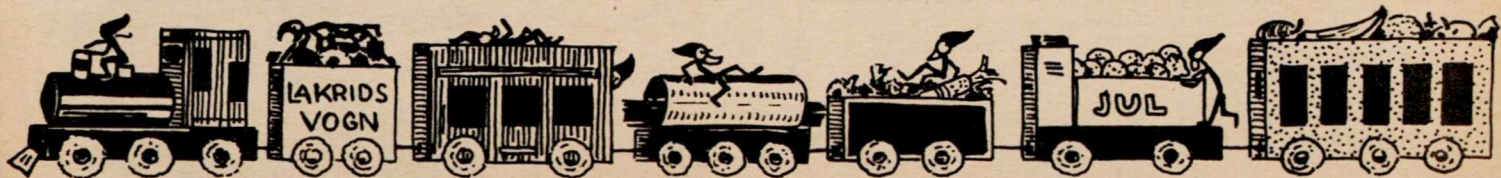
FRA PAPIRRESTER TIL KRÆMMERHUSE

Tegn en cirkel på papiret og del cirklen i tre lige store stykker, som vist på tegningen. Af hver cirkel fås tre kræmmerhuse. Kræmmerhuse behøver ikke absolut at bruges med hank på grenene. De kan udmærket vende toppen i vejret og stå som dekoration på bordet eller med en tråd hænges på træet. I de sidste tilfælde forsynes de med kulørte papirklip eller mønster, f. eks. som på tegningen, men prøv alligevel selv at finde på andre motiver.

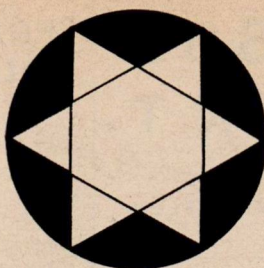
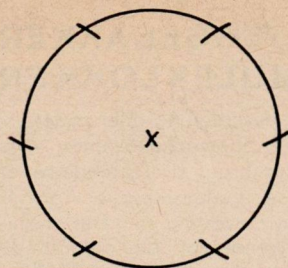

FRA TOMME ÆSKER TIL JULETOG

I en julestue må der være et juletog, der foruden at være pynt i stuen indeholder nogle af julens lækkerier i togets vogne. Toget bygges op af tomme æsker i nogenlunde samme størrelse. Papruller kan bruges til lokomotiv og olievogne. Kulørte papirklip limes på som døre og vinduer. Hjulene kan være vaniljekranse, der limes på med sukkerglasur eller runde lakridsponge, der fæstnes i vognene med nåle. Vognene fyldes med lakridskonfekt, lakridsstænger i benzinvognene, nisser på taget osv. Juletoget skal nok give julestemning.

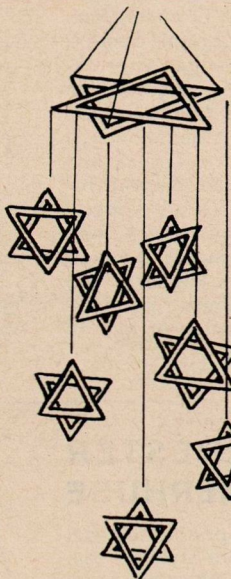
Fra RODEKASSE til JULEPYNT

FRA SUGERØR TIL STJERNE-URO

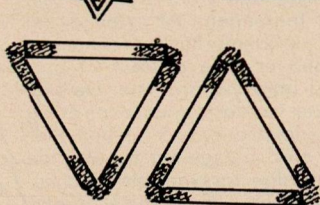
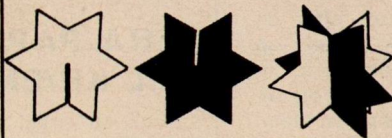
Da sugerør er meget lette, er de fortrinlige til at lave uroer af. Stjerneuroen her på tegningen er udelukkende fremstillet af sugerør og nogle piberensere.

Den store stjerne, som bærer alle de mindre stjerner, er lavet af 6 hele sugerør. Små stykker piberensere bøjes og stikkes ind i sugerørene som en slags hængsler (se tegning). Stjernen laves af to trekanter, der limes forsigtigt sammen med en anelse celluloselim. For meget lim kan opløse sugerør af plastic. De mindre stjerner laves på samme måde – men af halve sugerør. En uro med en stor stjerne og 12 mindre vil kun veje omkring 10-12 gram og vil derfor ustandselig være i bevægelse – som en rigtig uro bør være.

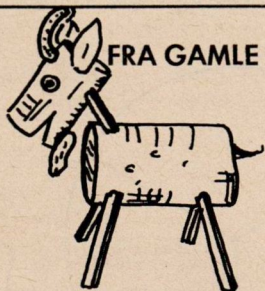

FRA PAPERSTER TIL JULESTJERNE

På et stykke pap tegnes en cirkel, hvori radius afsættes 6 gange rundt i cirkelbuen. Med lineal forbindes hvert andet punkt i omkredsen, og vi har en stjerne med 6 spidser. 2 lige store stjerner skæres ud i pap. Stjernerne rilles op til midten, som vist på tegningen. Dernæst sættes de sammen ved at lade rillerne glide ind i hinanden.

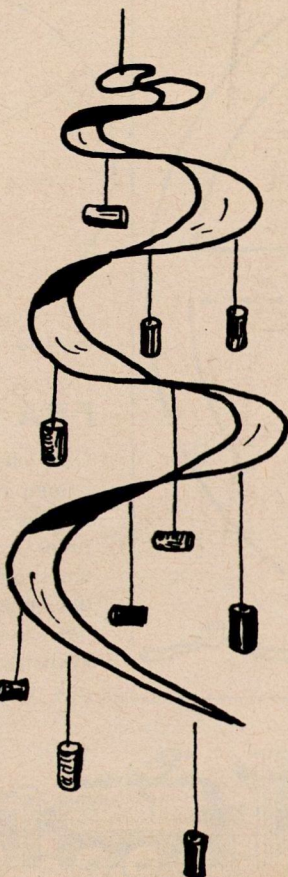

FRA GAMLE PROPPER TIL JULESTADS

Enhver rodekasse indeholder et utal af propper i forskellige størrelser. Hvis propperne får en gang kulør (f.eks. en rest fra aluminiumsfarven), vil de tage sig dekorative ud i en uro – f.eks. en spiraluro. Spiralen klippes ud af et cirkelformet stykke karton ved at klippe rundt fra yderkredsen mod centrum. I centrum anbringes tråden, hvori uroen skal hænge. De kulørte propper anbringes i snore ned fra spiralen, som på grund af varmestømninger i værelset altid vil være i rotation.

Bliver der propper til overs, kan man jo lave nogle julebukke ved hjælp af piberenserhorn, vat-skæg og tændstiksben.

ANDRE TING FRA RODEKASSEN

Det underholdende og sjove ved at lave julepynt er blandt andet at „hitte på nye ting“. De viste eksempler med rodekasseting er kun til at gå i gang med. Prøv selv at finde på andre figurer, modeller og nyt pynt ved at lade fantasien være med. Der er mange dejlige ting af værdiløst materiale som serpentin, fjer, kogler, ståltråd, gardinringe, glasperler, garntrisser, paprør, garnrester, kasserede badmintonbolde – og hvad der ellers ligger i kassen.

Gåden løst:

DET ER TORVET

HVOR I DANMARK er dette torv? Spørgsmålet blev fornyligt stillet i *Samvirke* i forbindelse med en billedserie fra fotograferingens barndom, som viste hyggen og livet i danske byer for op til hundrede år siden. Billederne var venligst overladt os af Det kongelige Biblioteks fotosamling. For denne institution var stedfastelsen af torvebilledet af betydning, eftersom man var klar over, at fotografiet (foroven) måtte være et af de første „reportage-fotos“, optaget her til lands.

Nu har vi løsningen: billedet viser *torvet i Hillerød*.

Det var ikke så ligetil at få dette oplyst. Ganske vist meddelte Hillerøds tidligere borgmester, redaktør *Rich. Børgesen*, som en af de første, at billedet måtte være fra Hillerøds torv. Men så begyndte læsernes breve at komme. Adskillige støttede redaktør Børgesens mening, men der var i posten mange og lige så sikre påvisninger af, at der måtte være tale om 1) Laasbygade i *Kolding*, 2) markedspladsen i *Hobro*, 3) Møllergade i *Sønderborg*, 4) Sortebrødretorv i *Odense* –

HILLERØD

for blot at nævne *nogle* af de begrundede forslag.

Den endelige løsning leverede to Hillerødborgere, hvis dokumentation sammenlagt siger, at der ikke kan rejses tvivl om, at der er tale om et fotografi af Hillerøds torveplads engang i 1860'erne. For det første har hr. Erik Andersen, Hostrupsvej 4 i Hillerød sendt et foto af husrækken, som den ser ud i dag (billedet herunder). Når man på de to fotos sammenligner huset yderst til højre, ser man det samme hus, som stod der for hundrede år siden. Dertil har redaktør Sv. Nielsen, Sjællands-Posten, hvis kontorer netop findes i dette hus, foretaget studier i Hillerøds byhistoriske samling og fundet beviser for, at skrådermester N. Nielsen, gæstgiver H. Hansen og S. M. Christensen i 1860'erne alle havde deres virksomheder på torvet. Dermed er bevismaterialet sluttet.

Samvirke takker læserne, der skriftligt eller telefonisk har meddelt deres mening og derved hjulpet Det kgl. Bibliotek til en nøjagtig registrering af det gamle fotografi.

SIGRIDKRANSE

375 g Tre Kroner margarine
500 g Safir mel
125 g sukker
2 æggeblommer

Margarine smuldrer i melet. Sukker og æggeblomme tilsættes. Dejen æltes let sammen. Hviler koldt ca. 1/2 time. Dejen udrulles tyndt og udstikkes med to runde forme, så der dannes en cirkel og en lille rund kage.

Pynt:
æggehvide til pensling
hakkede mandler
sukker

Kagerne pensles med æggehvide og drysses med sukker og hakkede mandler. Bagetid: ca. 8 min. ved god varme (200°). De små runde kager kan man hygge sig med før jul og gemme kransene til selve julen.

- OG SÅ FÅR DE ENDDA DIVIDENDE

BRUGSEN

KVIK OP!

Er De ved at køre træt midt i jule-stadsen? Så giv Dem selv en ekstra kop Cirkel kaffè og slap af i husets bedste stol, mens De nyder den. Cirkel kaffen giver Dem fornyet lyst og energi til opgaverne, der venter! (Netop sådan skal kaffe være!)

LUXUS CIRKEL VAC, aromaen er bundet i den vacuumlukkede dåse. 250 g. BLÅ CIRKEL, Columbia blandingen med den blide og milde smag. HVID CIRKEL, en kraftig og drøj blanding. Den bedste pulverkaffe? - så er det MINUT CIRKEL.

Ø V MØDES I Ø
JULEBRUGSEN
OG FÅR DEL I DIVIDENDEN